hepileri

Aylık Sosyalist Dergi Temmuz-Ağustos'97 Sayı: 4 Fiyatı: 350.000 TL (KDV Dahil)

Sivil Ajanlar
Yalçın Küçük

Musul ve Takrir-i Sükun
Tevfik Fikret Yorulmaz

DİSK Düğümü
Onur Erk

Bugünkü Aydından Kesitler
Mesut Odman

hepileri

SAYI:4-5
TEMMUZ-
AĞUSTOS
1997

DİSK DÜĞÜMÜ

Onur ERK 3

HADEP ÜZERİNE

YK 6

MUSUL VE TAKRİR-İ SÜKÛN

Tevfik Fikret YORULMAZ 10

"SOL"A YENİ DÜNYA DÜZENİ AYARI

Durmuş TİRYAKİ 15

BUGÜNKÜ AYDINDAN KESİTLER

Mesut ODMAN 25

İKTİDAR ATEŞİ

Cemil NAMLI 30

SİVİL AJANLAR

Yalçın KÜÇÜK 35

İNSANDAN UMUT KESİLMEZ

B.ERENUS-S.NEZİR 58

KADINLIĞA YÖNELEN

KADIN POLİTİKALARI

Fulya GÜRSES 61

HEP İLERİ Aylık Sosyalist Dergi

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü:
Ertürk **AKŞUN**
Genel Yayın Yönetmeni:
Hasip **AKGÜL**
Koordinatör: Doğan **ÜLGENCİ**
Yönetim Yeri: Büyük Parmakkapı Sok.
20/4 Beyoğlu / İstanbul

Hesap Numarası:
Yapı Kredi Bankası
Mark: 3004942-9 Dolar: 3004943-7
TL için 0303803-1
Baskı: Mart Matbaacılık
Kapak Resmi: Yukarı Doğru-KANDİNSKİY

Bu sayımız

Restorasyon kavramı, sınıf bakışlı çoğu politikerin bile çözemediği, bulaşık telini andıran olguları herkesin kafasında yerli yerine oturttu. Artık burjuva siyaset bilimcileri, gazete köşe yazarları, bizim dört aydır bu dergide söylediklerimizle olayları açıklayabiliyorlar.

Ancak hala sorunlar var. Örneğin "Ordu Partisi"ni anladığını söyleyen bir okurumuz mektubunda şunu soruyor: "Restoratörlerle tasfiye edilenlerin dış politikada yönelişleri kesişiyor. İki taraf da Amerikancı ama kıyasıya savaşıyorlar. Öyle değil mi? Generallere anti-Amerikan dersek, İsrail'le birinci elden götürdükleri ilişkiyi ve imzaladıkları anlaşmaları nereye koyacağız"

Soru, haklı bir soru.

Geniş iç Asya pazarına Washington'un Türkiye'yi taşeron olarak hazırlaması Sovyetler Birliği'nin dağılma dönemine kadar uzanıyor. Bu dönem, aynı zamanda NATO'nun konseptlerini değiştirdiği ve NATO içinde Türk ordusuna verilen görevlerin bu doğrultuda hazırlandığı bir dönem.

Daha önemlisi, bu sayımızda "Sivil Ajanlar"da anlatıldığı gibi şöyle: "Tekelli ülkelerin, bu arada Amerika'nın da derin bir işsizlik problemi ile boğuştuğu biliniyor. Bu noktada dış ticaret önemli bir mekanizma olarak emperyalizmin yeniden can damarı haline geliyor. İç Asya pazarlarına sivil ajanı Çiller ve islam tüccarı Erbakan'la girmek "taşeron" rolü için ayrı kolaylıklar ve denklikler olarak görünüyordu.

Bu yüzden Erbakan-Çiller ikilisine karşı politik demarche Washington'un çizgilerine terstir"

Türk Generallerinin bugünkü politik yönelişlerinin Amerikan direktifiyle olması mümkün değil. Ama Amerika ile ipleri koparan bir yöneliş olmadığı okurumuzun sorusunda da ortaya konuyor.

Yalçın Küçük, bu sayımızdaki "Sivil Ajanlar" yazısıyla yine çok önemli sorulara yanıtlar getiriyor. Ordu partisinin yönelişlerinin Amerika'yı ikna ederek ve belirli pazarlıklarla olduğunu ortaya koyuyor.

Bu uzun yazıda, emperyalizmin değişen niteliklerinden, dış politika eksenlerine ve oradan iç politikaya dönüşen oklara değin bir çok belirsizliği bir denklemin içine sığdırarak nefis bin "problema" kuruyor. Sol görünümlü siyasetler ve İHD içindeki Amerikan ve Alman ajanlarından, sanat ve magazin dünyasında üslenmiş ajanlara, İnşaat-Tekstil-Turizm sektörlerinde biti kanlanmış ajanlardan, burjuva siyasetinin tepesine paraşütle indirilmiş ajanlara kadar isim isim bir dizi ajanın çalışmalarını deşifre ediyor.

Durmuş Tiryaki'nin geçen sayımızda duyurduğumuz "Sol'a Yeni Dünya Düzeni Ayarı" başlıklı yazısı bu sayımızda yer alıyor. Okurlarımız, bu iki yazının birbirini tamamladığını fark edeceklerdir. Durmuş Tiryaki "Yeni Dünya Düzeni'nin" ekonomi-politiğini büyük bir açıklıkla çözümlüyor.

Başka bir yazı, Onur Erk imzalı "Disk Düğümü" başlıklı yazısı ise, sivil ajanlardan ve yeni dünya düzeninin ekonomi politiğinden, ta içimize, DİSK'e, heyecan verici bir sıçrayıştır. 1970'lerde

başlayan DİSK operasyonunun uzantılarını ve DİSK'e bugün biçilen misyonu açıklığa kavuşturuyor.

Mesut Odman'ın, "Bugünkü Aydından Kesitler" başlıklı yazısı, hemen anlaşılacağı üzere ülkemiz aydınını ele alıyor ve kendi ifadeleriyle "aydın tiplerini ana çizgileriyle ortaya koymak" amaç ediniliyor.

Tevfik Fikret Yorulmaz, tarihte ve coğrafyada kısa bir gezintiyle, Türk ordusunun son güney harekatı ve Genelkurmay brifinglerini yaratıcı bir gözle ele alıyor. Harekatı, bölgede uzun ve yıpratıcı bir savaşın habercisi olarak görmesi dikkat çekicidir.

Y.K'nın "Hadep" başlıklı yazısının sadece Hadep çevreleriyle sınırlı kalmayan bir tartışmaya yol açacağını tahmin etmek zor değildir. Y.K., bölgemizde 'parti' olmanın yollarını gösteriyor.

* * *

Bu sayımızda da yeni bir yazısına yer verdiğimiz Fulya Gürses'in, dergimizin ikinci sayısında yayınlanan "Post-modern Demokrasi Gericiliği" başlıklı yazısına Tülin Öngen'den bir yanıt yazısı geldi. Tülin Öngen, Fulya Gürses'in eleştirdiği yazısı için, "..hiç bir yoruma veya yanlış anlaşılmaya meydan vermeyecek bir biçimde siyasal demokrasinin genel bir eleştirisini içermekle ve bir bütün olarak sosyalist iktidar mücadelesinin bu konudaki rezervlerini formüle etmekle birlikte, bunlar tamamen görmezliğe gelinmiştir" demektedir. Yazısı elimize ulaştığında dergimiz baskıya girmek üzere idi. Yayın kurulumuz, Tülin Öngen'in cevap yazısını önümüzdeki sayıda değerlendirecektir.

* * *

Geçen sayımızla ilgili önemli gördüğümüz iki düzeltmeden de söz etmek gerekiyor.

Geçen sayımızda yayımladığımız, Cemil Namlı'nın "Taşeron Emperyalizm" başlıklı yazısının 54'üncü sayfadaki spotu, bir başka yazının spotuyla karışmış, titiz okurlarımızı dikatte alarak doğru spotu buraya alıyoruz:

"Türkiye tekelli düzeni, büyüyen ordusu ve dışa dönük hale gelen ekonomisiyle kendisini yeni kaynaklar bulmak zorunda hissediyor. Bütün işaretler Türkiye'nin yeni rolünün Ortadoğu'da olacağını gösteriyor."

Yine geçen sayımızda kapakta kullandığımız çalışma İsmail Yıldırım'a ait ve "Sivas'tan Detay" adını taşıyor.

Bu sayımızda ise, Kandinskiy'in "Yukarı Doğru" çalışmasını kullandık.

* * *

Bu sayımızla, dördüncü sayımıza ulaşmış bulunuyoruz. Eksikliklerimizin farkındayız. Ancak, okurlarımızdan da beklediğimiz katılıma henüz ulaşamadığımızı belirtmek istiyoruz. Bu sayımızı Temmuz-Ağustos olarak iki sayı birarada hazırladık. Geleneksel bir yaz arası olarak kabul edilmelidir.

Eylül ayında yeniden ve yenilenmiş olarak buluşmak istiyoruz.

Hasip Akgül

Disk Düğümü

Onur ERK

Düğüm kavramı iki açıdan ele alınabilir. Bir, Disk'in kendisi, kendisi için düğüm haline gelmiştir. İki, Disk'ta kuruluşundan itibaren sermaye için düğüm haline gelmiştir.

Kuşkusuz her düğüm çözüme yazgılıdır ve çözem yöntemi çeşitlidir. Türkiye topraklarında geleneksel yöntem havuç ve sopa ya da böl ve yönet'tir. Cumhuriyetin kuruluş yıllarından itibaren toplumsal muhalefet, bu politikaların uzantısı olarak bastırma ve saptırma kıskacında eritilmeye çalışılmıştır. Bugün sermaye kendisi açısından Disk düğümünü çözmeyi başarmıştır. Bu defa Disk kendisi için düğüm olmuştur.

Sermayenin Disk düğümünü çözmesinin kısa tarihine değinmeden, işçi sınıfının/sosyalist hareketin Disk düğümünü nasıl çözeceğine ilişkin bir netliğe kavuşmak mümkün değildir.

1970'li yılların ortalarından itibaren Disk'te büyük bir operasyon uygulandı. O zaman yerinde bir niteleme ile "oyun içinde oyun" diye adlandırılan bu operasyon esas olarak iki düzeyde yürütüldü. Bir taraftan işyerlerindeki militan işçilerin bir kısım sendika yöneticilerince oluşturulan kara listelerle işlerinden uzaklaştırılmaları sağlandı, diğer taraftan devrimci-sosyalist sendika ve sendikacıların Disk'ten tasfiyesi gerçekleştirildi.

Disk'in sosyal demokratlaştırılması da diyebileceğimiz bu operasyon, Disk üst yönetimi-burjuvazi-Chp üçgeni eliyle uygulandı. Adeta bir gecede hidayete erenlerin oluşturduğu o zamanki Disk üst yönetiminin toplumsal ilerleme çizgisi ideolojik bir maske oldu. Böylece hem "devrimci"ler havuç'a kavuşmuş oldu, hem de Disk'in merkezkaç yönelimi, yani düzen karşıtı "serüveni" dizginlenmiş oldu.

Bu sürecin özlü bir analizi şöyle: "1970 ortalarında Tkp ülkede, önemli ölçüde bir legal parti olarak çalışmıştır ve Bülent Ecevit ile Moskova'nın isteklerine uygun bir 'cephe' kurmayı denemiştir. Bizim, başında olduğumuz 'Yürüyüş' dergisinde ısrarla karşı çıktığımız ve 'ihanet' saydığımız Disk'in Chp'lileştirilmesi, sendika yönetiminin bizden alınarak, Chp'lilere verilmesi, Chp'li Abdullah Baştürk'ün Disk'in başına getirilmesi ve (...) Tkp bürokratlarının Disk bürokratı olarak kullanılmaları işte bununla ilgilidir ve bu zamandadır. (Yalçın Küçük, Tarihçe, Akış Yayıncılık, 1997, s. 107)

Aslında Disk'te uygulanan operasyon Genel-İş'in Türk-İş'ten ayrılarak 1976'da Disk'e katılmasını da içermekteydi. İşçi sınıfının dünya görüşüne ve sosyalist hareketine açık hale gelen bir Disk, kitlesel radikalizm ve politizasyonu yükselten bir Disk, her ne kadar o zaman öncelikle iç pazara dönük üretim yapan cari ekonomik model içinde belli bir rasyonaliteye dayansa da, sermayeyi korkutmaya başlamıştı. Sermayenin bu korkuyla 'yeni' atlara yönelmesi kaçınılmazdı.

İşte düzen sınıfsal refleksi ve tarihsel birikimi ile, hep gündemde tuttuğu bastırma-saptırma çifte politikası doğrultusunda Genel-İş'in Disk'e geçişini sağladı demesek bile, yol açtı. Hiçbir sistem, bir iç savaş pratiğini sadece kırım-kıyım boyutu ile sürdüremez; kuşatma, bir o kadar önemlidir.

Genel-İş bu noktada üç bakım-

dan "avantaj"a sahip gözükmektedir. Bir: Kamuda örgütlü vasıfsız ve niteliksiz diye tanımlanan emeğin kullanımının ağırlık taşıdığı ve hizmet üretiminin yapıldığı bir iş kolunda faaliyet gösteriyor; dolayısıyla, sınıfsal bilinci düşük ve kontrolü kolay bir sendika idi. İki: Başında Chp işçi bürolarında yetişmiş ve sınıf hareketi içinde sosyal-demokrat sendikacılığın temsilcisi ya da ortanın solu politikasının işçi içindeki kolu pozisyonunda bir kadro vardı. Üç: Sayısal ve maddi açıdan Disk'te rakipsiz konuma gelebilecek bir sendika konumunda idi. Dolayısıyla Disk'te iktidar olabilmesi için gerekli imkana sahipti. Nitekim iki yıl sonra Disk yönetimi Abdullah Baştürk liderliğindeki kadrolara geçti.

Disk'in sosyal demokratlaştırılması da diyebileceğimiz bu operasyon, Disk üst yönetimi-burjuvazi-Chp üçgeni eliyle uygulandı. Adeta bir gecede hidayete erenlerin oluşturduğu o zamanki Disk üst yönetiminin toplumsal ilerleme çizgisi ideolojik bir maske oldu. Böylece hem "devrimci"ler havuç'a kavuşmuş oldu, hem de Disk'in merkezkaç yönelimi, yani düzen karşıtı "serüveni" dizginlenmiş oldu.

12 Eylül'e Disk bu operasyonun yedieminliğinde ve iç çatışmalarla yorgun düşmüş halde girdi. Burada parantez içinde belirteyim ki eğer Abdullah Baştürk'ün Türkiye işçi sınıfı hareketinde saygın bir yeri varsa, bunu, 12 Eylül yargılamaları sırasındaki namuslu tavrına borçludur. Namusluluk, Eylülist dönemde Disk'in pratik tarihine sahip çıkma onurunu ve tutarlılığını göstermesinde yatmaktadır. 12 Eylül'den sonra '91 yılında tekrar resmen görevine dönen Baştürk, Disk'te kendisini ispat edemeden bu dünyadan göçtü. En son girdiği yolun hemen başında karşılaşılan zamansız "göç" kuşkusuz onun sendikal kişiliği üzerinde fazla yorum yapmaktan bizi alıkoyuyor.

Demirel ve DİSK arasında tarihi barış

CUMHURBAŞKANI Süleyman Demirel, siyasi hayatında kendisine karşı en sert mücadeleyi veren kurumlardan biri olan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) ile 30 yıl sonra barıştı. DİSK'in 30'uncu kuruluş törenlerine katılan Demirel, sağın büyük katılım gösterdiği tören salonuna bakarak, "Bunun mesajı barış istiyoruz demektir" dedi.

Ankara Hilton Oteli'nde gerçekleşen törene, DİSK'in egemiyle büyük destek verdiği CHP ile DSP'nin liderlerinin katılmamaları dikkat çekti. Disk Başkanı Rıdvan Budak sözlerinin başında DİSK'in 30 yıllık hayatında Demirel ile mücadele ettiğini hatırlatarak, "Bu toplantı bizim için çok anlamlı. Geçmişte en çok tartıştığımız Cumhurbaşkanı ile buluşuyoruz. Laik rejimi yaşatmak isteyen sağcısıyla, solcusuyla buluşuyoruz. Her kesimin barıştığı bir ülke istiyoruz, bunun özlemini yaşıyoruz" diye konuştu.

Budak'dan sonra kürsüye gelen Demirel, salona göz gezdirdikten sonra, "Bu toplantıya katılanlar önemli bir işaretfir. Bundan çıkan mesaj barış istiyoruz demektir" dedi. Kavganın yerine diyalog üreten Demirel, "DİSK kendi yolunu yanl uzlaşmayı bulmuş. Bu çok önemli bir olay" dedi.

Törene, sağ kesimden ilk ices büyük bir katılım oldu. Demirel'in yanı sıra, ANAP lideri Mesut Yılmaz, DYP'den Sanayi ve Ticaret Bakanı Yalım Erez, Sağlık Bakanı Yıldırım Aktuna, TBMM Başkanvekili Kamer Genç, Genel Başkan Yardımcısı Necmettin Çevheri, RP'den Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Necati Çelik, ANAP'dan Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Keçeciler, Genel Sekreter Yaşar Okuyan, milletvekilleri Kamuran İnan, Bülteki Özdemir, Metin Emiroğlu da törene katılanlar arasındaydı.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, ilk kez katıldığı DİSK'in kuruluş töreninde DİSK afişinin önünde yaptığı konuşmasıyla eski rakibi sendikacıların alkışlarını aldı

Disk'in '91 sonrası dönemi üzerine çok şey söylenebilir ve gereklidir de; belki biraz daha soğukkanlı olmak için zamana ihtiyaç vardır. Ama Rıdvan Budak'ın temsil ettiği anlayışın fotoğrafı ortaya çıkmıştır; Disk'te ikinci büyük operasyonu belgelemektedir. Bunun özünü, kısaca reddi miras ya da Disk'i tarihinden, misyonundan, köklerinden koparmak oluşturmaktadır. Rıdvan Budak, sosyal demokratlaştırma operasyonunu mantıki sınırlarına/uçlarına götürmektedir.

Bugün Disk'in temel işlevi, "toplumsal uzlaşma" talebine indirgenmiş durumdadır. Farklı sınıflar ve gruplar birbirlerinin varlığını kabul edecekler, demokrasinin asgari müştereklerinde anlaşacaklar, diyalog ve barış yolundan ayrılmayacaklardır. Özetle strateji budur. O halde laik düzen tehlikede ise bu "asgari müştereği" savunmak her şeyden önce ve önemlidir. Tıpkı demokratik düzeni tehlikede görüp; buna karşı Ecevit'in mavi dalgasını desteklemeyi "ilerici"liğin gereği gibi sunmak türünden, şimdi de laik düzeni tehlikede görerek tüm "çağdaş" güçlerle kolkolalık üzerine nasihatlar verilmektedir.

Bugün Disk'in temel işlevi, "toplumsal uzlaşma" talebine indirgenmiş durumdadır. Farklı sınıflar ve gruplar birbirlerinin varlığını kabul edecekler, demokrasinin asgari müştereklerinde anlaşacaklar, diyalog ve barış yolundan ayrılmayacaklardır. Özetle strateji budur.

Dün, Disk'teki büyük sapmaya kılavuzluk eden toplumsal ilerleme ideolojisinin yerini bu gün sosyal devlet ideolojisi; ulusal demokratik cephe tekerlemelerinin yerini de "ekonomik ve sosyal konsey" zokası almış gözüküyor.

Peki bu bir tesadüf mü? Elbette değil. Birincisi, Yeni Dünya Düzeni yerleşme ve yayılma sürecini, "tepeden ve zorla uygulamak yerine karmaşık bir uzlaşma süreci çerçevesinde -düşük yoğunluklu savaş nitelemesi buradan geliyor- yerleştirmeyi yeğliyor." Askeri brifingler, sivil toplum örgütü sepeti içinde işçi-işveren kuruluşlarını bir araya getirmeler, sınıfsal çelişkilerin üstünü örten medyatik ayinler hep buna hizmet ediyor. İkincisi, "tarafların bir araya gelerek sorunlarını çözmesi" diye özetleyebileceğimiz bir çizginin savunucusu Ödp başta olmak üzere sol adına uzlaşmacılık teorisini Disk'e musallat edenler, hep aynı çevrelerdir: Silahlı (Dev-Yol gibi)-silahsız versiyonları ile Tkp... Dev-Yol'u özellikle anmamızın sebebi, Ödp'nin hegemonik "siyeseti" oluşundandır; '80 öncesinde Tkp'nin yerlisi olduğuna dair de yaygın bir kanaat vardır.

Kaldı ki, bir an uzlaşmanın hakim kılındığını varsayalım; böyle bir ortamda uygulanacak politikanın ne olacağını ya da elde bir mücadele silahı kalıp kalmayacağını sormak gerekir. Yani diyelim ki toplumsal uzlaşma gerçekleşti, sonra ne olacak? Disk neyin peşinde koşacak, ne için mücadele edecek, nasıl bir dünya tanımlayacak? Bunların hiçbiri belli değil.

Disk'in bırakın rakip konfederasyonlarla farklılıklarını, devletle, işveren kuruluşları ile ayrım çizgileri silikleşmiştir. Disk düzen-devlet bekçiliğine sınıfın çıkarlarını ve varlığını kurban etmiştir.

Peki çıkış yok mudur? Bu soruya yanıt, SİP'li dostlarımızın öngördüğü bir biçimde, yani "Disk'cilik" yapmadan aranabilir. Burada aşkın bir Disk yaklaşımı saklı mıdır, onu bilemiyorum; ama sendikal hareketin genel olarak bir bunalım içinde olduğu kavranmadan özel faturalar çıkararak sağlıklı çözümlere ulaşılamayacağı kanısındayım. Bununla birlikte, sosyalist solun mevzilerini sonuna kadar savunması, sınıfsal değerlere bağlılığı sınanmış hiç bir insanın teslimiyetine izin vermemesi ve yeni yeni tepeleri zaptedebilmek için bütünlüklü davranması gerektiğinin altını çizmek istiyorum.

Benim buradaki Disk değerlendirmem "çıkış" için anlam ifade etmez; bir veri olarak değinildi. Disk'in vebadan kaçarken koleranın kucağına düşmesi, sadece bir sonuçtur. O bakımdan şeriat mı, darbe mi ekseninde vaziyet alışların solculuk bağlamında kendi başına kıymeti yoktur. Artık darbe sistematiği değişmiştir, bu bir. İkincisi, demokrasi bizatihi gericiliktir. Başa dönerek belirtmeliyim ki "Disk Düğümü"nü Disk'le çözmek zordur. Dolayısıyla baştan-aşağı sınıfa bakmak, fetişik yaklaşımları aşmak doğru bir adım olabilir. Ancak, tüm sendikal hareketi kapsayan büyük sorunlar çözülmeden "çıkış" da bir hayaldir. Bu sorunları, başka bir deişle bunalımın üç kaynağını başlıklar halinde belirterek yazıyı bitiriyorum.

1- Sendikal hareketin yönetim/kadro sorunu vardır.

2- Sendikal hareketin ideoloji/perspektif sorunu vardır.

3- Sendikal hareketin örgütsel model/taban ilişkileri sorunu vardır.

Bu liste uzatılabilir. Sözgelimi, iş-üretim teknolojisinde, emek süreçlerinde meydana gelen gelişmelerin, farklı bir düzlemde olmakla birlikte sendikal hareketeyansımaları ya da emperyalizm gibi...

Özetle, sendikal hareket iç ve dış ya da yapısal ve nesnel sorunlarla karşı karşıyadır ve bu sorunların her biri incelenmeyi bekliyor■

Hadep Üzerine

Y.K

Halkın Demokrasi Partisi, Hadep'in, pek zor koşullar altında politika yaptığını söylemek, bilineni tekrarlamaktan başka bir anlama gelmiyor; Hadep, hiçbir uygar toplumda olmaması gereken zor koşullar altında var olmaya çalışıyor. Uygar olmayan son uygulamalardan ikisi ayrıca önemlidir, daha sonradan, Dgm savcısı Nuh Mete'nin bile "önemsiz" bulduğu bir bayrak olayı bahane edilerek yöneticilerin tutuklanması ve bir ara tahliye kararından sonra bu yöneticilerin ağır cezalara çarptırılmalarından söz ediyorum. Bu iki olayı tahlil etmek istiyorum.

"Bayrak" olayı, bir yanıyla provokatif ve diğer yanıyla bir basiret bağlanması niteliğindedir, ancak bunun etrafında yaratılan yüksek tansiyon, aynı güne denk gelen bir başka olayın unutulmasına yol açıyor. Bu, Diyarbakır'da faşist yayınlarıyla tanınan, bu nedenle Kürtçe televizyon yayınları yapmasına izin verilen "Söz" tesislerinin, PKK gerillaları tarafından basılması ve pek çok ölüme sahne olmasıdır. Devlet'in buna çok içerlediğini düşünmek için nedenler var; çünkü, PKK uzun bir zamandır böylesine kapsamlı bir eylem yapmıyordu.

Hadep yöneticilerinin bundan sonraki salıverilmeleri, sakince geçen ve PKK Genel Başkanı Öcalan'ın çözüme yönelik çözümlemelerinin bazı köylü "Türk" sol örgütlerince "kemalist" olarak nitelenerek suçlandığı bir noktadadır; daha sonraki ağır cezalarla çelişir bir biçimde, bu tahliye'yi, hukukçu gözüyle, mahkemenin ilerde bir beraat kararını önemli ölçüde muhtemel görmesine bağlamak zorunluluğu var. Sonra yeni bir tutuklama kararı içermeyen bir ağır mahkumiyet kararı çıkmıştır, ancak çok garip'tir, bu mahkumiyetten hemen önce Genelkurmay, Irak Kürdistanı semalarında, bir Türk helikopterinin içinde, takviyeli bir tabur ya da eksik bir alayın komuta kademesini meydana getirebilen bir subay grubuyla, düştüğünü açıklıyordu, bunun büyük bir infial kaynağı olabileceğini ve bu anlamsız mahkumiyet kararının da bu kızgınlıkla yazıldığını düşünmek mümkündür.

Hadep yöneticilerinin salıverilmeleri, sakince geçen ve PKK Genel Başkanı Öcalan'ın çözüme yönelik çözümlemelerinin bazı köylü "Türk" sol örgütlerince "kemalist" olarak nitelenerek suçlandığı bir noktadadır; daha sonraki ağır cezalarla çelişir bir biçimde, bu tahliye'yi, hukukçu gözüyle, mahkemenin ilerde bir beraat kararını önemli ölçüde muhtemel görmesine bağlamak zorunluluğu var.

Mümkün olan gerçeği yansıtmıyor mu? Devlet'in reflekslerini, Hadep'i ve PKK eylemliliğini yakından izlemeye çalışan birisi olarak, yansıttığından kuşku duymuyorum. Çok açık olarak yazıyorum: Hadep, kendisinin olmayan eylemlerden dolayı, terörize ediliyor ve yönetenleri ile fedakar mensupları, ölüm de dahil insanlıkdışı yaptırımlara layık görülüyor. Çok trajik olduğu kesindir, ancak benim saptamam doğruysa, sonuçları daha da trajiktir.

Bir partinin kendisinin olmayan eylemlerden ve kontrol etmesi

imkansız gelişmelerden dolayı, ağır yaptırımlarla karşılaşması, son derece umutsuz bir kapıya işaret ediyor; ancak bunda, az da olsa, bir bölüm hadep'lilerin, güçlerini aşan bir kontrolör imajı vermelerinin ve daha da kötüsü, Devlet'in de önemli ölçüde böyle bir beklenti içine girmesinin de rolü var. Devlet, beklediğine uymayan her sert gelişme karşısında, sert tepkisini, hadep'in üzerine akıtıyor; durum budur.

Tablo, bir parti çalışması için açık kapı bırakmıyor, vahim görünüyor. Ancak yoğunlukla düşünüldüğünde, kapı'nın o kadar da kapalı olmadığını ve şimdiye kadar yapılmayan ve yapılması gereken pek çok işin bulunduğunu saptamak mümkündür. Bunu şöyle özetleyebilirimHadep, havada, henüz organlaşmamış bir yapı'dır ve sık sık ağır yaptırımlarla karşılaşmasında bu hafiflik'in çok büyük payı olmalıdır.

Kendi katkısının olmadığı bir halk hareketliliğinin üzerinde bir politik hareket, yapmadığı işlerden sorumlu tutulmamak için, hızla kendi gücünü yaratmak zorundadır; hadep'in bir yayını, bir sendikası veya dernek içinde politik faaliyeti, bir radyosu, hatta bir kurulu bile bulunmamaktadır. Halbuki, Türkiye'de "parti" böyle anlaşılıyor; gerçi, chp'nin, dyp'nin, anap'ın veya benzerlerinin de, yayını, dernekleri, sendikaları, bilim kurulları bulunmuyor, ancak, biz hepimiz, buraya hadep'te dahil, bunları "devlet partisi" sayıyoruz.

Bunun karşılığında, bizim çok uzağımızda olan mhp veya refah'ın yayınları, radyoları, televizyonları ve kurulları biliniyor; bizim bu tarafımızda ise, Türkiye İşçi Partisi, yayın ve kurul demekti ve bugün de Sosyalist İktidar Partisi ile Türkiye solunun dışına itmek istediği İşçi Partisi'nin pek çok yeni yayını olduğu ve yenilerini istedikleri kesindir.

Hadep, kapatılan "demokrasi" gazetesi ile med-tv'yi ileri sürebilir; bunu ileri sürmek doğru değildir.

Benim hakkında olumlu bir yargıya sahip olmadığım bu gazetede, refah artıkları, Türk solunun döküntüleri vardır ancak hadep yoktur. Bu gazete ve hatta kendi meşruiyetini kazanmaya başlayan ve özellikle haberlerinde büyük ilerlemeler kateden med-tv ile ilgili söylenecek ve eleştirilecek nokta, buralarda hadep'in hiç olmamasıdır.

Bu "olmama" sorunu, bana göre hadep'in hafifliklerinin başında geliyor; parti olmak bütüne sahip çıkmaktır. Ben, hadep'in bir "Kürt" partisi olduğu iddialarını tereddütle karşılayanlardanım, çıkışında tam bunun tersi iddialar olduğunu biliyorum; ancak, "Kürtlük" hadep'in söyleminin başında bir yer alıyor ve bu, doğrudur. Peki, başında yer alıyor da, hadep bu konuda ne düşünüyor; bunu bilmek çok zordur ve hatta hadep'in bir çözümü olduğuna inanmak imkansızdır. Hadep'in Kürt sorununda "bize çok kötü yapıyorlar" demekten ve arada bir, "barış imzaları" toplamaktan başka bir adımını göremiyoruz; eylülist darbeden önce, bazı fabrikalarına silme faşist, bazı fabrikalarına silme Tip'li alan İshak Alaton'un barış imzalarının devlet nezdinde de bir değeri yoktur. Anap, Susurluk için yedi milyon imza topladı; herhalde seka'da kağıt hamuru olmuştur; ayrıca, devletin "biz kırk kişiyiz birbirimizi biliriz" mantığı vardır. Bunları önemseyemeyiz; net olan, Kürt Çözümü'nde hadep ne diyor, bunu hadepliler dahil bilenin olmamasıdır.

Bir partinin kendisinin olmayan eylemlerden ve kontrol etmesi imkansız gelişmelerden dolayı, ağır yaptırımlarla karşılaşması, son derece umutsuz bir kapıya işaret ediyor; ancak bunda, az da olsa, bir bölüm hadep'lilerin, güçlerini aşan bir kontrolör imajı vermelerinin ve daha da kötüsü, Devlet'in de önemli ölçüde böyle bir beklenti içine girmesinin de rolü var.

Çok ürkütücü olan nokta, hadep yönetiminde bir siyasi birikimin ve bilginin olmamasıdır; particilik, toplum yaşamına her an müdahale etmektir. 28 Şubat, artık, yakın tarihte bir önemli dönemeç oldu; o gece, biz, o sırada hadep başkanvekili Ahmet Türk ve eski yöneticilerden Ahmet Karataş ile beraber, med-tv'de bir açık oturum yapıyorduk, geç zaman Mgk bildirisi geldi,

oturumu yöneten arkadaşımız, dikkatle inceleme imkanı bulamıyordu. Ben aldım, "çok yeni" dedim, bir görüş değişikliğinden, şiddetin irticaya yöneldiğinden söz ettim; doğru mu, doğru çıktı ama, çıkmasa da söylemeye mecburdum. Risklidir ancak sorumluluk budur, parti yöneticiliği en büyük sorumluluktur; hadep'te bunu eksik görüyoruz. Bir görüş çıkaramıyor; teşhis budur.

Bir: Demokrasi Gazetesi'nin yayın kuruluna, Erbakan ve Türk solu dökümleri getirilince, ben çok sert tepki gösterdim, bir süre sonra yazmayı kestim.

İki: Med-tv'ye bir açık oturuma gidiyordum, Parlamento Başkanı Yaşar Kaya'da olacaktı, sevindim, söyleyeceklerim vardı, gelmemiş Mahmut Kılınç Dostumuz vardı, söyledim, aktarmasını istedim; Kaya, Özgür Politika'da "Mustafa Kemal Necmettin Erbakan" başlıklı yazılar yazıyordu. Erbakan'ın Kemal Paşa'nın tırnağı olamaması bir yana, böyle bir başlığın Kürt Davası'na ve Kürt Halkı'na zarar getirdiğini anlattım, Mahmut Bey Dostumuz, hak verir göründü ve aktaracağını söyledi. Yaşar Kaya, aklınca, Erbakan'a küfretmiş oluyordu, yaptığı öğrenci politikasıdır. Üç: Bu ara, özellikle savaşı, bütün kaynaklardan izlemek için de, med-tv'yi dikkatle izliyorum, haberlerini ve özellikle dünya haberlerini pek beğeniyorum, dünyanın her yanındaki devrimci oluşumları eksik etmiyorlar, bu vesileyle farkettim; "panel" programının jeneriğinde, bazı hadep ve parlamento büyüklerinden başka, eskiden, bir İngiliz lord, bir hollandalı araştırıcı ve başkaları da vardı, sadece Hasan Mezarcı ve Şanar Yurdatapan yer alıyor. Küçük, ama, Türkiye aydını olarak onurum kırıldı; demek Türkiye'den biz, Kürt Dostu olarak, bir Erbakan artığı ve bir de konser organizatörü bir arkadaşımızı çıkartmışız. Kuşkusuz, fark eder etmez aktardım; iyi karşıladılar, tesadüfen olduğunu söylediler; umarım, değiştirirler, eğer bu kadar eksikliysek, hep yüzümüze vurmamış olurlar.

Hadep'in Türkiye solu olarak, ödep'in kuyruğuna yapışması ise, daha az öğretici değildir. Damat Ferit çocuklarının, Menderes artıklarının, inkarcı bar müdavimlerinin anafor bir akımı olan ödlekler partisinin üç kuyruğu vardır; birisi, büyük elçiliklerin, diğeri devletin ve üçüncüsü de hadep'in elindedir.

Peki bunları neden aktarıyorum? Bunları, benim değil, hadep'in yapması zorunludur. Daha da önemlisi, Türkiye'de açık politika yapan hadep bunları kendi sorunu olarak duymadıkça, çok hafif kalır; parti olmak, tüm sorumu duymaktır.

Asıl noktaya geliyoruz; görülüyor, bunlar, hiç açığa çıkmadan da yapılabiliyor. Ancak hadep'le ilgili son zamanlarda ortaya çıkan bazı acıklıklar, daha ciddi ve benim açımdan daha sakıncalıdır. Burada Kürt Hareketi'nin Türk Devleti yöneticilerinin çok çarpıttıkları bir paradoksu da ortaya çıkıyor; hadep ile PKK arasında kesin bir paralellik kuruluyor. Halbuki pek çok yerde yoktur ve terslik vardır; PKK Genel Başkanı bütün konuşmalarında net bir refah ve şeriat karşıtı söylemi dillendiriyor. Ancak hadep, ve tümüyle açık Kürt Hareketi, tamı tamamına, ülkemizi Orta Çağ karanlığına götürmek isteyenlerin yanına düşmüştür. Bu çok vahim bir durumdur; yiğit ve aydınlık yanlısı Kürt Halkına büyük bir haksızlık olma bir yana içlerinde benim onurlu emeğim de dahil, pek çok emeği berbat eden bir tutumdur. Bunu ülkemizde ödleklerden başka kabul edecek yeni veya eski aydın ya da hareket bulmak zordur.

Bir: Bizim sol tarihimiz, "faşist mhp kapatılsın" yürüyüşleriyle onurludur.

İki: Bizim düzenimizde ve kitaplarımızda faşist ve şeriat partilerine yer yoktur.

Üç: Hadep yöneticilerinin bundan habersiz olmaları çok acıdır ve bazı yöneticilerinin ise, "bizi kapatırken sustunuz, biz sizi savunuyoruz" demeleri, bir esnaf ikramıdır.

Dört: Kapatılmayı gerektiren hukuk durumu nettir, ben, daha bir yıl önce kapatılması için gerekli açıklama ve başvuruları yaptım; Genelkurmay ve Başsavcılık bizim arkamızda kalmıştır.

Beş: Hadep yönetiminin bize refah'ı imam-hatip okullarını layık görmesi ise, bizim için, tam bir hayal kırıklığı nedenidir.

Bu yakınlarda ön plana çıkara-

rak, tekrarladığımı hatırlıyorum; Kemal Paşa ve çevresinin, Kürt mütegallibesiyle ittifaklar kurmasının sadece olumlu yanı bulunmuyor, arkasından Ethem Partizanları ile Suphi Hareketi'nin tasfiyesi gelmiştir.

Ayrıca, Bayar-Menderes istibdatına karşı mücadele edenler, şeriat olarak Said-i Kürdi'yi ve istibdadın destekçileri olarak, gençlikte ve politikada Kürtleri bulmuşlardır. Şimdi hadep, her gün için bir darbe uydurarak, Çiller-Erbakan Tayfası'nın utangaç destekçisi durumuna düşüyor. Bu Kürt Halkımıza da kara çalma anlamındadır.

dan koparmak mümkün olmuyor.

Hadep, "bunlar ayrı biz ayrıyız" diyebilir ve derse, bu doğrudur. Ancak hadep'in en büyük hafifliği bunu dememesi ve kendisini gerici Kürtlükten ayırıcı bir söylem ve politika sahibi olmamasıdır. Bu anlaşılabilir bir tutum değildir; hem hadep'in Kürt gericiliğine karşı bir mücadele açmaması ve hem de Kürt gericiliğinin bundan ürkmemesi çok ürkütücüdür.

Bütün bunlara ek olarak, hadep'in Türkiye solu olarak, ödep'in kuyruğuna yapışması ise, daha az öğretici değildir.

Bizim bölgemizde ise şimdi parti olmak, Türkiye İşçi Partisi'nin onurlu pratiğini, Tudeh, Farsça "halk" demektir ve Baas'ı Arapça, "rönesans" anlamındadır, bu son ikisinin şoven boyutlarını bir kenara atarak gözönüne getirerek partileşmek demektir.

Dahası var; çok ilginç, öyleydiler veya böyleydiler, İzmir'de dyp'nin yedi milletvekili vardı, altısı ayrıldılar. Edirne'den çıktılar, Hatay'dan Arap kökenli birisi çıktı, geriye, bu İstanbul cezaevinde pek çok yiğidimize ölümü tek yol yapan, Diyarbakır hapishanesinde pek çok canımızı insanlıkdışı zulümlerle öldüren bu zalim hükümeti destekleyenler, sadece ohal valileri ve katil oldukları yolunda fezleke düzenlenen polisler ile bir de Kürt milletvekilleridir. "Maaşallah mıh gibiler"; Kürt milletvekillerini içlerinde eski hep'ten milletvekili Salih Sümer de var, Erbakan ve Çiller'in kuyruğundan Damat Ferit çocuklarının, Menderes artıklarının, inkarcı bar müdavimlerinin anafor bir akımı olan ödlekler partisinin üç kuyruğu vardır; birisi, büyükelçiliklerin, diğeri devletin ve üçüncüsü de hadep'in elindedir.

Ödlekler ile chp'nin, birisinin en son olarak "kesintisiz demokrasi" ahmaklığını bularak, diğerinin, Amerikancı İstanbul televizyonlarının üfürmeleriyle havalanarak "erken seçim" diye ayaklarını yere vurması, Washington'a uygundur. Ödlekler, ay-ti-vi ve yeniyüzyıl'ın, chp, star'ın partileridir; hadep, sanki, ödleklerin kuyruğunu yol bilmektedir.

Emeğin Partisi'nin çalışmalarını izleyemiyorum; Sip'in hem Kürt Davası'nda tutarlı bir birlikten yana olması ve bunu her zaman göstermesi ve hem de sosyalizm bayrağını dalgalandırması takdire değer bir durumdur.

İp ve Aydınlık'a sadece saptanan olumsuz yanlarıyla bakmamak gerekir; politikada mücadele önemlidir, ülkücü katillere karşı verdikleri mücadele, benim için, her türlü övgünün üstündedir.

Ayrıca Kürt Davası'nda, sürdürmemekle birlikte çok önemli katkıları olmuştur ve şimdi Aydınlık'ta Rafet Ballı ağırbaşlı ve mümkün ölçüde bilgilendiren, bir üslup tutturmuştur.

Ödlekler'in ve bugün yönetimini ellerinde tutan tkp ve dev-yol kalıntılarının, sadece Kürt Davası'na değil, her davaya sadece ihanetleri vardır; hadep politika eksikliğini, bunlarla ilkeli işbirliği arayarak gidermek durumundadır. Bunun, Sip ve İp'te de olumlu yansımaları mümkündür.

Ancak asıl çözüm burada değildir; asıl çözüm, parti olmaktadır. Bizim bölgemizde ise şimdi parti olmak, Türkiye İşçi Partisi'nin onurlu pratiğini, Tudeh, Farsça "halk" demektir ve Baas'ı Arapça, "rönesans" anlamındadır, bu son ikisinin şoven boyutlarını bir kenara atıp gözönüne getirerek partileşmek demektir.

Yapılması gereken budur.

Yapılmazsa, yapılır■

Musul ve Takrir-i Sükûn

Tevfik Fikret YORULMAZ

Genelkurmay Başkanlığı'nın memlekette taşkınlık boyutuna gelen yobazlık tehlikesini anlatabilmek için yapmış olduğu eğitim toplantılarında, Takir-i Sükûn düzeninden söz etmesi üzerinde, neredeyse hiç durulmamıştır. Bu, muhtemelen, Takrir-i Sükûn'un tek boyutlu bir düzenleme olduğunun düşünülmesiyle ilgilidir; böyle bir anlayışın yetmiş yıla yakın bir süredir varolması şaşırtıcıdır. Aslında Takrir-i Sükûn, genç komünist hareketle sert bir üslûpla hesaplaşma yanı bir kenara atılacak olursa, üç ayaklı bir düzenlemedir. Musul, Kürt isyanı ve İzmir suikasti gerekçesiyle, İttihat Terakki kadrolarını yok etme veya teslim alma, sanki bir sacayağıdır ve Takrir-i Sükûn bunun üzerine bina edilmiştir. Önemlidir, bu nedenle, Cumhuriyet'in gerçek tarihini, on dokuz veya yirmi üç yerine, bu nokta ile başlatma görüşleri güç kazanabiliyor.

Körfez Krizi'nin arkasından ortaya çıkan yepyeni durumda, Washington, birkaç kez Ankara Hükümeti'ne, eski Musul ve şimdi Irak Kürdistanı denilen coğrafyayı önermiştir; bu öneri,düzenin sözcüleri tarafından reddedilmişti. Bu redde, bu birleşmenin, Cumhurlyet'In bugünkü istikrarı için tehlike doğurabileceği endişesi önemli bir yere sahip görünüyor. Ancak Türk Ordu Birlikleri'nin bu son hareketi, Türkiye'de bu açıdan da bir doktrin değişikliğinin ipuçlarını taşıyor.

Böyle bir hatırlatma, Türk askerî kuvvetlerinin, Irak Kürdistanı'na kapsamlı bir giriş yaptıkları zamanda Takrir-i Sükûn düzenlemesinin eğitim semineri çerçevesi içine alınması açısından, daha yerindedir; ancak bir yeni hatırlatmaya daha gerek duyulabilir. "Musul" dendiği zaman, çoklukla, bir kent akla geliyor; halbuki bu doğru değildir; bugünkü Irak, Osmanlı'nın üç büyük vilayetinin toplamıdır ve "Musul", şimdi Irak olan yer ölçümünün üçte birini ve şu anda Irak Kürdistanı denilen iklimi anlatmaktadır. Bu nedenle, tam Takrir-i Sükûn düzenlemesine denk gelen bir zamanda, Ankara'nın daha sonraki Hatay Sorunu'nda izlediği atılgan tutumuna tam ters düşen bir uysallıkla, Musul'dan vazgeçmesi, Irak Kürdistanı'nı, İngiliz mandasındaki Irak'a bırakması demek oluyordu. O zaman, Musul Eyaleti'nde, Kürtler ve Türkmenler çoğunluktular; Irak'ın çok sert arabizasyon politikası, Türkmenleri eritebilmiştir.

Şimdi yeni geliştirilen tezler çerçevesinde, bu bırakmanın ne ölçüde iradi olduğu, araştırılması gereken bir noktadır. Bu tarafı ayrı, ancak Musul Anlaşması ile birlikte tarihte ilk kez Kürt halkının önemli bir biçimde bölündüğünü görüyoruz. Çünkü, İran ve şimdiki Suriye ve az ölçüde eski Sovyetler Birliği topraklarında yaşayan Kürtleri ihmal etmemekle birlikte, Kürt halkı hem sayıca ve hem de politik geçmiş itibarıyle, esas itibarıyle, Türkiye ve Irak Kürdistanı'nda yaşamaktadır. Dolayısıyla, Musul Anlaşması, Kürt halkının ilk büyük ve önemli bölünmesidir.

Körfez Krizi'nin arkasından ortaya çıkan yepyeni durumda, Washington, birkaç kez Ankara Hükümeti'ne, eski Musul ve şimdi Irak Kürdistanı denilen coğrafyayı önermiştir; çeşitli federasyon veya üst himaye biçimlerinde ilk formülasyonları

olan bu öneri, Türkiye'de en bağnaz Amerikan yanlılarından biri olan büyükelçi Şükrü Elekdağ başta olmak üzere, düzenin sözcüleri tarafından reddedilmişti. Bu redde, bu birleşmenin, Cumhuriyet'in bugünkü istikrarı için tehlike doğurabileceği endişesi önemli bir yere sahip görünüyor; bu, belki de, eski ve Musul Antlaşması sırasında varolan, bir kaygıdır.

Türk Ordusu'nun, yirmili yıllardaki Musul sürecini tersine çevirme planı içinde olduğuna, Arap devletleri de inanma eğilimindedirler; bu, Arap devletleri nezdinde, PKK'nin yeni bir konum kazanması anlamındadır. Nitekim, Türk Ordusu'nun Kuzey Irak'a girişinin ilk etkisi, Suriye ile Irak aralarındaki sınır kapılarını açma kararıdır; bu, Körfez Savaşı'ndan sonra Türkiye'nin Kürt Savaşı açısından belki de en önemli gelişmedir.

Ancak Türk Ordu Birlikleri'nin bu son hareketi, Türkiye'de bu açıdan da bir doktrin değişikliğinin ipuçlarını taşıyor; pek çok gözlemci, bu arada Ortadoğu'nun dikkatli izleyicilerinden, Londra'da yayınlanan Al-Hayat Ceridesi, Türkiye'nin burayı alma niyetlerinden söz etmiştir. Bu değerlendirmeye katılanların sayısı sanıldığından daha çoktur; gerçek payı taşıdığı söylenebilir. Ancak böyle bir doktrin değişikliği varsa, Türk Ordusu'nun son harekâtını, sonuca yönelik bir adımdan daha çok, buna yönelik bir keşif saymak yerindedir. Bunun sonucunda, Genelkurmay'ın, Araplar dahil, tepkilerin hafifliğinden hoşhal olduğu tahmin edilebilir.

Bu keşfi soğukkanlılıkla ve askerî açıdan da ele almakta yarar var. Keşif de olsa savaştır ve savaş, son çözümlemede, hasımın iradesini yenmeye yöneliktir; Türk Kuvvetleri'nin, medya kanalıyla, bir tür fetiş haline getirilen mağaraları hızla kontrol altına alması, ilk başta önemli bir psikolojik kazanç getirmiştir. Ancak, ard arda helikopterlerin düşürülmesi, bu psikolojik durumun devamına mani olmuştur. Gerçi Genelkurmay PKK tarafıyla ilgili olarak, üç bine yakın bir kayıp sayısı vermekle birlikte, bir ta-

TAKRİR-İ SÜKUN UYGULAMALARI

Osmanlıca sözlükler bu iki sözcüğün anlamını şöyle veriyor. Takrir, yerleştirme, sağlamlaştırma anlamına geliyor. Sükûn ise kımıldamama, durgunluk, hareketsizlik anlamındadır. Takrir-i Sükûn, hareketsizliğin yerleştirilmesi oluyor. Son derece uygun bir isimdir. Bu dönemde, adeta, kımıldayan her insan yok ediliyor.

Kanun, 1925 yılının mart ayı başında kabul ediliyor. Aslında, uygulanması ile ilgili iki maddesi sayılmazsa, tek maddelik bir kanundur; irtica ve isyana, ülkenin toplumsal düzenini ve huzur ve sükûnunu ve emniyetini ihlale sebep olan bütün "teşkilat ve tahrikat ve teşebbüsat ve neşriyatı hükümet, reis-i cumhurun tasdikiyle resen ve idareten men'e mezundur." deniliyor. 1923 yılının Ekim ayında, Cumhuriyet'in ilanı, kurtuluş savaşı kadroları arasında bir yol ayrımının başlangıcı oluyor. İçlerinde Kazım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy, Rauf Orbay, Refet Bele, Adnan Adıvar gibi pek çok tanınmış kadroların yer aldığı bir grup, Cumhuriyet'in ilan şeklini kendilerinin tasfiyesi ve Kemal Paşa'nın kişisel diktatörlüğünün başlangıcı olarak algılıyorlar.

İttihat Terakkı'den geriye kalanlar da aynı görüştedir. Hoşnutsuzluk kendisini yeni bir parti olarak ifade ediyor. 1924 yılının sonlarında Terakkiperver Fırka kuruluyor. Aynı günlerde İsmet Başbakanlığı bırakarak İstanbul'a, adadaki evine çekiliyor. Kasım 1924'tür.

Ancak, 1925 yılı başlangıcı, Kemal Paşa için ürkütücüdür. Bir yandan Terakkiperver Fırka hızla yayılırken, diğer yandan Şeyh Sait ayaklanması patlıyor. Şubat ayıdır. Aynı günlerde Şefik Hüsnü bir TKP kongresi toplayarak yeniden örgütlemeye çalışıyor. İsmet Paşa'ya yol

rafı gerilla olan savaşlarda karşılıklı olarak kayıpları doğru bir biçimde hesaplamak mümkün değildir. Öte yandan, bu sayının gerçeği yansıtması halinde bile, PKK açısından telafisi mümkün bir rakamdır; kaldı ki, med-tv başka rakamlar vermektedir.

İşin bu tarafını mühim addetmemek de ihtimal dahilindedir; biraz daha önemli olan, Türk Genelkurmayı'nın PKK ile ilgili istihbaratının yetersiz olmasıdır. İki helikopterin düşürülmesini, başka türlü açıklamak mümkün değildir. PKK elinde, helikopterleri düşürecek silahların olduğunun bilinmesi halinde başka türlü hareket etmek gerekecekti; bunun ötesinde, takviyeli bir tabur veya eksik bir alayın subay kadrosu sayılabilecek bir komutan grubunun aynı helikoptere binmelerini de askerlik açısından izah etmek kolay görünmemektedir.

Genelkurmay açıklamasıyla başlayan ve Mgk ve hükümet kararına giren, "Kürdistan Demokrat Partisi'nin çağrısı üzerine" lafı, "Kürdistan" ve "Kürt" sözcüklerinden çekinmemeyi anlatmaktadır. Artık bu sözler hukuki'dir. Şu anda Türk halkının yazgısında ağırlığı artan Türk Genelkurmayı'nın böyle bir birlikten ürkmeyen bir psikolojiye girmesi yeni bir konumdur, ancak, bu yıkıcı savaş bitirildiğinde, bir Takrir-i Sükûn düzenlemesine gerek kalmayacaktır.

Türk basını, bazı kurmay subayların, "PKK gerillalarıyla savaş bize savaşmayı öğretti" dediklerini yazmıştır; söylenmiş mi, bilmek zor görünüyor. Amma söylenmiş olsa da ikna etmekten uzaktır. Çünkü, PKK gerillalarının, askerî açıdan, şimdiye kadar "iyi savaş" sergiledikleri de zor bir iddiadır; bunda, hem Bekaa Vadisi'nin dar imkânlarının ve hem de Türkiye'deki savaş koşullarının etkisi büyüktür. PKK şimdiye kadar savaşta hep insan gücüne dayanmış ve özellikle doksanbir sonrasının kütlesel katılmaları nedeniyle savaş eğitimi verememiştir. Halbuki, şimdi, Türk Ordusu'nun bu harekâtından sonra, PKK'nin Kdp ile kurduğu nazik denge bozulmuş ve Musul bir gerilla alanına dönüşmüştür. PKK, bunu bir şans saymaktadır; daha önce-

çılmıştır. Apar topar Ankara'ya çağrılıyor.
Kabinede yer almamasına rağmen toplantılarına katılıyor. Başbakan Fethi Okyar'dır. Fethi, Sait ayaklanmasının bastırılması için topyekün bir harekâta sıcak bakmıyor. Bir bakanlar kurulu toplantısında istifa ettiriliyor. İsmet kabinesi kuruluyor. İki gün sonra, 4 Mart 1925 tarihinde Takrir-i Sükûn kanunu çıkıyor. 6 Mart'tan başlayarak, içlerinde Aydınlık ve Orak-Çekiç'in de bulunduğu pek çok gazete ve dergi kapatılıyor. Sıkıyönetim ve İstiklal Mahkemeleri etkinleştiriliyor. Mayıs ayı başında, Ankara İstiklal Mahkemesi, Terakkiperver Fırka'nın, irticai faaliyetlere destek verdiğini öne sürerek kapatılmasını istiyor. 3 Haziran 1925'te parti kapatılıyor.
1926 yılında, İzmir suikasti nedeniyle İstiklal Mahkemesi'ne çıkarılan ittihatçılarla birlikte, Terakkiperver Fırka'nın da altı milletvekili idam ediliyor.
Aynı aylar, 1925 başı ile, 1925 yazı arasına sığan birkaç ay, aynı zamanda tam bir komünist avına sahne oluyor. Yoğun bir gözaltı ve işkence süreci başlatılıyor. Şefik Hüsnü, mayıs ayı ortalarında yurtdışına çıkıyor. Nazım ise, İzmir'de kıstırılmış durumdadır. Bu kıstırılmışlığı "Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim"de anlatılıyor. Nazım, birkaç ay sonra Moskova'dadır. Ankara İstiklal Mahkemesi, Nazım'ı gıyabında onbeş yıla mahkum ediyor. Bu, Nazım'ın ilk mahkumiyetidir.
Böylece Takrir-i Sükûn'un birinci perdesi kapanıyor. İki yıllığına çıkmış olan kanun, 1927'de iki yıl daha uzatılıyor. İsmet, kanunun uzatılması için ilginç bir konuşma yapıyor. Kanunu anlatıyor. Sorunun irticadan çok daha ciddi olduğunu vurguluyor. Her türlü kıpırdanmaya karşı kin dolu bir konuşmadır. Genelkurmay'ın son brifingler sırasında kitapçık haline getirip dağıttığı konuşma budur.
Kanun iki yıllığına uzatılıyor. Hemen, yeni bir komünist avı başlıyor.

den başlattığı, savaş teorisi üzerinde temel kitapları da içine alan bir hazırlıkla, Şemdin Sakık da bu tartışma için geriye alınmıştır. Kuzey Irak'ın yepyeni imkânlarını kullanarak, bundan böyle savaş tekniklerinde verimliliği ve etkinliği ön plana çıkarma iddiasındadır.

Türk Ordusu'nun, yirmili yıllardaki Musul sürecini tersine çevirme planı içinde olduğuna, Arap devletleri de inanma eğilimindedirler; bu, Arap devletleri nezdinde, PKK'nin yeni bir konum kazanması anlamındadır. Nitekim, Türk Ordusu'nun Kuzey Irak'a girişinin ilk etkisi, Suriye ile Irak aralarındaki sınır kapılarını açma kararıdır; bu, Körfez Savaşı'ndan sonra, Türkiye'nin Kürt Savaşı açısından belki de en önemli gelişmedir.

Yalnız, Arap-PKK ilişkisinin tek yönlü olduğunu da düşünmemek gerekiyor. Serxwebun'da çıkan ve 15 Mayıs tarihini taşıyan, Harekât'tan bir gün sonrasıdır, imzalı olmamakla birlikte, Öcalan'a ait olması ihtimal dahilinde olan bir değerlendirme, Türkiye'nin bu girişinin, Bağdat ve Tahran'la anlaşmalı olabileceği ihtimalini ciddi olarak ortaya atmaktadır. Bu değerlendirmenin Türk kurmayları tarafından da izlenmesinde yarar vardır; mümkündür, bundan böyle, Bağdat ve Tahran, Ankara'nın Washington ile anlaşmalı büyük hareketlerine, görünüşü kurtarıcı birtakım çıkışların dışında itiraz etmeyecek, ancak bunun dışında da daha küçük ve devamlı imkânlar da PKK'yi daha çok ciddiye alacaktır.

PKK ideolojisinin, Bağdat ve Tahran'a yabancı olması, PKK'nin herhalde birlikten yana olması ve Amerika ile bazı noktalarda anlaşma gereği, Bağdat ve Tahran'ı böyle bir ikili konuma itiyor, görünmektedir. Özetle, PKK artık daha çok Arap politikası içinde niteliksel bir yer kazanmaktadır. Bu da, taraflar açısından, olumlu ve olumsuz boyutlarıyla yepyeni bir vaziyettir.

Son operasyon, bir sonuç olmaktan daha çok uzun ve daha yıpratıcı bir savaşın habercisidir. Halbuki hem Türk halkı ve hem de Kürt halkı, buna layık değildir ve hem de bunu haketmemektedir.

Bir başka yeni durum da şudur: Irak Kürdistanı yobazları bu arada Halepçe'yi elinde tutan ve Erbakan'ın mutemedi Şeyh Osman, PKK için sürprizle, Türk kuvvetlerinin hareketine hayırhah bir konum almıştır.

Bunun dışında, Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi, Burkay, ve Irak Kürdistanı Sosyalist Partisi, net olarak karşı çıkmıştır; ikincisi, savaşmıştır. Bunun da taraflar açısından yeni bir malümat olduğu muhakkaktır.

Netice itibarıyle, son operasyon, bir sonuç olmaktan daha çok uzun ve daha yıpratıcı bir savaşın habercisidir. Halbuki hem Türk halkı ve hem de Kürt halkı, buna layık değildir ve hem de bunu haketmemektedir.

Bütün acılı gelişmelere karşın, hem Kürtlerin birliği ve hem de Türkler ile Kürtlerin birliği, Ortadoğu denilen bu bölgede çok yapıcı şanslara sahiptir. İlk bakışta çok ters görünse de, Genelkurmay açıklamasıyla başlayan ve sonunda Mgk ve hükümet kararına giren, "Kürdistan Demokrat Partisi'nin çağrısı üzerine" lafı, aynı zamanda, "Kürdistan" ve "Kürt" sözcüklerinden çekinmemeyi anlatmaktadır. Artık bu sözler hukuki'dir. Buna ek olarak, şu anda Türk halkının yazgısında ağırlığı artan Türk Genelkurmayı'nın böyle bir birlikten ürkmeyen bir psikolojiye girmesi yeni bir konumdur; ancak, bu yıkıcı savaş bitirildiğinde, bir Takrir-i Sükûn düzenlemesine gerek kalmayacaktır.

Önemli olan, hergün zaferinden biraz daha uzaklaşan bu kangren edici savaşı bitirmek ve emekçi halklarımızın özgür kucaklaşmasına imkân vermektir. Asıl, sükûn budur.

Genelkurmay, büyük bir zafer ididasındadır ve kendisi açısından haklı olabilir. PKK ise bunu, bir şans saymakta ve buna yakın bir iddiayı sergilemektedir. Bilinmez, amma yine de görünen, son savaşın halk desteğini azaltmadığıdır.

Bu durumu ise bir çözüm için olumsuzluk değil, olumluluk saymakta yarar var, çünkü ortada morâl var ve morâl de, çözüm bulmak için en gerekli olan bir özelliktir■

GÜNDEMİNİZ DEĞİŞECEK !

Ülkede

GÜNDEM

Günlük Gazete

BAYİLERDE

her pazar ekgündem ekini istemeyi unutmayınız

Sol'a Yeni Dünya Düzeni Ayarı

Durmuş TİRYAKİ

Bir çok ilerici-emekçi akım biçimsel bir demokrasi afyonu yutmakta, mevcut demokrasi örneklerinin içeriği eleştirel bir şekilde irdelenmeden, her sınıfın, her grubun, her kişinin çıkarlarını ve haklarını sanki eşit ölçüde barındıran bir "demokrasi" varsayılmaktadır. Tarihsiz ve sınıfsız her anlatım, şekilsizliğin ya da egemen değer yargılarının uzantısıdır. Önemlice bir kesim sol için, demokrasi günümüzde tam da buna işarettir. O sola, TÜSİAD'ın MGK'nin, Demirel'in demokrasisinden farklarının ne olduğunu sormanın zamanıdır.

Toplumsal akıl, toplumsal bellek, toplumsal dil, vasat akıl'ı, vasat bellek'i, vasat dil'i ifade eder. "Vasat"ı biçimlendiren ise egemen ilişkiler, egemen kültür, kısaca egemen yapıdır. Dolayısıyla "vasat", egemen yapı ile uzlaşmanın, egemen yapı içinde var olmanın önde gelen koşullarından ya da koşullandırmalarından biridir.

İşte her kavramı değilse bile bazı kavramları bu açıdan sorgulamak gerekir. Egemen dil ve düşüncenin belleklere kakmaya çalıştığı "yeni dünya düzeni", "demokrasi" ve "insan hakları" kavramlarına bu yoldan yaklaşılabilir. Yeni Dünya Düzeni'nin gerçekten yeni ve düzen olup olmadığı üzerinde durulacak. Ancak önce ve kısaca şu moda olan demokrasi ve insan hakları söylemlerine ilişkin bir-iki sözümüz var.

Acaba ABD Başkanı Ronald Reagan'ın 1982'de Londra'da İngiliz Parlamentosu'nda yaptığı konuşmada bir "demokrasi cihadı" ilan etmesi (Bkz. Düşük Yoğunluklu Demokrasi, S.Amin vd., Alan Yayıncılık, İst.1995, s.16) tüm yeryüzünde bir demokrasi modasının yaratılmasına etkide bulunmuş mudur?

Emperyalist boyunduruk altındaki ülkelerde 1960'lı ve '70'li yıllarda çoğunlukla ABD'nin desteğiyle kurulan ve sürdürülen otoriter rejimler, askeri diktatörlükler, derin ekonomik ve siyasi sorunları çözmedeki başarısızlıklarından dolayı ya da muhalif halk güçlerinin hızlı yükselişlerinin sonucu olarak büyük bunalımlara gömülünce, emperyalist odaklar bu tür rejimlere karşı arayışlara yöneldiler; temsili demokrasinin "istikrarsızlığına çare olarak düşündükleri otoriterianizmi artık devam ettiremezlerdi. İşte demokrasiye dönüş -ki buna düşük yoğunluklu demokrasi deniyor- böyle gündeme geldi. Bu demokrasinin bir özelliği sistemin işleyişini ve yeniden üretimini sağlayan kurumsal mekanizmalara "katılımın" sözkonusu olmasıdır. Elbette gerçek anlamda bir katılım değil. Burada "katılım" biçimsel bir örtü; herşeyin egemenler tarafından belirlenmediği -seçim mistifikasyonunda olduğu gibi- yanılsamasını yaratan bir ideolojik örtüdür. İkinci özellik de sistemin yeniden üretilmesinde artık baskının birincil önemde olmamasıdır ya da

"seçmeli caydırıcılık doktrini" çerçevesinde ihtilalci gruplara yönelik kullanılmasıdır. Baskı ve şiddet elbette mevcuttur; hiçbir egemenlik tarzı baskıyı bütünüyle dışlamaz. Ama klasik baskı ve şiddet araçları sahnenin gerisine çekilmiş, "son kertede belirleyici" noktadan yerini medya gibi bir takım "çağcıl" araçlara bırakmıştır. Yeni Dünya Düzeni ile "demokrasi"nin özdeşlik içinde algılanması veya Yeni Dünya Düzeni ile "demokrasi"yi gerçekleştirme ortamına kavuşulduğu masalının yayılması aynı zamana bu nedenle denk düşmektedir. "Demokrasi" ayrı bir önem kazanmıştı; Yeni Dünya Düzeni'nin yerleşimini tepeden ve zorla uygulatmak yerine, karmaşık bir uzlaşma süreci çerçevesinde sağlamak yeğlenmektedir. Bu uzlaşım sağlama sürecinde, ulusal ve uluslararası forum özelliği taşıyan çeşitli kuruluşlardan yararlanılmaktadır. Bunlar arasında bugünlerde adı sıkça duyulan "sivil toplum örgütleri" başta gelmektedir. Her ülkenin iş dünyası ile siyasal seçkinlerini, askeri yetkililerini bir araya getiren gayriresmi, resmi toplantılar yapılmaktadır. Bugün ülkemizde özellikle medya sözcüleri, aydınlar, işçi kuruluşu temsilcileri sözü edilen uzlaşmanın hararetli taraftarları haline gelmiş bulunmaktadırlar. Buna dikkat çekmek istiyoruz.

ABD'nin dünya üzerindeki hegemonyasının salt askeri, siyasi, iktisadi değil kültürel bir boyutunun da olduğu bilinmektedir. Bunun yanı sıra iletişim teknolojisindeki olağanüstü ilerlemelerin de yardımıyla düşünce ve davranışlar ciddi boyutlarda tek-tipliğe indirgenebilmekte, türdeş bir dünya kültürü oluşturulabilmektedir. Böyle olduğu içindir ki bir çok ilerici-emekçi akım biçimsel bir demokrasi afyonu yutmakta, mevcut demokrasi örneklerinin içeriği eleştirel bir şekilde irdelenmeden, her sınıfın, her grubun, her kişinin çıkarlarını ve haklarını sanki eşit ölçüde barındıran bir "demokrasi" varsayılmaktadır. Tarihsiz ve sınıfsız her anlatım, şekilsizliğin ya da egemen değer yargılarının uzantısıdır.

Önemlice bir kesim sol için, demokrasi günümüzde tam da buna işarettir. O sola, TÜSİAD'ın MGK'nin, Demirel'in demokrasisinden farklarının ne olduğunu sormanın zamanıdır. Aynı sol, aynı benzeşmeyi daha çıplak şekilde insan hakları konusunda da sergilemektedir. İnsan haklarını yeni bir ideoloji, bütünlüklü bir dünya görüşü düzeyinde ele almakta, amaçlaştırmaktadır.

Oysa insan hakları diye bilinen bu "yeni" ideolojiyi bir an hiç önyargısız kabul etsek bile, en azından iki katmandan oluştuğunu yadsıyamayız. Bir, kişisel haklar; iki, sosyal haklar. Tüm dünyada sermaye sahiplerinin ve onun siyasi, askeri, entellektüel temsilcilerinin azgın bir karşıtlık ve tahammülsüzlük gösterdikleri katman sosyal haklardır. Sosyal hakların ise, sosyalist iktidar yürüyüşünün yan-ürünü ya da eseri olduğu tarihsel bir gerçektir. Sosyal haklardan, sözgelimi sosyal güvenlikten, iş güvencesinden, sigorta ve sendika hakkından, herkesin parasız eğitim ve parasız sağlık hizmetlerinden yararlandırılmasından hoşlanan bir sermayedar bilen var mı?

Buna karşın bireye güvenceler sağlayan haklara, kişisel haklara, sermayenin pek itirazı yoktur; hatta böyle hakların savunucusudur. Çünkü, sermayedar da insandır. O da can ve mal güvenliği ister, seyahat özgürlüğü ister, iletişim özgürlüğü ister. İletişim özgürlüğünü özellikle ister, zira; kitlelerin öğrenme ve bilme süreçlerini güdümleme, belirleme mekanizmalarına hakim olmak zorunluluğu duyar.

DEĞİŞİM'E HAYIR, DÖNÜŞÜM'E EVET

Dolayısıyla insan hakları üst başlığı altında sürdürülen mücadele özünde derin bir ayrım içermektedir. Emekçilerin mal ve can güvenliğinin tehdit altında olması, salt bir insan anomalisi kapsamında algılanamaz. Eğer böyle bir tehdit çok sıcak hal almışsa, bilinmelidir ki sınıfsal bir tavır alış, hesaplaşma gündemdedir. Hiçbir tesadüfün ya da vampirliğin burada yeri yoktur; düzenin sıkışması ve/veya toplumsal muhalefetin düzeni sarsması sözkonusudur. Bu nedenle emperyalist-kapitalist sistemin "ihlalleri"nin karşısına kişisel haklar koruyuculuğuyla değil, ancak ve ancak cepheden bir karşı bakışla çıkılabilir.

Bu karşı bakışta illa ki bir insan hakları şemsiyesine gereksinim duyuluyorsa bu sosyal haklar halkası olabilir. O vakit insan hakları, hem soyut bir hümanizma edebiyatından kurtulur hem de sermaye düzenine karşı sınıfsal bir zemine oturur. Özetle insan hakları, kişisel haklar savunula-

rak korunamaz; doğrudan sisteme karşı mücadele içinde kazanılır.

Yeni Dünya Düzeni ile birlikte bir kere daha ön plana çıkan, aslında burjuva demokratik devrimler çağından bu yana sosyalist sınıf hareketinde birçok sapmaya kaynaklık eden demokrasi-insan hakları kavram çiftine, yazıya girerken bir geçiş sağlaması bakımından bu kadar değinmek kaçınılmaz oldu. Solun dilini kaybettiği, burjuva kalıpları/saçmalıkları üst-perdeden tekrar etmeyi her türlü üretimin yerine ikame ettiği koşullarda başka ne yapılabilirdi ki?... Devrimci eylem ile karnavalı, teorik ihtilalcilik ile klişeciliği, sınıf hareketi ile dalkavukluğu birbirinden ayırabilmek için, belki bugün bir kez daha sapmalarla mücadelenin burjuvaziyle mücadele olduğu saptamasının altını çizmek gerekiyor. Ne yazık, doğrularımıza savaş açan değişim budalası bir "sol" çıkartıldı karşımıza. Bunların dönüşüm'ü unuttuğu unutulmamalı.

Bu türden değişimciler için özellikle 1980'li yıllar yeni bir miladi başlangıç oldu. İnsan iradesinden, örgütsel müdahaleden ya da gönüllü davranışlardan tamamen bağımsız bir değişim sürecinin yaşandığı kabul edildi. Bu değişimle tarihin sonu ilan edildi ve artık ortaya çıkan yeni dünya düzeninin değişmeyeceğine inanıldı. Öyle ya Yeni Dünya Düzeni ile kapitalizm alternatifsiz kalmış, Soğuk Savaş son bulmuş; kapitalizm bir sistem olarak dünya ölçeğinde zafere ulaşmış, dünya evrensel barışa ulaşmıştı...

Devrimci eylem ile karnavalı, teorik ihtilalcilik ile klişeciliği, sınıf hareketi ile dalkavukluğu birbirinden ayırabilmek için, belki bugün bir kez daha sapmalarla mücadelenin burjuvaziyle mücadele olduğu saptamasının altını çizmek gerekiyor. Ne yazık, doğrularımıza savaş açan değişim budalası bir "sol" çıkartıldı karşımıza.

Kuşkusuz, yeryüzündeki tüm nesnelerin/ varlıkların temel özelliklerinden biri değişimdir. Sorun bu noktada doğal olanı resmetmekten öteye geçmiştir; değişimin hızı, yoğunluğu, yönü ve kapsamı açısından adeta "bırakınız yapsınlar" retoriğine teslimiyet benimsenmiştir.

Biz buradan hiç değişmeyeceği vaaz edilen ve insanlığın ebedi saadet bahçesi gibi sunulan Yeni Dünya Düzeni'ne dönelim. Bu düzenin ekonomi-politiği üzerinde durarak bir çözümleme yapmayı deneyeceğiz. Böylece, bir girdaptan daha kurtulmak doğrultusunda çaba sarfeden sola mütevazi bir katkıda bulunmuş olmayı umuyoruz.

Kavram, ABD Başkanı George Bush'un Kuveyt-Irak savaşından sonraki dünyayı tanımlamak için kullanması ile güncellik kazanmıştır. Burada bir parantez açmak gerekirse; Körfez Savaşı, Yeni Dünya Düzeni için çok öğretici bir örnek olarak incelenmelidir. Savaş, Amerika'nın yaşamsal saydığı çıkarlara karşı çıkanın nasıl cezalandırılacağını bütün "hür dünya"ya göstermiştir. Parantezi kapatıyorum. "Güncellik" kelimesini bilinçli olarak kullandık; zira Yeni Dünya Düzeni karakteristikleri bakımından emperyalizm dinamiği içinde kalmaktadır. Yeni bir olgudan ziyade, temel bir olgunun yeni bir adlandırması ile ya da en fazla bu olgunun günümüzdeki aşamasının/ evresinin başkalaştırılması operasyonu ile yüzyüzeyiz. Aslında "yeni" olan sadece nitelemedir.

Yeni Dünya Düzeni'nin kullandığı üç büyük silahının olduğu artık biliniyor: Küreselleşme, özelleştirme, yerelleştirme.

Bu silahların hepsi aynı hedefe doğrultulmuştur: Emek. Üst emperyalist ülkeler devrimci dinamiğin tırmandığı yerlerde, ucuz işgücü ve bakir pazar-yatırım potansiyeli vaadeden yerlerde işbirlikçi rejimler eliyle emeğe karşı açılan düşük yoğunluklu savaş içinde çılgın bir medyatik bombardımanın eşliğinde bu silahları ateşlemişlerdir.

KÜRESELLEŞME-YERELLEŞTİRME

ÖZELLEŞTİRME

Kısaca sırasıyla küreselleşme, özelleştirme ve yerelleştirmeyi açımlamaya çalışarak Yeni Dünya Düzeni'nin arkaplanına ve "sol"un suretine daha yakından bakalım.

I.Küreselleşme, doğru söyleyişle globalizasyon, kapitalizmin genel yasalarının bir tezahürüdür. Dolayısıyla arkasındaki süreç çok eskilere dayanmaktadır.

Bilindiği gibi ta "Birleşik Avrupa Devletleri" düşüncesinden beri bu arayış vardır. Somut adımlar ise, İkinci Dünya Savaşı sonrasına rastlar. Dünya ekonomisinin bir bütün olarak örgütlenip düzenlenmesi amacıyla 1944 yılında Bretton Woods Konferansı toplanmıştır. Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası, bu konferansla örgütlenen küresel kurumlardır. IMF, çeşitli ulusal paraların değişimini ayarlayacak ve bir daha 1929 buhranına benzer bir olayla karşılaşılmasını engelleyecektir. Dünya Bankası'nın başlangıçtaki temel amacı ise esas olarak sermayenin uluslararası hareketi ile ilgili düzenlemeleri yapmaktır. Böylece kapitalizmin küresel ölçekte rasyonel bir kararlılık içinde yeniden üretilmesinin kurumlaşması yaratılmıştır.

Küreselleşme, dünyanın bütünleşmiş tek bir pazar haline gelmesini anlatmakla birlikte bir ideolojik amaç içeriyor. Emekçi halka çaresizlik aşılama çabası güdüyor. Bizim tek bir gezegende kaderi müşterek insanlardan oluşan bir topluluk olduğumuz öne sürülüyor. Kuşkusuz bu iddiaya dayanak olan birkaç sorun bulmak mümkün. Belki çevre sorunları bu türden kabul edilebilir. Fakat bu, esas sorun değildir; türevdir.

Küreselleşme, asıl ekonomik süreçleri ilgilendiriyor ve çarpık ekonomik yapı, yani sınıfsal farklılık olduğu gibi devam ediyor.

Bu yüzyılın başlarında bilimsel düşünceye giren emperyalizm kavramının yerini alan küreselleşme, kutupluluğun ortadan kalktığını, sınırların eridiğini, stratejik bütünleşmenin sağlandığını baz alıyor.

Oysa, emperyalizmin temel eğilimi kutuplu ve çıkar çatışmasına dayalı bir dünya tablosuna yöneliktir.

Küreselleşme, aynı olguya bakıp kutuplaşmayı inkar etme üzerinden kendisini üretiyor.

Uluslararası ölçekte, milli pazarlara yatırımlarla giren ve bir dönem çok önem verilen sermaye ihracı olgusu, artık sermayenin farklı bir hareketi ile gerçekleşiyor. Küreselleşme esas olarak üretimden bağımsızlaşan finansman sermayesinin kısa erimli spekülatif kazanç peşinde koşması ile realize olmaktadır. Sıcak para diye de bilinen kısa vadeli sermaye hareketleri; madenlere, doğal kaynaklara el koyan, altyapıya yatırım yapan, açık işgallere, talana veya ekonomi dışı zora dayanan ve kukla yönetimlerin hüküm sürdüğü dönemler ile göreceli bağımsızlığın geçerli olduğu ve sermaye ihracına dayanan dönemlerdeki politikaların önüne geçmiş durumda. iletişim alanındaki teknolojik gelişmeler de sermayenin hareket yeteneğini olağanüstü artırmıştır.

Dolayısıyla bu sistem, ticaretin önündeki engellerin tamamen kaldırılmasını (serbest kur-serbest faiz uygulaması, gümrük duvarlarının indirilmesi gibi) öngörmektedir. Artık pazarın, serbest girişimin "görünmez eli"nin erdemleri yüceltilmelidir. Ücretler düşürülmeli, sosyal amaçlı (sağlık, eğitim, sosyal güvenlik vb.) harcamalar kısılmalı, devlet ekonomiden elini çekmeli, bütçe açıkları kapatılmalı, dar gelirli toplum kesimlerine ve tarıma dönük sübvansiyonlar kalkmalı, KİT'ler özelleştirilmeli, korumacılığa son verilmeli, ihracaat teşvik edilmeli, yabancı sermayeye daha büyük kolaylıklar ve olanaklar sağlanmalıdır.

Bu nedenle devlet, ekonomik ve sosyal işlevlerinden arındırılmakta, ideolojik ve militarist yönden tahkim edilmektedir. Özelleştirme programı adı altında KİT'lerin satışı, sosyal güvenlikten devlet şemsiyesinin kaldırılmak istenmesi, eğitimin-sağlığın ticarileştirilmesi, öte yanda da buna paralel olarak ülkemize özgü zor araçlarının, özel tim, koruculuk ve olağanüstü hal gibi uygulamaların devreye sokulması gündeme gelmiştir.

Bilinmektedir ki, devlet emekçi yığınların etkisine açıldıkça demokratikleşir, sosyalleşir. Sosyal hakların genişlemesi, sosyal harcamaların artması, sermayenin alanın daralması ve karından daha çok vergi vermek zorunda kalması demektir. Devleti küçültme sloganın hedefi, sermayenin yükünü azaltmak; devleti "çelik çekirdek" yönünde güçlendirmektir.

İşçi sınıf hareketinin gelişmesiyle birlikte halk lehine müdahaleyi anlatan planlı ekonominin alanı genişlemeye, serbest pazarın alanı daralmaya başladı. İnsanlar, bir yandan sosyalist sistemin varlığı, diğer yandan işçi hareketinin gelişmesi sayesinde daha adil ve eşitlikçi bir toplum için taleplerini yükseltmeye başladılar. Bu taleplerin

devlete yansıtılması oranında refah devleti ya da sosyal devlete ulaşıldı. Ünlü İngiliz iktisatçısı Keynes'in korumacı politikaları ile, yoksulluğun, işsizliğin, iflasların, dengesizliklerin önünün alınmasına çalışıldı. Devletin müdahalesine ve ağırlığına kapı açan bir yönelişe girildi. Bu yönelişin karları, olumsuz etkileyen yönleri oldu, yüksek enflasyon ve durgunluk sarmalında sermaye birikiminin darboğaza girmesine yol açtı; tıpkı 1929 dünya buhranı gibi yeniden büyük bir kriz doğdu. Kuşkusuz politik sarsıntılarla da karşılaşıldı. Bunlardan en önemlisi, rakip sistemin yaşayan sosyalizmin-SSCB'nin dağılması oldu. Yani kendi içinde taşıdığı sorunlara ve tuzaklara ek olarak kriz, Sovyetler Birliği'nin çözülüşünü de hızlandırdı ve bu krizden çıkış bir yeniden yapılanma ile çözümüne aktı. Keynesgil politikalar terkedildi; Friedmancı monetarist -parasalcı, serbest piyasacı- politikalar uygulamaya kondu. Emperyalist-kapitalist sistemin bu yeniden yapılanma dinamiği ile örtüşen sürecin adıdır, Yeni Dünya Düzeni.

O halde; a)Demokratikleşmenin gelişmesine paralel olarak yaygınlaşan refah devleti uygulamaları giderek daha fazla kaynağın pazar mekanizması dışına çıkartılarak planlı ekonomi kapsamında emekçilerin yararına sunulmasını sağladığına göre, kar hadlerinin genel ve sürekli bir düşme eğilimi göstermesinden refah devletinin sorumlu tutulacağı aşikardır; b) Görüldüğü gibi kriz gerçekte emeğin değil sermayenin krizidir.

Küreselleşme, dünyanın bütünleşmiş tek bir pazar haline gelmesini anlatmakla birlikte bir ideolojik amaç içeriyor. Emekçi halka çaresizlik aşılama çabası güdüyor. Bizim tek bir gezegende kaderi müşterek insanlardan oluşan bir topluluk olduğumuz öne sürülüyor.

Bu durumda krizden çıkış için sermayenin reçetesi de kendiliğinden ortaya çıkıyor. Krizin nedeni kar oranlarının düşmesi ise, krizi aşmanın yolu da kar oranlarını yükseltmekten geçmektedir. Bunun kapitalist mantık içinde iki koşulu vardır. Birincisi, verimliliği artırmak -artık değeri büyütmek- ikincisi, pazarı büyütmektir. Pazarın büyütülmesine değinilecek; ancak verimliliğin artırılması için, üretim yapısını değiştirmek bir yoldur, ama konumuz bakımından refah devletinin tasfiyesi ya da daraltılması önemlidir. İşte sınırlanmamış pazar mekanizmasının egemenliğini kurmaya çalışmanın amacı budur. Neoliberallerin ya da yeni sağın değişimciliğinin anlamı da budur.

Peki, pazarın büyütülmesi nasıl olacak? Soru önemlidir ve şöyle yanıtlanabilir. Bir yandan devletçi ya da planlı ekonominin alanını daraltarak, kamu alanını özelleştirmeye açmak, uluslararası işbölümünü derinleştirmek, devleti ekonomik yaşamın işleyişini düzenleyen kurallar koyma rolünden uzaklaştırmak; öte yandan da uluslararası ölçekte devletin sınırlarının eritilmesi ve sermaye evlilikleri yoluyla pazarı büyütmek mümkün olabilir. Küreselleşmeyle keşfedilen pazar ya da tek pazar, bu pazardır.

Aslında pazar mekanizmasının temel özelliği, eşitsiz gelişmeyi içermesidir. Bu, her ne kadar pazar mekanizmasının kurumlarınca doğru ve ahlaki sayılırsa da, küreselleşme demagogları "eşitleştirici" bir kurtuluş ütopyasından dem vurmaktan geri durmazken, somutluk yeni yeni kutuplaşmalar ortaya çıkarıyor. Bırakalım sınıflararası kıyaslamayı, sermayenin merkezileşme ve yoğunlaşma çizgisi bakımından şu rakamlar yeterli: 1978'de gelişmiş ülkelerde kişi başına gelir ortalaması 8 bin 500 - 9 bin dolara yakın iken, gelişmekte olan ülkelerde bu rakam -ki bunlar, daha çok Türkiye gibi Latin Amerika ülkeleri gibi belirli ölçüde gelişmiş ülkelerdir- 1500 dolar civarında idi. 1990'lara geldiğimiz zaman, gelişmişler için bu rakam 25 bin doları geçiyor, diğerlerinde ise 2500 dolar civarında kalmıştır. (Bkz. Emperyalizmin Yeni Masalı içinde "Küreselleşmenin Gelişimi", Gencay Şaylan; KİGEM Yayınları, Ankara, s.17). Görülüyor ki 1990'ların küreselleşmiş dünyası 1970'lere oranlar çok daha eşitsiz ve adaletsizdir.

Sonuçta, küreselleşme; dünyanın gelişmiş eko-

nomilerine eklemlenmiş, mal ve hizmet üretimine dayalı gerçek ekonomiden kopmuş, rant-faiz-kar üçgenine dayalı asalak ekonomiler, bir başka deyişle "Gazino kapitalizmi", yarattı.

Toparlayacak olursak, Yeni Dünya Düzeninin belirleyici ögelerinin siyaseten liberalleşme, iktisaden küreselleşme ekseninde yürütüldüğü veya yürüdüğü söylenebilir. Liberalleşme tamamen küreselleşmenin önündeki engellerin kaldırılmasının aracıdır.

Bugün için tüm dünyanın pazar egemenliğine girdiği gerçektir. Bu anlamda bir entegrasyon süreci işlemektedir. Sürecin öznesi çüş'lerdir. Çüş'ler (çok ülkeli şirketler) üretimde yenilik tekelini ellerinde bulundurmakta, üretim yeri seçiminde, dağıtım ve serviste büyük bir esneklik sergilemektedir. Üst emperyalist ülkeler teknolojik örgütlenme ve teknoloji üretimi, finansman sistemi gibi işlevleri inisiyatiflerinde tutarken, "doğrudan yatırım" yoluyla az gelişmiş ülkelere yerleşmektedirler. Bir tür küreselleşen işbölümü esasen finans sermayesince yönlendirilmektedir. Artık neyin ne kadar nerede üretileceği, ne kadar ve ne türlü bir yatırım yapılacağı kararları uluslararası finansman kuruluşları tarafından verilmektedir. Dünya Bankası, IMF gibi devletler üstü merkezi karar kurumları, bağımlı ülkelerin ekonomilerini pazar mekanizmasına uyumlu hale getirmek görevini üstlenmişlerdir.

Sermaye ucuz işgücü ve hammadde bölgelerine doğru akışkanlığını sürdürebileceği, mal ve hizmetleri serbestçe nemalandıracağı ortamlara doğru serbest dolaşım istemektedir; ama işgücünün serbest dolaşımından yana değildir. Sınırlar, emek için katı ve aşılmazdır. Özetle küreselleşme sermayenin beynelminelleşmesi, emeğin korunaklarının ve kazanımlarının dinamitlenmesidir.

II.Yerelleştirme denince akla hemen yerel yönetimler gelebilir. Yerelleşme ile demokratikleşme arasında genellikle doğrusal bir ilişki kurulur. Gerçekte bu, liberalizme ait bir kurgudur. Ancak sihirli bir formül haline getirilmesi sola aittir. Burada yerel yönetimleri bir sivil toplum örgütü gibi algılamanın, kuşkusuz sivil toplumculuk anlayışına şaşı bakışın payı büyüktür. Yerel yönetimlerin her zaman olduğu gibi çağımızda da devletin organik parçalarından birisini oluşturduğunu anımsatmak, belki şaşılıktan kurtulmakta bir hareket noktası olabilir. Güçlü yerel yönetim demokratiklik anlamına gelmediği gibi, güçsüz yerel yönetim de otoriter-baskıcı bir siyasal rejim anlamına gelmez. Demokratiklik, merkeziyetçilik terazisinin ayakları pratiğe basar. Bu bakımdan eylülist dönem oldukça öğreticidir. Yerel yönetimleri güçlendirici düzenlemelerin yürürlüğe sokulduğu bir dönemdir. Kentsel planlama ve plan uygulama yetkisi sayesinde rant yaratabilmek ve bölüştürmek; kentsel yerel hizmetleri özelleştirmek; her hizmetin maliyetini emekçi kitlelere yüklemek tam da merkezi politikaların izdüşümüdür. Kısaca merkeziyetçilikle yerelleşme birbirini tamamlayan iki unsurdur; zıtlık kurgulamak boşunadır.

Küreselleştirme bağlamında yerelleştirme stratejisinin ulus-devlete yönelen boyutları vardır. Ulus-devlet gücünü kategorik olarak egemenlik ve bağımsızlık ilkelerinden alan devlettir. Özelleştirmeyle sermayenin beynelminelleşmesi sonucu bir yandan kamu gücü kırılan, öbür yandan uluslararası denetimin ağına düşen devletin bağımsızlık ve egemenlik ilkelerini koruyabilmesi olanaksızlaşmıştır.

Bunun yanısıra, uluslararası sermayeye ayak bağı olan devleti, emperyalizm, iki büyük operasyonla tahrip etmektedir: Bir; devleti yutma operasyonu, iki; devleti parçalama operasyonu. Devleti yutma, ulusal-devletleri daha büyük kümeler içinde eritme esasına dayanır. Bu, büyük bloklar oluşturmak yoluyla uygulanmaktadır. Avrupa Birliği, Kuzey Amerika Birliği, Pasifik Kümesi gibi...

Devleti parçalama, ulusal-devletleri daha küçük birimlere ayırma esasına dayanır. Bu; devletlerin sınırlarına ilişmeden gücünü içten boşaltmak biçiminde uygulandığı gibi (örneğin Avrupa Konseyi 1994 yılında üye devletlerin yerel ve bölgesel yönetim temsilcilerinden oluşan yeni bir meclis kurarak, merkezi hükümet ve parlamentoları temsil eden bir yapıdan doğrudan doğruya yerel güçlerin temsilcilerine dayanan bir yapıya doğru sıçrama yapmıştır), var olan devletlerin bir çok devlete bölünmesi yoluyla da uygulanmaktadır. SSCB ve Çekoslovakya örneğinde olduğu gibi. Etnik, dini çelişkilerin duyarlı zemininde oynayarak hedefine ulaşmaktadır çoğu kere emperyalizm.

Özetle, küreselleşme sürecinin, ulus-devleti; karşısına merkezi yönetim yerine yerel-bölgesel yönetim alternatifini dikerek tehdit ettiği momentler de vardır. Burada yerelleştirmenin özelleştirmeye verdiği destek önemli işlev görür.

III.Yeni Dünya Düzeni'nin son silahı -ama ilk ateşlediği silah- özelleştirmedir. Kamusal alanın yahut da kamuya ait mal ve hizmetlerin özel sermayeye devrini anlatan bu kavram üzerinde çok duruldu, tartışıldı. Tekrarın yararı yok. Yalnız şu kadarını belirtmekle yetineceğim: Özelleştirme savlarından en çok ileri sürülen mülkiyetin tabana yayılması ve kamu iktisadi kuruluşlarının zarardan kurtarılması görüşleri tamamen gerçek dışıdır. Birincisi, devletten daha geniş kamu olamaz; ikincisi, mülkiyetin biçimi ile karlılık arasında bilimsel olarak bir doğru orantı kurulamaz.

Özelleştirme-taşeronlaştırma politikalarının asıl dinamiği sınıfsaldır. Zira özelleştirme, artıkdeğerin yeniden üretimi ve sermayenin yeni birikim süreçleri yaratma ihtiyacından doğmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasından '70'lerin ortalarına dek sürdürülen görece yüksek ücretlere ve sosyal güvenliğe dayalı ekonomik büyüme modelinin sonuna varılması, bir taraftan kar oranlarını yükseltici koşulları sağlayan, diğer taraftan işçilerin refah seviyesini, emek-sermaye ilişkilerini serbest toplu pazarlık yoluyla dengeleyen devleti, gelir-gider açığının büyümesi karşısında mali krizle yüzyüze bıraktı; "sosyal devlet" misyonunu yerine getiremez duruma düşürdü. Kapitalizm kar oranlarının düşme eğiliminin yarattığı krize çözüm arayışına girdi. Bilindiği gibi karın kaynağı değişken sermaye, yani işgücüdür. Dolayısıyla işgücünün maliyetini düşürmeye yönelik politikalar geliştirilmeye başlandı.

Bu noktada; bir bilim ve teknoloji alanındaki devasa ilerlemelerle yeni olanaklara kavuşan çok ülkeli şirketlerin, çüş'lerin, evrensel rekabet koşullarında "doğrudan dış yatırım" yoluyla varlıklarını sürdürebilecekleri; iki dünyanın az gelişmiş bölgelerindeki ucuz işgücünü kullanarak artıkdeğeri arttırabilecekleri planlanmıştır. Az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde dış borçları ödemek için kaynak yaratmanın aracı, gelişmiş ülkelerde ise iç pazardaki doyumu, dış pazarlardaki duraklamayı kırmanın aracı olmuştur, özelleştirme.

Özellikle büyük bütçe açıkları ve yüksek enflasyon kıskacındaki ülkelerde özelleştirme, salt emperyalist odakların dayatması değil; işsizlik, eşitsiz gelir dağılımı, yoksulluk biçiminde açığa çıkan ve kurulu düzeni içten içe tehdit eden bunalımı, kendi lehine çözmek isteyen yerli burjuvazinin de seçimidir.

Türkiye'de özelleştirmenin anlaşılabilmesi için 24 Ocak Kararları'na kısaca değinmek gerekli. 24 Ocak Kararları'nın özü; iç pazara yönelik ithal ikameci sanayileşme stratejisinden vazgeçilip ihracaat ağırlıklı sanayileşme stratejisinin benimsenmesinden ibarettir. Bu amaçla; devletin küçültülmesi sloganı altında ekonomiden çekilmesi için KİT'lerin satılması, sabit dövizsabit faiz uygulamasından dönülmesi, ithalatın serbest bırakılması gibi bir dizi düzenleme yapıldı. Uluslararası rekabet koşullarında ihracaatı artırıcı unsur olarak iç talebi bastırmak, işgücünü ucuzlatmak öncelikli politikalar olarak belirlendi. Sendikaların güçsüzleştirilmesinin, yaygın grev yasaklarının, toplu sözleşme düzenini kısıtlamaların hedefi işgücü maliyetini ucuz tutmaya yöneliktir. Eylülizm, emek ile sermaye arasındaki bu anlamda yapılacak yeniden düzenlemeyi bir çırpıda ve işçi sınıfının aleyhine sonuçlandırma hareketidir. Tırmanan devlet terörünün altında yatan da bu "hareketin" diyalektiğidir.

Yerelleşme ile demokratikleşme arasında genellikle doğrusal bir ilişki kurulur. Gerçekte bu, liberalizme ait bir kurgudur. Ancak sihirli bir formül haline getirilmesi sola aittir. Burada yerel yönetimleri bir sivil toplum örgütü gibi algılamanın, kuşkusuz sivil toplumculuk anlayışına şaşı bakışın payı büyüktür.

Artık özelleştirmenin öyküsünden ziyade "sicil" üzerinde değerlendirme yapabilecek tecrübe-

ye sahibiz. Nitekim özelleştirmenin ilk olumsuz sonuçları da görülmeye başlanmıştır.

Özelleştirme, üretimi daraltan etkiler yapmıştır. Çünkü, üretim araçlarının mülkiyeti özel kesime geçtiği ölçüde üretim kararlarının insan gereksinmelerine göre belirlenmesi zayıflar. Onun yerine, üretim kararları sermayenin karlılık ilkelerine göre alınmaya başlanır. Bu da bölgeler arası dengesizlik, spekülatif kazanca yönelmek, emeğin haklarını budamak gibi bir dizi tahrikin sebebi olur.

Dolayısıyla özelleştirmenin demokratikleşme getireceği yolundaki vaadlerin de asılsız olduğu görülmüştür. Ekonomide özel mülkiyetin ve piyasa mekanizmasının hakim kılınması halinde ekonomik kararların tüketicilerin "özgür" tercihlerine göre belirleneceği, böylece siyasi demokrasiye temel olacak bir iktisadi demokrasinin kurulacağı varsayımı, 19.yüzyılın ekonomi ile siyaseti birbirinden ayıran yaklaşımlarını içermektedir.

Burada bir bilim adamının ifadesiyle söylersek, özel çıkar ile bireysel girişim ruhu birbirine karıştırılmamalıdır. Bireysel girişim ruhu ve sorumluluk bilinci, toplumsal çıkara öncelik tanıyan bir sistemde gereklidir ve gelişebilir. Hatta denebilir ki, özveri ve dayanışma bilincinin ayrılmaz parçası olan bireysel girişim ruhu, toplumsal çıkara öncelik tanıyan bir ortamda bireysel kar esasına dayalı bir toplumdan daha fazla gereklidir.

Öte yandan devletin küçültülmesi sloganının bir boş söz olduğu ortaya çıkmıştır. Bir kere devletin keskin uçlarına, baskıcı ve sömürücü uçlarına, hiç dokunulmamış bilakis kuvvetlendirilmiştir. Özelleştirmenin olduğu her yerde eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik gibi halkın yararına yönelik yanları çökmüştür ya da pahalanmıştır. Devletin boşalttığı alanların halk tarafından değil, düpedüz uluslararası tekeller, mafya tarafından doldurulduğuna günümüz dünyası tanıktır. Öyle ki yakın zamanda ortaya dökülen çeteleşme, tarikatlaşma rezaletinin öğrettikleri, devleti halkın devleti yaptıklarını iddia edenleri yalanlamaktadır.

Bizim açımızdan yapılması gereken, bütünüyle sönümlenineeye kadar devletin küçültülmesi safsatalarını bir yana bırakıp ekonomik yönden etkinleştirilmesi ve rasyonelleştirilmesi, siyasal yönden demokratikleştirilmesi ve sosyalleştirilmesidir. Bunun için de sosyalist iktidar hedefine yürünmesidir.

Özelleştirme, bağımsızlık üzerinde tehlike yaratmıştır.

Kapitülasyonları ve Duyun-u Umumiye'yi görmüş bir ülkenin insanları olarak, ülkenin iktisadi işletmelerinin hiçbir sınır tanımaksızın satışının doğuracağı sonuçları kestirmek zor olmasa gerek.

Bağımsızlık bir bütündür ve ancak bağımsız ekonomi ile ayakta kalabilir. Bağımsız bir ekonominin temel taşları da kamu işletmeleridir.

Yeni Dünya Düzeni ya da bir başka deyişle yeniden yapılanan kapitalizm şimdi bir geri dönüşü temsil etmektedir. 20.yüzyılda elde edilen kazanımlar tasfiye edilerek bir anlamda 19. yüzyıl kapitalizmi hortlatılmaktadır. 19. yüzyıl sanayi kapitalizmi genel olarak "vahşi kapitalizm" olarak bilinmektedir.

Doğasına egemen olan tekelleşme eğiliminin ve karlılık ilkesinin kaçınılmaz sonucu olarak uluslararası sermayenin güdümünden kurtulması mümkün olmayan yerli sermaye, ülke bağımsızlığı açısından bir güvence oluşturmanın çok uzağında olduğu gibi, ulusal tüm özelliklerini de kaybetmiştir.

Özelleştirme, sendikasızlaşmaya, üretimde düşmeye, istihdamda daralmaya, sosyal haklardan soyutlanmaya ve kayıt dışı sektörün büyümesine hizmet etmektedir. Özetle, özelleştirme mevcut ekonomik bunalımın çaresi olamaz; bizatihi onun sonucudur.

SONUÇ YERİNE:

DÜNYAYI DEVRİM YENİLEŞTİRECEKTİR

Tarih sahnesine çıktığı andan itibaren bir dünya sistemi olan kapitalizm 21.yüzyıla doğru "yeni"

tanımlamalar, "yeni" çizgiler, "yeni" düzenlemeler edinmiştir. Ne var ki hiçbir "yeni" kapitalizmin baskıcı, sömürücü, tahakkümcü ve eşitsiz mayasını değiştirmiş değildir.

Yeni Dünya Düzeni ya da bir başka deyişle yeniden yapılanan kapitalizm şimdi bir geri dönüşü temsil etmektedir. 20.yüzyılda elde edilen kazanımlar tasfiye edilerek bir anlamda 19.yüzyıl kapitalizmi hortlatılmaktadır. 19.yüzyıl sanayi kapitalizmi genel olarak "vahşi kapitalizm" olarak bilinmektedir.

Yeniden yapılanmanın, en belirgin özelliği mali sermayenin alabildiğince özgürleşmesi, ideolojik saldırının azgınlaşmasıdır. Özelleştirme, sendikasızlaştırma, yerelleştirme politikalarına karşı tepkiyi kıran ya da bu politikaları kütlesel rıza ile besleyen, ideoloji olmuştur. O nedenle önce sağ-sol ayrımına dayanan paradigmaların geçerliliğini yitirdiği ileri sürülerek işe başlanmıştır. Sol, ort-odoks, tutucu, çağdışı damgası yemekten a-deta korkarak psikolojik bir ezikliğe düşmüştür. Geniş anlamda solun, toplumdaki yerleşik kaynak dağılım ve paylaşım sürecini ve buna bağlı olarak şekillenen güç hiyerarşisini yadsıyarak daha adil, eşitlikçi, özgür ve sömürüsüz-savaşsız bir toplum düzeni için dünyayı değiştirme programını içerdiği unutturulmuştur. Yeni Dünya Düzeni bu programa gereksinimi artırmıştır sadece.

Küreselleşme, gerek yaşanan bir gerçeklik ve gerek bir yaklaşım olarak dünyayı kendi içinde bütünleştirmiş bir sistem olarak varsayılmaktadır. Sosyalist sistemin çözülmesi ile birlikte tek kutuplu ama parçalı hale gelen bu sistem, aynı zamanda koyu bir karşılıklı bağımlılığa, gerilime ve oynak bir dengeye oturmuş gözükmektedir. Karşılıklı bağımlılık, eşitler arasında bir bağlantıyı ifade etmemektedir.

Küreselleşme süreci, dünya nüfusunun çok büyük bir kesimi için henüz olumlu sonuçlar doğurmaktan uzak görünmekte, ayrıca yakın ya da orta vadede dünya ölçeğinde daha eşitlikçi bir yapılanmanın ortaya çıkaracağını gösteren bir gelişme yoktur. 1980'lerden çıkarılacak bir ders varsa o kadar alkışlanan neoliberal iktisat politikalarının demokratik kurumları güçlendirmediğidir.Günümüzün küreselleşen dünyasında, bir yandan bir avuç oligarkın denetimindeki uluslararası sermaye, tüm insanlığın kaderi üzerinde her türlü demokratik denetimden uzak bir biçimde kurduğu egemenliğini görülmemiş boyutlarda yaygınlaştırıyor ve yoğunlaştırıyor; bir başka deyişle Faşizm uluslarasılaştırılıyor diğer yandan borç tuzağına düşürülmüş ülkelerde sözde demokratik iktidarlar, en zalim işgal kuvvetlerini anımsatan politikalarla kendi halklarını "alternatifsizlik" şantajından da yararlanarak uluslar-arası sermayenin/emperyalist odakların pençesine atmayı ve çıkarlarına boyun eğdirmeyi başarabiliyorlar.

Devletin boşalttığı alanların halk tarafından değil, düpedüz uluslararası tekeller, mafya tarafından doldurulduğuna günümüz dünyası tanıktır. Öyle ki yakın zamanda ortaya dökülen çeteleşme, tarikatlaşma rezaletinin öğrettikleri, devleti halkın devleti yaptıklarını iddia edenleri yalanlamaktadır.

Özetle, sermaye küreselleştirme, özelleştirme, yerelleştirme silahlarıyla ulusal devleti de vuran bir boyut taşıyor. Ne var ki, sermayenin münhasıran ordusu, polisi, adliyesi yoktur.

Oysa Yeni Dünya Düzeni'ni korumak için sermayenin bunlara gereksinimi vardır. Dünya çapında sermayeye jandarmalık etme işini sermayenin en güçlü olduğu ülkenin devleti, ABD yüklenmiştir. Ancak bu yetmez. Onun içindir ki sermaye, her yerde, bir yandan devletin demokratik yönlerini zayıflatırken, öte yandan da kendi çıkarlarına hizmet edecek baskıcı yönlerini güçlendirmeye çalışmaktadır. Bu nedenle, tekelli polis devletinin gündeme gelmesini sadece Anadolu'ya özgü bir orjinallik olarak görmemek gerekiyor.

Tarihin bir döneminde ulus toplumların aşılması, dünyanın binlerce kültürel rengi barındıran bir tek toplum haline gelmesi, hiç kuşkusuz bize ait çok güzel bir insanlık idealidir.

O halde konuya sol açısından, yani sosyalist değerler açısından bakıldığı zaman küreselleş-

meye karşı çıkmak akılcı bulunmayabilir. Ve yönüne, hızına müdahale önerilebilir.

Elbette Marksizm, ulaşılacak son hedef olarak bütün bir dünyadan, bütünleşmiş bir insanlıktan, tek dil, tek ulustan söz etmektedir. Böyle bir aşamaya gelinmesi işçi sınıfının karşı çıkamayacağı bir durumdur; aksi insanları ulus, din, dil, etnik vs. kompartımanlara ayırmak, birinin çıkarı ile çıkarının bağdaşmayacağını savunmak olur. Bu sakatlığa düşmemenin birbiri ile iç içe iki koşulu vardır: Bir, özel mülkiyet düzeninin yıkılması; iki, sınırların ortadan kalkmasıdır.

Bugün yapılması gereken, sosyal devletçi dalgaya katılmış, mevcut sosyal adaletçi kazanımları ve uygulamaları sahiplenerek bunlara uluslararası düzeyde geçerlik kazandıracak bir duruşu örgütlemektir.Bitiriyorum; Yeni Dünya Düzeni, emperyalist-kapitalist sistemin yasallıklarını kökten değiştirici bir düzen değil, hatta kozmopolit, ayrımcı, çatışmacı ve yayılmacı doğası ile düzensizliktir. Sermaye adeta dizginlerinden boşalmıştır; dünya bir kaosa, kargaşaya, karanlığa sürüklenmektedir. İnsanlığın İkinci Ortaçağ'ın eşiğinde olduğuna ilişkin saptamaların esin kaynağı herhalde dünyanın içinde bulunduğu bu tablodur.

Dolayısıyla Sol'un evrensel barış, topyekün refah, insan hakları, demokrasi masalına kanıp emperyalizmle bir arada yaşama rehavetine son vermesi gerekiyor; her yolun sosyalizme çıktığına önce kendisinin inanması gerekiyor; en azından son on yılın inkarcı, uzlaşmacı, tasfiyeci tarihinden kopması gerekiyor.

Yeni bir dünya için, devrimci ama teorik ve pratik mirası ile kucaklaşmış devrimci olmak gerekiyor■

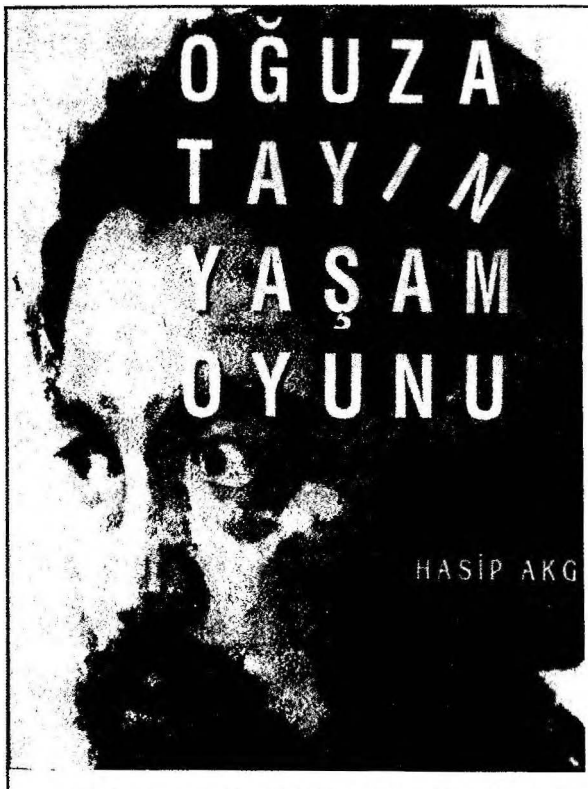

"Oğuz Atay'ınTutunamayanlar romanı TRT roman armağanını titiz bir jüri üyesini raporuna borçlu. Zorlu bir yayıncı bulunmasında biraz bu ödüle, biraz da ticari kafası olmayan bir yayıncıyla karşılaşmasına bağlayabiliriz. Oğuz Atay'a sağlığında edebiyat dünyasında gösterilen yer bu kadardır. Peki onu 1970'lerde eleştirenler, 1984'te birden hatırlayıp, onu Türk edebiyatının tepelerine taşımaları rastlantı mıdır? Kitapta ayrıntılarıyla gösterilen bu kişiler politikanın ve konuşmanın rafa kaldırıldığı, bütün düşünen insanların yanlış yaptıklarını söylemeye zorlandığı bir dönemde, Oğuz Atay'ı, apolitik, herşeyle alay eden ve yaşamı pek anlamlı bulmayan bir aydın tipi olarak tanıttılar. Bu kitapta ilk eşi Fikriye Gürbüz'ün anlattığı, her akşam koltuğunun altında iki kitapla gelen bir Oğuz Atay'ı; Barlas Özarıkça'nın anlatımındaki altı ayda başyapıt yazan Oğuz Atay'ı; Halit Refiğ'in anlatımında, Menderes istibdadına karşı sosyalist bir dergi örgütlemeye çalışan devrimci Oğuz Atay'ı; Cevat Çapan'ın anlatımındaki arkadaş canlısı, edebiyat tutkunu, namuslu Oğuz Atay'ı görenler, şaşırmamalıdırlar."

Bugünkü Aydından Kesitler *

Mesut ODMAN

Ülkemizde aydınların sayıca ve nitelikçe önemli bir bölümü, bir zamanlar, şurasından burasından, şu ya da bu biçim ve ölçüde sola, sosyalizme bulaşmıştır. Bunlar, yakın gelecekte yeniden aydın konumuna ulaştırılabileceklerin de bir kaynağını oluşturmaktadırlar Ne kadar yazık! Yazık; çünkü, bunlar çok fazla piçleşmişler, çok unutkanlaşmışlar, çok da sığlaşmışlardır.

Bugünün Türkiyesi'nde yaşayan aydınları birtakım kategorilere ayırmak mümkün mü? Daha doğrusu, aydın tiplerini ana çizgileriyle ortaya koymak, sonra da, olabildiğince bu tipleri belirli kategoriler içinde toplamak... Benim de çoğunu, belki tümünü tanıdığım bu tipler neye benziyorlar, başlıca hangi özellikleri taşıyorlar, nasıl betimlenebilirler? Yazmayı deniyorum.

AYNI KÖKTEN GELENLER

a) İlk gençlik yıllarında "sosyalist olmuş". Bu, sosyalizmi doğru yanlış, eksik gedik de olsa okuyup öğrenmeye çalışmak, ona bağlanmak, insanlığın ve kendisinin kurtuluşunun orada olduğuna inanmak anlamına geliyor. Böyle bir bağlanma, mücadele içinde olmayı da içeriyor elbette. Yaşına göre, Türkiye İşçi Partisi, öteki sosyalist partiler, öğrenci hareketi ya da çeşitli dernekler içinde yer almış. Dolayısıyla, aşağı yukarı 10 yıl ile 30-35 yıl arasında değişen bir mücadeleye başlama geçmişi var. Şimdi de, esas olarak, sosyalizme inancını yitirmemiş. Ama hem kendisi hem inancı sarsılmış, örselenmiş; hiç değilse bazı yanlışları anlayabiliyor. Ancak yanlışların hemen hemen hiçbirini sosyalizmin kendisine bağlamıyor. Bazılarını kendisinin doğru bilmediğini, öyle sandığı için geçmişte öyle yaptığını ya da savunduğunu; oysa, hem daha iyi öğrenerek hem olup bitenleri yaşayıp izleyerek şimdi doğruyu görebildiğini düşünüyor. Bazı yanlışları da bir bölümü aşağı yukarı kendi durumunda olan, bir bölümü ise hiç bağışlanamayacak başka öznelerin hatalarına bağlıyor. Bununla birlikte, "şimdilik" bir kenarda duruyor. Biraz ne yapacağını bilemediği için, biraz "Biz bu

* Sosyalist İktidar Partisi Genel Başkan Yardımcısı Kemal Okuyan, ilk gençliğinde tanıdığım, sevdiğim ve birlikte çalışma imkanı bulamadığımız, uzun sürelerde de kendime pek uzak saymadığım bir arkadaşımdır. Kemal, haziran ayının ilk haftasında beni telefonla aradı ve partisinin 22 Haziran'da İstanbul'da düzenleyeceği "Sosyalizm ve Aydınlar" konulu panele konuşmacı olarak çağırdı. Katılmak istediğim halde işim yüzünden gidemedim. Daha sonra, katılsaydım neler söylerdim, diye düşündüm. Bazı notlar çıkarmaya çalıştım. SİP'in toplantısına katılsaydım, oradaki izleyicilerin yönlendirmeleriyle söyleyebileceklerim bir yana, bunları anlatırdım herhalde.

filmi daha önce görmüştük" sözüne pek fazla hikmet atfettiği için, biraz geçmişte yaşadığı fiziksel ve daha da çok ruhsal acıları yeniden yaşamaktan ürktüğü için, biraz ortalıktaki örgütlenme ve hareketlenmelere henüz güven duyamadığı için...

Peki, politika dışında ne yapıyor bu tip? Yaşı otuzları ortalamışsa, ekmek parasını, üstelik sadece kendisinin değil çoluk çocuğunun ekmek parasını kazanmak için çalışıyor. Ayrıksı biçimde şanslı olanlar dışında, zaman zaman, hatta sık sık iş değiştirmek zorunda kalıyor. Kendisini hiçbir zaman "iş güvencesine" sahip olarak görmüyor. Büyük ölçüde bu haklı gerekçeyle, bir ölçüde de paranoyak politik kaygılarla "gizlide yaşıyor sanki", daha doğrusu, öyle gibi yapıyor.
b) Esas olarak, önceki tipin ikizi. Şu farkla: Şimdi de bir örgütün ya da hareketin içinde yahut yanında yer alıyor. Bu örgüt (hareket) de, çoğu kez, yıllar önce ya da yıllardır içinde-yanında olduğu örgüt, en azından onun bugünkü uzantısı, devamı. Ancak, ne yaptığı; örgütüne, çevresine "aydın katkısı" sağlayıp sağlayamadığı belli değil. "Belli değil" diye yazmak, aşırı kuşkucu bir üslup oluyor; besbelli aslında, bu tür bir katkı sağlayamadığı, bilemediniz , bu katkının en az düzeyde kaldığı basbayağı söylenebiliyor.Son on yıldır, dünyada ve Türkiye'de olup bitenler inancını yok edememişse de özgüvenini neredeyse tümüyle alıp götürmüş. Kısırlığının önemli bir nedeni bu. Bir başka nedeni ise yaratıcı olmasını sağlayacak birikiminin epeyce sınırlı, hatta uzun süre kullanılmadığı ve yenilenmediği için, işe yaramaz duruma gelmiş olması.

c) Sosyalizme inancını koruyan aydının ikizi değil de çok benzeyen kardeşi. Ancak, küçümsenmeyecek bir farkı var: Onun gibi mücadelenin hala yanında ya da içinde olmak bir yana, neredeyse kimliğini unutmuş durumda. Bu yıkıcı unutuşun kaynağı ise "gizlide korunma" paranoyasını uç noktalara götürerek belleğini büyük ölçüde boşaltmış olması. Korunmanın maddi ya da fiziksel yönünün yanı sıra bir de manevi yönü oluyor ve sürecinin acılı ve sonuçlarının yıkıcı olması bakımından, bu yön daha çok önem taşıyor. Bunun için insanın kendi belleğini olabildiğince boşaltması, boşaltamıyorsa dondurması, devinimsiz bırakması gerekiyor. Sosyalizm inancı sürdüğü için, süresi belirsiz ama kesinlikle geçici olduğu düşünülen bir karanlık dönemi atlatmanın kaçınılmaz olduğu kabul ediliyor ve bu dönemi en zararsız, en az acılı biçimde geçirmenin yolu olarak bir tür "bitkisel hayat" seçiliyor. Ancak, ne yazık, böyle bir bitkisel hayatın sonunda, eğer bir sonu olursa, organizmanın birçok önemli işlevinin yok olduğu görülüyor. Üstelik, dediğim gibi, "eğer bir sonu olursa"; çünkü, bu "bir tür bitkisel hayat"ın bildiğimiz bitkisel hayata dönüşmesi ve sadece tıptaki anlamıyla ölümün gerçekleşmesi ile sona ermesi olasılığı bayağı yüksek.

Aslında bu üç tip, başlangıçta tek bir tip olarak doğuyor. Bu aydın tipinin, somut insanların değil tipin doğum tarihini, yaklaşık, 1960'ların ortası olarak vermek mümkün. Daha sonra, pek çok olay yaşanıyor, köprülerin altından üstünden çok sular akıyor ve birken üç oluyorlar. Bugün bu üç "sosyalist" aydın tipinin de yaşadığını sanıyorum. Sayıca hangisi çoktur, nitelikçe hangisi etkindir, bu tür sorular çevresinde spekülasyon yapmayı ise anlamlı bulmuyorum. Yalnız, şu kadarını da belirtmeden edemem: Bu üç tip zaman zaman karşılaşmaktadır; karşılaşmalar önümüzdeki dönemde artacaktır. Değişik mekanlarda ve koşullarda gerçekleşecek bu rastlantısal ve/veya kasıtlı karşılaşmaların, sert çarpışmalara yol açması doğaldır. O çarpışmaların, daha doğrusu onların yinelenişlerinin sonunda "yeni" bir sosyalist aydın tipinin doğması ve çoğalması beklenebilir. Bu çoğalmanın bir aydın egemenliğine yol açıp açamayacağını ise bugünden kestirmek güçtür. Ancak, buradan çıkacak yeni sosyalist aydınların iyi işler yapabileceklerine, böyle bir ortamın oluşacağına inanmak için yeterince neden vardır, sanıyorum.

KÖKLERİNDEN KOPMUŞLAR

d) Şimdiki tip, en az 10 en çok 30-35 yıl önce, bu topraklardaki sosyalizm mücadelesinin içinde bulunmuş. Üstelik pek sıcak, pek ateşli biçimde, silahlı külahlı olarak. Ama oldukça kısa sürmüş bu eylemlilik ya da belki daha yakışan bir deyimle, eylemcilik. O sırada bir dam deneyimi de geçirilmiş olabilir hatta.. Şimdi, tam bir "düzen adamı" olgunluğuyla karşımızda duruyor. Sözgelimi, iş adamı olmuş; genellikle "küçük ya da orta boy" bir işletmenin yürütücüsü, ama işini bi-

liyor, parasını kazanıyor. Hatta, ülkemizin "medarı iftiharı" bile denilebilir kendisine. İş adamı değilse eğer, iş adamlarının hemen yanıbaşında, önemli bir yöneticilik konumunda. Bu arada, politika ile de ilgileniyor. O artık pek ünlü, bir o kadar da gırgır deyimlerle söylersek, "merkez sol"da ya da "merkez sağ"da yahut çok eskilerde kalmış da olsa deneyimlerinin bıraktığı olumlu tortunun etkisiyle olsa gerek, ikisinin aynı anlama geldiğinin farkında olarak, "kah orada kah burada" yer alıyor.

e) Birçok bakımdan önceki tipe benziyor. Yalnız, ötekinden farklı olarak, sosyalizmin, iyice belirsiz bir hayal olarak kalmış sosyalizmin olmasa bile onun uğruna yapılmış ve yapılacak her türlü ciddi mücadelenin kimileyin utangaç, kimileyin açık ve azılı bir düşmanı. Bu düşmanlık , kendisinin de bir zamanlar benzer bir mücadele içinde bulunmuş olmasından ve o zamanları "heba olmuş", boşa gitmiş yıllar, üstelik bugün gelebileceği yere gelememiş olmasının sorumlusu olarak görmesinden kaynaklanıyor.

Bu tiplerin bir araya gelişine birkaç kez tanık oldum. Bir bakıyorsunuz, yürek paralayıcı bir ağlama duvarı oluşuyor; bir bakıyorsunuz, kin dolu saldırılar, küfürlü anmalar gırla gidiyor. Her defasında da "Tanrı kimseyi bu duruma düşürmesin!" diyerek kaçtım o mekanlardan. Bu tür durumlara sadece birkaç kez tanık olmam o yüzdendir. Yoksa, kim bilir kaç dayanılmaz pişmanlık ayinine tanık olur; ama bu dayanılmazlığa dayanmanın ödülü olarak ne ilginç ayrıntılar ekleyebilirdim acıklı anılar dağarcığıma!

Egemenlerin de, anlaşılmaz bir aymazlıkla olmalı, ikide bir övünç ve iyimserlik kaynağı olarak ileri sürdükleri "ülkemizin genç nüfusu", asıl devrimciler için, sosyalizmi amaçlayanlar için bir "avantaj" durumundadır. Bu köhne, bu hantal, bu çürümüş düzenin genç insanlara verebilecek nesi kalmıştır?

AYRI KÖKLER, AYRI UZANTILAR

f) Bir başka tip, "geçmiş günlerin ezilmişi" diyelim buna sözgelimi, yirmi yıl kadar ve daha önce, sosyalizmin psikolojik üstünlüğünün tartışılmaz, politik yükselişinin belirgin olduğu günlerde, bazıları kendisinin mahalle, okul ya da iş arkadaşları olan sosyalist aydınların yanında ve karşısında eziklik duyan, suskun kalan aydın. Bu tip şimdilerde o günlerin acısını çıkarır, öcünü alırcasına konuşkan ve atak görünüyor. Bunların arasında sadece kendilerine orta sol, demokratik sol, sosyal demokrat, liberal nitelemelerini yakıştıranlar değil, o eski günlerde düpedüz, zamanın moda deyişiyle "sapına kadar" sosyalist olduklarını söylemiş, açıkça söylememişlerse de sessiz kalarak kabullenmiş olanlar da var. Böylece, bir dönem sosyalizmin saygınlığının ezici etkisi altında ne ondan yana ne ona karşı bir tutum takınan bu tip artık belli bir rahatlama içine girmiş izlenimini veriyor. Bu rahatlama, bazıları için, başlangıçtaki "rövanş" saldırganlığının ardından akıllıca bir yakınlaşmaya da yönelebilir; çünkü, ne de olsa, kapitalizmin ulaştığı yeni orta çağın herhangi bir aydın kimliği ya da iddiası ile bağdaşabilir bir yanını bulmak kolay görünmüyor.

g) Bir de "yeniyetme aydın" denebilecek bir tip var. Bunun iki versiyonundan söz edeceğim. İlki, yaşça otuzların ilk yarısında. "Yuppie" denilen tipi, onun birçok özelliğini falan da barındırıyor. Çokça para kazanıyor; "iyi" giyiniyor, yiyip içiyor. Ana babasının da hali vakti yerinde zaten. Amerikancı, ama eski kuşak amerikancılar gibi ağzı açık ayran budalası olmadığı söylenebilir. Amerika'yı bile "eleştiriyor icabında". Amerikancı, batıcı olduğu için dine uzak değil: "Onlar her pazar kiliseye giderler, biliyorsunuz. Her medeni millet dinine bağlıdır." Sosyalizme ilişkin doğru dürüst bir bilgisi yok; sadece "modası geçmiş bir şey" olduğu için karşı. Aslında bu tip için "aydın" demek de kolay olmuyor. Belki de, sadece, toplumsal bir kesim olarak, bir zümre olarak böyle bir niteleme yapılabiliyor.

h) "Yeniyetme aydın-2": Birincisiyle aynı yaşlarda. Ama daha sıkıntılı, daha tıkız, daha az dışarlıklı. Genellikle, "kamu kesiminde" çalışıyor. Te-

peden tırnağa çökmüş devlet bürokrasisinde aptal "partizanlar" dışında kimsenin yükselme şansının bulunmadığını; "liyakat"in, işten anlamanın, bilgi ve becerinin artık hiçbir öneminin kalmadığını; buna karşılık "arkası" olmanın önemini koruduğunu ve gittikçe artırdığını görebiliyor. İnançsız. Umutsuz. Karamsar. Başlıca iki rahatlama kapısı var başvurulacak: Bir içki bir de futbol, olabiliyorsa, ikisi birden. Zaten "aydınlığı" da, tıpkı birinci tip yeniyetme gibi, zümrevi bir anlam taşıyor; yoksa, kayda değer bir entelektüel faaliyetinden söz etmek kolay değil.

ı) Bir de "islamcı aydın" var elbette. "Şu ünlü..." denebilecek kadar çok konuşulmaya, sık sık rastlanmaya başlamış islamcı aydın. Bu yazıda gözlemlerime, yaşantılarıma, izlenimlerime dayanmaya çalıştım daha çok. Daha çok değil, tümüyle demeliyim belki de. Oysa, "islamcı aydın" tipine ilişkin olarak biriktirilmiş böyle bir dayanağım yok. Dolayısıyla, okuyarak edinebildiklerime dayanarak yazmanın bu yazının tutarlılığını bozabileceğini düşündüğüm için bu tipi kaydetmekle yetiniyorum. Kaydedip geçerken, "islamcı" ve "aydın" sözcüklerinin bir tamlama oluşturacak biçimde yan yana getirilmesinin ne kadar anlamlı sayılabileceğini de sorgulamayı ihmal etmeyen bir tartışmanın hem yeterince güncel hem de yararlı olabileceğini ekliyorum.

OLUMLU İLE OLUMSUZUN BİRLİKTELİĞİ

Bu tipleri biraz daha çoğaltmak, ayrıca her birinin ideolojik konumlanışıyla söylem ve eylemine ilişkin ayrıntılara girmek mümkün olabilir. (Doğan'ın geçen sayıdaki ilgi çekmiş olacağını sandığım yazısında başka tipler ve bu türden bazı ayrıntılar vardı.) Ben, böyle yapmak yerine, bir açıklama getirmeyi yeğliyorum: Burada yazdıklarım, tam da "hayattan alınmış" tipler değiller; başka bir anlatımla, fotoğraf çekmeye çalışmadım. Biraz "kurmaca" yanı olan tipler bunlar. Zaten anlatırken de "geçişli" olduklarını, bazı özelliklerin çıkarılması ya da eklenmesiyle birbirinin büsbütün benzeri durumuna dönüştüklerini gördüm ve bundan rahatsızlık duymadım. Önemli olan, birkaç noktayı ortaya çıkarmaktı. Şu noktaları:

1. Bugün ülkemizde aydınların sayıca ve nitelikçe önemli bir bölümü, bir zamanlar, şurasından burasından, şu ya da bu biçim ve ölçüde sola, sosyalizme bulaşmıştır. Bunlar, yakın gelecekte yeniden aydın konumuna ulaştırılabileceklerin de bir kaynağını oluşturmaktadırlar. Ne kadar yazık! Yazık; çünkü, bunlar çok fazla piçleşmişler, çok unutkanlaşmışlar, çok da sığlaşmışlardır.

2. Ancak, çok şükür, tek kaynak bunlar değildir. Egemenlerin de, anlaşılmaz bir aymazlıkla olmalı, ikide bir övünç ve iyimserlik kaynağı olarak ileri sürdükleri "ülkemizin genç nüfusu", asıl devrimciler için, sosyalizmi amaçlayanlar için bir "avantaj" durumundadır. Bu köhne, bu hantal, bu çürümüş düzenin genç insanlara verebilecek nesi kalmıştır? Hangi umut, hem insancıl hem akılcı olmayı birleştirebilen hangi beklenti, hangi gelecek, hangi toplum projesi? Bunların en az düzeyde inandırıcı yanıtlarını almadan herhangi bir ülkünün, onunla anlamlandırılmış bir hayatın peşine düşecek genç bulunabilir mi? Bunlar üzerinde kafa yormayan aydın olur mu? O yüzden, şans eski düzenden değil yeni düzenden, onlardan değil bizden yanadır. Böyle olduğu için bugün onların güçlü bizim güçsüz olmamızın önemi azalmaktadır.

İnsanlığı geliştirecek olan, sosyalizm için mücadeledir; "demokrasi mücadelesi" ise o yönde bir aşama değil, onu erteleyen, saptıran, bulanıklaştıran, yozlaştıran bir kesintidir.

3.Toplumsal hayatın aydınların yetişmesinde etkili olan alanlarının bugünkü durumu ise bize herhangi bir imkan sunmamaktadır. Kültür, sanat, bilim hayatı, bunların soluk alıp verdiği ortamlar ve kurumlar, içte "eylülist" dönemin, dışta sosyalizmin çözülüşünün kazıyıcı, kurutucu, çölleştirici etkilerini hala büyük ölçüde yaşamaktadır. Basın-yayın, üniversite, sanat kurum ve ortamları niceliksel bir artış ve yayılma ile birlikte niteliksel bir çöküşü yaşamıştır.

Bununla birlikte, biraz önce değindiğim imkan-

sızlığın yaratabileceği koyu karamsarlığı hafifletmek, "gerçekçi iyimserliğe" olmasa bile hiç değilse "akılcı ve ilerletici kötümserliğe" dönüştürmek bakımından, buradaki artış ve yayılışın altını çizmekte yarar var. Örneğin, henüz çok önemli bir niceliğe ulaşmamış da olsa, son bir iki yıldır hareketlenen üniversite gençliğinin zaptedilmesi, dövülüp sövülerek sınırlı sayılarda ve yerlerde tutulması git gide güçleşmektedir. Onların hareketlenmesi sürdükçe hocalarının kayıtsız kalması da güçleşecektir. Üniversite ortamının eski dinginliğini ve kısırlığını değiştirebilecek gelişmelerdir bunlar. "Kamu emekçileri" açısından da benzer gelişmeler sözkonusu olabilir. Öte yandan, bu ülkenin hemen her zaman şaşırtıcı olmuş yayıncılık hayatının canlılığı kitaplarıyla ve çeşitli periyodikleriyle yeniden ortaya çıkmaktadır.

Sonra, şu laiklik maiklik tartışma ve kavgalarını da fazla küçümsememek gerekir; bunların hem sokaklara dökülmeyi hem de aydınlaşmayı öğrenme yolunda bir katkısı mutlaka olacaktır.

Sosyalizm dünyaya bir kez daha gelecek ve dönüşsüz bir biçimde egemen olacaksa eğer, bunun belki de birinci koşulu, "demokrasi"nin bütün anlam ve anlatımları ile eski dünyanın egemenlerine ve savunucularına terk edilmesi olacaktır. Eşitlik, özgürlük, kardeşlik, ortaklaşma, paylaşma, katılma.

Ancak, tümünün de, şimdilik pek ortalıkta görülmeyen, en iyimser deyişle yeterince belirginlik kazanmış olmaktan uzak, bir geliştirici koşulu var: Sosyalizme doğru sürekli ve etkili müdahale.

Bitirmeden önce, bir hatırlatma yapmak ve benim yaptığım bir hatayla geçen sayıdaki yazımın yayımlanmış metninde yer alamamış bir değinmeye dönmek istiyorum: Bir geliştirici koşul olarak gördüğüm böyle müdahaleleri yapabilmek için bir kafa açıklığına sahip olmak gerekiyor. Bu, sonuna ulaştığımız yüzyılımızın en büyük ikiyüzlülüklerinden biriyle, bir kavram, slogan, mücadele ve yaşam biçimi olarak "demokrasi" ile ilgilidir. Bu kişiliksizleştirici yanılsamanın dünyanın her yanına yayılmasında, bu arada son derece trajik olarak, en yoksul, en çaresiz konumdaki emekçi yığınların ve kaderini onlarla birleştirmiş aydınların kafasına "öldürmeyen ama sürüdüren" bir bulanık hayal perdesi olarak çekilmesinde en etkili rollerden birini oynayan, kurulabilen sosyalizmin kendisi ve onu önceleyen, ona eşlik eden mücadele pratikleriyle söylemleridir. Bu o kadar böyle olmuştur ki, bugün şunu anlamadan sosyalizm mücadelesi yapmak hemen hemen imkansız duruma gelmiştir: Sosyalizm dünyaya bir kez daha gelecek ve dönüşsüz bir biçimde egemen olacaksa eğer, bunun belki de birinci koşulu, "demokrasi"nin bütün anlam ve anlatımları ile eski dünyanın egemenlerine ve savunucularına terk edilmesi olacaktır. Eşitlik, özgürlük, kardeşlik, ortaklaşma, paylaşma, katılma... Yeni dünyayı anlatmak için uygun olan sözcükler bunlardır ve bunların "demokrasi" ile ilgisi yoktur. Bunlar varsa, "demokrasi" yok demektir; "demokrasi"nin olduğu yerde ise bunlar bulunmamaktadır. "Bu kadar çok söz pek uzun, konuşmada ve yazmada güçlük yaratır" denilecek olursa da, tümünü birden anlatan bir sözcüğü bulmak gerekecektir.

Yinelemem ya da çok yersiz görülebilecek bir açıklıkla yazmam gerekir mi, diye kuşkulansam da yazayım: Bu son söylediğimi, demokrasi müritliğinden kurtulma zorunluluğunu "sosyalizme doğru sürekli ve etkili müdahaleleri" yapacaklar için söylüyorum; bunu yapması gereken kişiler, çizgiler, örgütler için. Yoksa, aydınlar arasında demokrasinin erdemlerine iman etmiş pek çok insan olacaktır elbette; mücadeleci aydın olmayı engellemediği sürece bunun pek büyük bir sakıncası yoktur, zaman içinde giderilebilecek bir eksiklik olarak görülmesi mümkündür. Ama, sosyalist aydın olmanın da o müdahaleleri yapma gücü kazanabilmenin de önkoşulu, sözünü ettiğim zihin açıklığına ulaşabilmiş olmaktır: İnsanlığı geliştirecek olan, sosyalizm için mücadeledir; "demokrasi mücadelesi" ise o yönde bir aşama değil, onu erteleyen, saptıran, bulanıklaştıran, yozlaştıran bir kesintidir ■

iktidar Ateşi

Cemil NAMLI

İktidar inadı, Lenin'in Avrupa marksizmi ile arasındaki büyük farkı oluşturmaktadır. Avrupalı ve özellikle döneminde etkin olan Alman sosyalistler, geri ve köylü Rusya'dan bir sosyalist iktidarın çıkmayacağı, çıksa bile bunun sosyalist olmayacağını düşünmektedirler. Avrupalı sosyalistlerde olgunlaşmacı, ekonomist bir eğilim görünüyor.

Bugün kullanılan siyasal kavramların pek çoğu Avrupa'da özelde ise Fransa'da yaşanılan süreçlerden türedi. Burjuvazi ilk ve belki de tek olarak feodal sınıfa karşı savaşımında bu kadar net davranabildi ve bu kadar açık kavramlar üretebildi. Örnek olsun öncesinde İngiltere'de Cromwel'in reformları ve sonrasında Almanya'da burjuvazinin siyasal temsilcileri Fransa'da olduğu kadar kendi sınıf çıkarlarını açıklıkla formüle edemediler, ya çok erkendiler ya da geç kalmanın deformasyonunu yaşadılar. Burjuvazi yeni büyüyen bir sınıfın baskısını sürekli ensesinde hissetti. Bundan dolayı geçmişin karanlığı ile ittifakını hiç koparamadı. Böylece, hayat hiçbir yerde teori kadar net ve kurgusal olmadığını bügüne kadar gelen tarihin her dönüm noktasında tekrar tekrar ispat ediyordu.

Bilim, eninde sonunda gerçekliğin insan aklına yatkın ya da insanlar tarafından anlaşılır hale getirilmesidir. İnsan aklı bizzat içinde bulunduğu koşulların etkisiyle seçmeci çalışıyor. Nesneler ile hareket tarzlarının nedenselliği bilimsel aklın tartısında kurgulaşmaktadır. Aklın seçiciliği gerçekliği açıklayabildiği sürece bilimsel olabilmektedir. Sağlıklı akıl ise doğa ile uyumlu olarak baskın olan ya da ayakta kalıp yaşayabilene göre seçmektedir.

Fakat insan bütün bunların dışında müdahale edebilen, gerçekliği kendi yönelimlerine göre değiştirebilendir. Gerçeklikle etkileşen insan, hem kendisi bir ürün ve hem de ürün ortaya koyabilendir.

Bilim, süreçleri anlayan ve anlatmaya çalışan bir yapıyı esas alıyor. Politika ise biraz farklı olarak tükenmez bir nüfuz etme ve değiştirme tutkusudur. Bilim olabildiğince tesadüfi denilen değişkenleri azaltmaya veya kontrol etmeye dayanmaktadır. Politika ise tesadüfi görünenden büyük imkanlar çıkartabilme sanatı oluyor. Bilim ve politika aynı gerçekliğin değişik görüntülerini oluşturuyor.

Birleştikleri ölçüde büyük serüvenlerin klavuzu oluyorlar. Bunlar her dönemde teorik yenilenme için gerekli olan cesaretin işaretleridir.

Yöntem esas olarak değişmez, fakat biriken yeni olgular teorik yönteminde yenilenmesi ve zenginleşmesine katkıda bulunmaktadır. Marx da siyasal teorisini Fransız devrimlerinden ve özellikle yakından inceleme imkanı bulduğu 1848 devrimlerinden çıkarttı. Paris Komünü'nü ise desteklemesi ve coşkusunu yaşamasına rağmen, teorisinde birincil olmadığı görülmektedir. Devrim söz konusu olduğunda Marx fazlasıyla mükemmeliyetçi görünmektedir. "...proletarya devrimleri, 19. yüzyılın devrimleri olarak, du-rmadan kendi kendilerini eleştirirler, her an kendi akışlarını durdururlar. yeni baştan başlamak üzere, daha önce yerine getirilmiş gibi görünene geri dönerler. Kendi ilk girişimlerinin kararsızlıkları ile. zaafları ile alay ederler, hasımlarını. salt topraktan yeniden güç almasına ve yeniden korkunç bir güçle karşılarına dikilmesine meydan vermek için yere serermiş gibi görünürler, kendi amaçlarının muazzam sonsuzluğu karşısında boyuna, daima yeniden gerilerler, ta ki, her türlü geri çekilişi olanaksız kılıncaya ve bizzat koşullar bağırıncaya kadar;

Hic Rhodus, hic salta!

Gül burada, burada raksetmelisin!1

Marx'ta eşitsiz gelişim teoriye içkin olarak var, fakat sisteminde asli bir unsur olarak görünmemektedir. Tekelcilik öncesi ekonomik koşullar, siyasal açıdan belki de ekonomik gelişkinliğini aşan politizasyon ile Fransız işçi sınıfı geleneğinin varlığı önemli bir etken. Daha sonra Kıta Avrupası'nın sınıf hareketlerinde görüleceği üzere kapitalizmin gelişmesiyle büyüyen işçi sınıfları sınıflar ile politizasyonları bire-bir denk süreçler olmamıştır. Sonuçta, İgiltere ve Fransa işçi sınıflarının pasifizasyonu ile geç gelişen ama yüzyılın başında büyük umutlar bağlanan Almanya işçi sınıfını ve temsilcilerinin geri çekilmesiyle, emekçi sınıfların ilk iktidar denemesi geri ve köylü Rusya'da gerçekleşiyor.

Avrupa sosyalistleri ile leninizmin ayrılmasında diğer önemli bir fark da emperyalistler arası barış sorununda çıkmaktadır. Lenin, Avrupalı marksistleri burada şiddetle şovenizmle suçluyor.

Belki de tarihte nesnellik sorununu yeniden test etmek, fakat ipin ucunu kaçırmadan eşitsiz gelişim teorisini, mutlaka, günümüz toplumlarını yeniden yazmak gerekiyor. Tekelli düzen ve dünya çapında burjuva ideolojik salgına karşı teoriden gelen olumlulukları ve imkanları test ederek geliştirmek tarihsel bir sorumluluk olarak durmaktadır. Bu anlamı ile teorik açıdan iyimser olmanın koşulları bulunmaktadır. "Dünya artık küresel köydür" söylemini tersinden kullanmak bir başlangıç olabilir. Bunun anlamı, artık dünya ölçüsünde "seçmeli caydırıcılık" ya da "düşük yogunluklu savaş stratejisi"nin, dünya çapında uygulama alanını görmek için Amerikalı veya Avrupalı yazarların yazdığı kilolarca selülozu yutmak gereğinin ortadan kalkmasıdır. Dünyada ve Türkiye'de gelişen günlük olaylara bakarken, akıl sağlığını yitirmeden bir miktar düşünme zamanı ayırmak yeterlidir. Gerçekten de Türkiye artık dünyadır.

Artık ülkeyi değerlendirirken çok fazla yo-

rulmak gerekmiyor. Küresel köyün ağırlık merkezlerinin Amerika veye Avrupa'nın ne düşündüğüne dair sorular, bugün bizzat yerli temsilcileri tarafından yanıtlanabilmektedir. Bugün en marjinal siyasal unsurların bile attığı adımları, uluslararası ölçekte düşünme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Dünyanın güç odakları, aktif olarak ülke içinde projeler üretmekte ve hayata geçirebilmektedir. Daha açık söylenirse Türkiye'de iktidar savaşmı, dünya ölçeğinde bir iktidar savaşımının unsurudur.

Bu söylenenlerin çok fazla yeni olduğu da düşünülmemelidir. Yüzyılın başında Petersburg ya da İstanbul dünya şehirleridir. Buralarda iktidar savaşımı ulusal sınırların çok ötesinde bir mücadele gerektirmiştir. Yeni başkentlerin Moskova ve Türkiye'de Ankara olması ise çok anlamlıdır. Genç bolşevik ve genç kemalist iktidarlar oluşumlarını kendilerine yeni başkentler bularak gerçekleştirebilmişlerdir. Geçmişte yabancı büyükelçiliklerin iktidar alanı başkentler yeni düzenler için ciddi sorun olmuştur. Ankara'nın iktidarını ancak 1930'lu yıllarda İstanbul'a kabul ettirebilmesi bunu göstermektedir.

Marksizm ve işçi sınıfı adına ilk iktidar deneyimine sahne olan Rusya'da ise devrimi yapan kişilik ön plana çıkmaktadır. Lenin, dönemin marksizm anlayışına göre çok aktivist ve iktidar hülyalısı görünmektedir. Dönemine göre büyük yenilik,eşitsiz gelişim tarifinin siyasal alana aktarılması, örgüt teorisi ve ittifak siyaseti ile vücut bulmuştur. Lenin marksizme katkılarını en çok bu alanlarda önemlidir. Marx'ın mükemmeliyetçiliği; eşitsiz gelişme çözümlemesiyle eldeki geri sayılabilecek malzemeden iktidar çıkartma inadına dönüşmüştür.

İktidar inadı, Lenin'in Avrupa marksizmi ile arasındaki büyük farkı oluşturmaktadır. Avrupalı ve özellikle döneminde etkin olan Alman sosyalistler, geri ve köylü Rusya'dan bir sosyalist iktidarın çıkmayacağı, çıksa bile bunun sosyalist olmayacağını düşünmektedirler. Avrupalı sosyalistlerde olgunlaşmacı, ekonomist bir eğilim görünüyor.

Avrupa sosyalistleri ile leninizmin ayrılmasında diğer önemli bir fark da emperyalistler arası barış sorununda çıkmaktadır. Lenin, Avrupalı marksistleri burada şiddetle şovenizmle suçluyor. Emperyalistler arası çelişkilerin teorik planda küçültülmesi ve emperyalist barış olasılığının önplana çıkarılması, iktidar hedefinin olasılık dışına çıkarılması ve emperyalist programlara destek anlamına gelmektedir. Avrupa marksistleri ve özellikle Alman sosyal demokrat partisi buradan çözülüyor ve I. Dünya Savaşı öncesi düzen ile anlaşma imzalıyor.

Bir parantez; faşizmin isim babalığını yapan İtalyan Mussolini ikinci savaş öncesi sol sayılan bir derginin başyazarlığını yapıyor. Yine bir emperyalistleşme döneminde sol dergisinin prestijli başyazarlığını terkedip, "artık herkes İtalyan'dır" sloganıyla azılı bir sol düşmanı oluyor ve İtalyan sermayesinin emperyalist savaşına komutan yazılıyor. Geçiş dönemi insan tipolojisine dair ipuçları veriyor.

Bunlar tesadüf değil, her emperyalistleşme aşamasında içeride yumuşak bir restorasyon süreci kural olarak kendisini göstermektedir. Yeni pazarla rın ve yeni sömürü alanlarının işçi sınıfına susturma payı açtığı

Her emperyalistleşme aşamasında içeride yumuşak bir restorasyon süreci kural olarak kendisini göstermektedir. Alman sosyal demokratlarının devrimden dönüş noktasına gelmeleri de, böyle bir döneme rastlıyor. Devrimde ve sosyalist iktidarda ısrar edenleri ise Rosa Lüxsemburg türü sonlar bekliyor.

düşünmektedir. Sınıf ve temsilcileri en gaddar terbiye yöntemleriyle ve imkanlı havuç politikalarıyla düzene kazandırılıyor. Devrimde ve sosyalist iktidarda ısrar edenleri ise Rosa Lüxemburg türü sonlar bekliyor.

Ekonomik gelişmeye tutkun, emperyalist imkanları emperyalistler arası çelişkilerden daha çok önemseyen marksistlerin iktidar tutkusunu anlamaları mümkün değildir.

Lenin ise teoriye katkıları bir yana büyük bir aktivist olduğu buradada ortaya çıkıyor. Lenin'in 1917 yılının ocak ayında kısa vade için pek de umutlu olmadığı anlaşılıyor. "İsviçreli dinleyiciler önünde yaptığı bir konuşmada 'biz yaşlıların (o sırada 46 yaşındaydı) ilerleyen devrimin kesin savaşlarını görebilecek kadar yaşayabileceğinden emin değilim' diyordu.

Aradan altı hafta geçtikten sonra Rusya'da devrim patlak verecekti. Kaygıyla yorucu görüşmelerle geçen bir aylık bekleyişten sonra Alman makamlarının razı olması üzerine dışarıyla her türlü irtibatı kesilmiş bir vagonda Lenin, Zinovyev, Radek, Sokolnikov ve Sahorov'un da bulunduğu yirmi kadar bolşevikle birlikte Almanya ve İsveç'i geçerek 3 Nisan 1917'de Petrograd'a ulaştı.

Lenin, Rusya'da o dönemde Alman yanlısı bir politikacı olarak karşılanıyor. Barış yanlısı politikası ile Almanya'nın savaştığı cephelerden birinin ortadan kalkacağı düşünülüyor.

Bundan sonrası ise Şubat Devrimi'nden sosyalist bir devrimin çıkarılması çabasıdır. Lenin, Nisan Tezleri ile devrimin demokratik aşamasının sona erdiği ve sosyalist devrimin siyasal koşullarının oluştuğunu yazıyor. Bu en yakın yoldaşlarını bile hayretler içinde bırakacak bir tutumdur. Lenin iktidar umudu görmüştür ve yeniden canlanmıştır. Altı ay sonra iktidar bolşeviklerin eline olgun bir meyva gibi kansız bir şekilde düşüyor.

Siyasal partiler muhalefet için kurulmuyor. Her dönem muhalif olmayı kabullenen partiler ise yaşamıyor. Muhalefet için parti dışında olanaklar da mevcut. Eski adıyla demokratik kitle örgütleri bu görevi yeterince üstlenecek imkanlara sahip bulunuyor. Uzun bir tarihin ve devasa bir geleneğin gölgesinde sabun köpüğü türü düşüncelerin uçuştuğu yönelimsiz ve etkisiz bir ortamda iktidar hedefi bir kez daha hatırlanması gereken bir ilke olarak ortaya çıkıyor.

Siyasal partiler muhalefet için kurulmuyor. Her dönem muhalif olmayı kabullenen partiler ise yaşamıyor. Muhalefet için parti dışında olanaklar da mevcut. Uzun bir tarihin ve devasa bir geleneğin gölgesinde sabun köpüğü türü düşüncelerin uçuştuğu yönelimsiz ve etkisiz bir ortamda iktidar hedefi bir kez daha hatırlanması gereken bir ilke olarak ortaya çıkıyor.

Yoksa yeryüzünde lanetlenmiş insanlar topluluğuna sanki her gün ilahi bir ses fısıldamaktadır: Her kıyımda adın geçecek, her zorbalıkta mazlum sen olacaksın, kendini ve gücünü öğrenene kadar!

NOTLAR

1- K.Marx, Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'ı, çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, Ankara 1976

2- E.H.Carr, Bolşevik Devrimi 1917-1923, çev. Orhan Suda, Metis Yayınları, İstanbul 1989

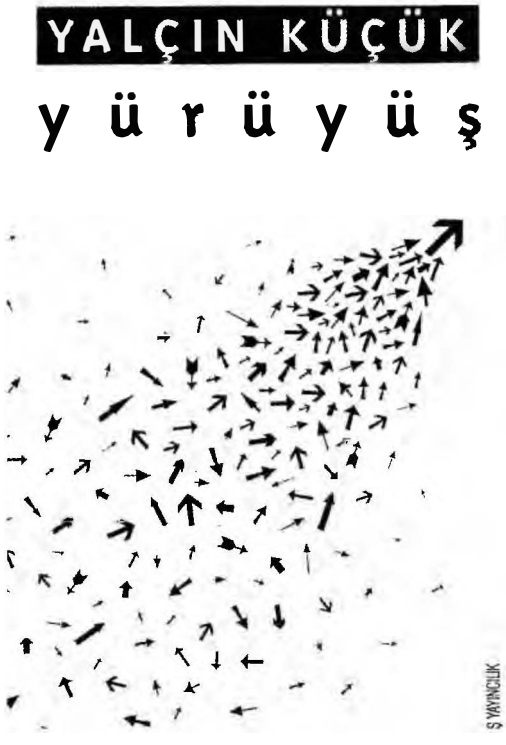

TOPLATILDI

II. BASKI HAZIRLANIYOR

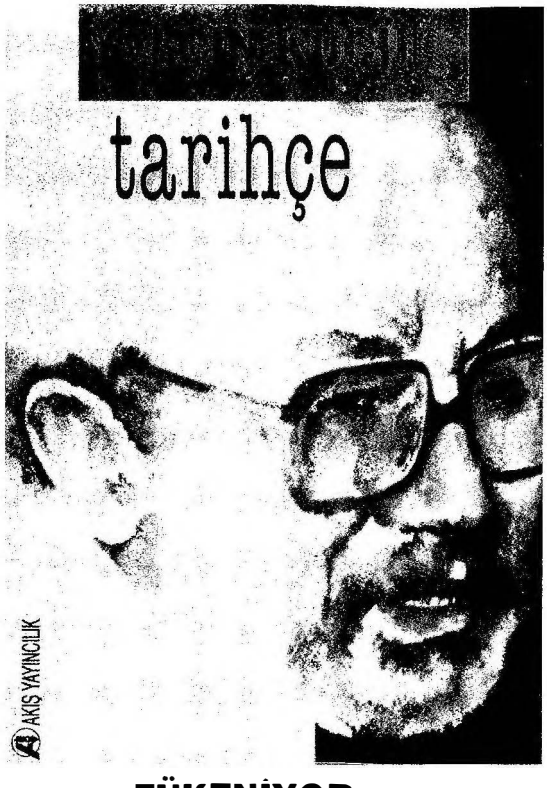

TÜKENİYOR

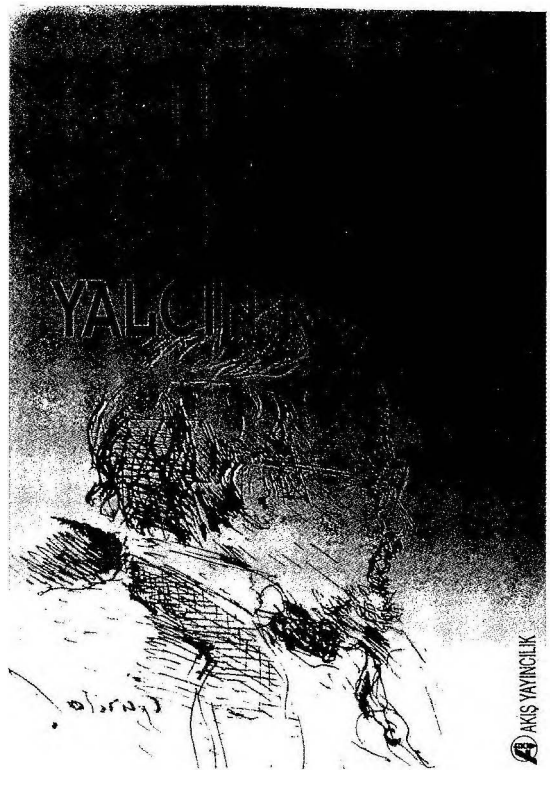

ÇIKTI

Akış Yayıncılık
Büyük Parmakkapı Sok. 20/4
Beyoğlu/İstanbul

Sivil Ajanlar

Yalçın KÜÇÜK

Emperyalizm, değişiyor mu? Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının sırrı bu soruya doğru cevap bulamamakta yatıyor. Doğru cevap, emperyalizmin özünün hiçbir zaman değişmeyeceğidir; aletleri değişebiliyor. "Seçmeli caydırıcılık" ya da "düşük yoğunluklu savaş" doktrininin ilk kısa ve toptan ifadesini burada görüyoruz. Burada gördüğümüz, emperyalizmin, temel aletlerinin artık, borç tuzağı veya askeri üstler mekanizmalarını aştığıdır; emperyalizm, daha yaygın ve daha "insan" düzeyinde bir politik diktatorya uygulayabiliyor.

Sol'da bir çözümleme biçemi olmuştu; kendi'ne gelmek, dünya'dan başlamakla mümkün oluyordu. Zor'dur, dünya eninde-sonunda uçsuz ve bu anlamda sonsuzdur ve "kendi" olan ise, eninde-sonunda, kendi halinde bir ölümlü ya da aynı anlama gelmek üzere "dünyalı" olmak durumundadır. Dünya kadar büyük ile dünyalı kadar küçük'ü bir arada görebilmek ve daha da önemlisi, aralarındaki ipleri dokuyabilmek hiç kolay görünmüyor; ancak sır çözmek ve sadece sırları yasalara döken bir şiir olan bilim de kolay değildir. Aslında bilimde zor olan, kapısından girebilmektir; yoksa girdikten sonra bilimin dünyası da bir basitlikler dizgesidir. Yalnız, ister zor ve isterse kolay olsun, her has bilim, sonsuz büyük ile sonsuz küçük'ü bir arada çözebilmekten ibaret oluyor; bunun, iki harika örneğini biliyoruz. Biri, Newton'un kurduğu sistemdir; kosmos'un sırlarını çözmeye yönelen Newton'un, aynı anda, sonsuz küçük'ü ve limit kavramını yaratmak zorunda kalmasını bir rastlantı sayamıyoruz. Üstelik, Newton'un fizik dünyada yaptıklarını, insanoğlunun eylemlilik dünyasında yapmayı deneyen, başka sözlerle, sosyal dünyanın mekaniğini çözen Marx'ın da, bir yanda binlerce yıllık tarih ile, diğer yanda, birkaç saniyelik fiyatlar arasındaki tılsımlı hâlâtları görmeye çalıştığını hatırlıyoruz. Newton'da da, Marx'ta da, sonsuz büyük ile sonsuz küçük, şiirli bir ahenk içindedir; bu, gerçek'in peşinde, her zaman yönelmemiz gereken bir ideal'dir.

Yönelmek, sınırlarımızı genişletmek değilse nedir; belki de, alemin, en sınırlı yaratığı insan olduğu için, yönelmek, en çok insan'da güzel oluyor. Daha açık da söylenebilir, insanı güzel yapan sürekli sınırlarını kırmak istemesidir; bu yüzden de, sürekli olarak sınırlarını aşmaya çalışmayan insan, güzel değildir ve belki de limitinde, insan değildir. Bu söz, insanın çok sınırlı olduğu sözü, benim tanıyabildiğim insanlar arasında, muhtemelen en çok benim için geçerlidir; ben, örnek olsun, bazen çocuklara ne olmak istedikleri sorulduğunda, "dünyada ünlü olacağım" cevabını ya da, pazarlamacı ve aşağılık kompleksi yüklü, Türk medyasının çok kullandığı, "dünyaca ünlü yazarımız" lafını hiç anlamadım ve anlamıyorum. "Anlamadım" derken, kavramsal olarak anlamadığımı anlatmak istiyorum; çünkü, benim anlayışıma göre, bir insanın dünyası çok yakınlarıdır, karısı, kocası, oğlu, kızı, iş arkadaşları ve komşusudur. Öğretmense öğrencileri, mahalleli ise

komşularıdır; insanın, karısı, kocası, sevgilisi, kızı, oğlu, komşusu veya öğrencileri arasında nasıl "ünlü" olabileceğini de anlayamıyorum; ayrıca, "dünyaca ünlü yazarımız" Yaşar Kemal'i de Paris'te hiç kimsenin tanımadığını biliyorum. Bu, benim anlayışsızlığım ve sınırımdır, ben şimdi Paris'te yaşıyorum ve hep Ankara'yı düşünüyorum, bu yüzden de, dünyam Paris ve Ankara ile sınırlıdır. Bu nedenle bu incelememde, Paris'ten başlayarak Ankara'yı çözümlemeyi denemek istiyorum; şimdi benim için dünya'dan kendi'ne gelmek, Paris'ten Ankara'ya inmektir.

Bu günlerde Paris'te güzel "şeyler" oluyor; kuşkusuz, güzeller arasında değil, dün, Süvari Cousteau öldü, beni çok etkilediğini kaydetmek durumundayım. Cousteau, benim "güzellik" tanımım içine giriyordu; "güzel" bana göre, insanın göğsünde bir kalkışma yaratan hassa'dır. Cousteau'nun her ürünü benim göğsümde devrimler yapıyordu; biz, denizin altının en az yerüstü kadar güzel olduğunun ispatını, Süvari Cousteau'ya borçluyuz. Bu serüven ruhlu Fransız, sanki vahşi kapitalizmin yeryüzündeki güzellik katliamıyla yarışıyor ve bitmez tükenmez bir aşkla bize, katledilenlerin yerine yenilerini yaratıyor ve evlerimizin rahatlığında, bizlere yeni güzellikler getiriyordu. Yeminli bir karşıtıyım, Birinci Beş Yıllık Plan'da ilgili ilkeyi ben yazdım ve böylece ülkemize girişini, beş yıl geciktirdim, bundan memnunum, televizyondan söz ediyorum; ancak Cousteau'nun ürünlerine bakarak, televizyona karşı bile, karşıtlığım devam etmekle birlikte, biraz yumuşuyorum.

Belki Cousteau'nun güzellik dünyasının etkisidir; ölüm günü, akşamı, televizyonun akşam bülteninde, Fransız resmi televizyonuna Süvari'yi anlatan Cousteau'nun karısının neredeyse gözlerinin içi gülüyordu. Süvari'nin, kendisine göre daha genç eşinin bu davranışına sevinçle şaşırdığını saklamıyorum; ancak bilincine varmam, yine Paris'te az bir zaman önce, bir ölüm karşısında gözlediğim bir başka tepki nedeniyledir. Yakın denebilecek bir zamanda, Fransa'nın önceki sosyalist cumhurbaşkanı Mitterand'ın cenazesini izliyorduk; Alman Şansölye Kohl, hüngür hüngür ağlıyordu. Şaşkınlıkla tiksindiğimi hatırlıyorum; Türkçede de kullanılıyor, yakın zamanlarda göçen şair Cahit Külebi'nin bir konuşmasında da duymuştum, "maderzat" diyordu ve cahil'i kastediyordu, Farsça "anadan doğma" anlamındadır, Arapça "ummi" demek oluyor, ellili yılların ikinci yarısında, İsmet Paşa, zamanın Cumhurbaşkanı Bayar için, "ülkemize böylesine ummi bir başkan gelmemiştir" diye haykırıyordu, Fransızca "illetre" tabir edilen ve tür olarak, eski faşist ve şimdi Mesut Yılmaz tayfasından mustafa taşergillerden bu iri yaratığın, Kohl'ün, yüksek gözlerinden dökülen yaşların yuvarlanışını izlemek gerçekten büyük bir temaşa'dır. Bu ağıt derindedir ve şimdi daha da iyi anlaşılıyor.

Amerika, Sovyet sisteminin çözüldüğü yerler başta olmak üzere, kritik yerlere kişileri getirmeyi, basını ve televizyonu, banka sistemini, tarımcıları, şimdi moda "sivil toplum" örgütleri denilen ajanları, kullanmayı bir politika yapmıştır. Şimdi emperyalizm, bu boynuzlara dayanıyor ve üzerinde oturuyor.

Çünkü, Fransa'nın yeni başbakanı Jospin'in, Avrupa Birliği'nin istikrar şartı'nı imzalarken, istihdamı artırmak için ayrı bir anlaşma şart koşması, Alman Şansölye'yi, yeniden ağlatmasa bile son derece kızdırdığı açıktır; bütün gözlemciler, yirmi yıldır ilk kez, bir tek konuda, Almanya ile Fransa arasında bir ihtilaf çıktığına işaret ettiler. Sosyalizm etiketiyle gelmekle birlikte son yüz yılın en hain antikomünist ve anti-sovyet politikacılarından birisi olan Mitterand, bütün politikasında, belki de sosyalizme karşı bir baraj olarak, Avrupa Birliği'ni ön plana çıkarıyordu ve bu amaçla, Bonn'un diktasını uysallıkla izliyordu. Mitterand yönetiminde Fransa, Almanya'nın bir uydusu durumundadır ve Mitterand, bu uydu kişisizliğini, yönetiminin sonlarına doğru, Alman faşist askerlerinin de, eninde-sonunda ülke sevgisiyle bilinen o gaddarlıkları sergilediklerini söyleyerek, Alman olma koşuluyla, faşist kasapları bile anlayışla karşılayabiliyordu; Fransa'da büyük tepkiyle karşılandığı kesindir. Cenazesi kalkan böyle birisiydi ve gözyaşları döken ise taş kalpli Alman düzeni'dir.

Yerine geçen Chirac, bana göre Türkiye'de ol-

saydı Demirel olurdu ve Demirel, Fransız doğ-
saydı mutlaka Chirac çıkardı, ikisi de halklarının gülümsemeyle karşıladığı pek aksanlı bir biçimde ana dillerini konuşuyor ve ikisine de en yakın taraftarları dahil kimse güvenmiyor, başkan seçilir seçilmez Strasbourg'da Kohl ile buluştu ve Fransız lirası'nın istikrarına en büyük önceliği vereceğini taahhüt etti, bu mark'ın kutsallığına bağlılık anlamına geliyordu; böylece, bütün vaadlerinin aksine, Fransa'da işsizliği çözebilecek bütün imkanları reddetmiş oluyordu. Roosevelt örneği Tenesse Valley türü büyük yatırım programlarını başlatamayacağı veya keynessien politikalar uygulamayacağı için sadece parasının değeriyle oynayarak iş imkanları açabilecekti ve mark'ın hatırı için bundan vazgeçiyordu. Böylece "sosyalist" Mitterand ile onurlu General de Gaulle izleyicisi, kısaca golist Chirac döneminde, Fransa'ya uluslararası siyasette Washington'un ve uluslararası ekonomide Bonn'un dümen suyunu izlemek kalıyordu.

Lionel Jospin ve Fransız solunun, şu andaki perspektifleri içinde hiçbir zaman aşamayacakları duvarları bulunuyor.

İşsizliği çözme anahtarlarının kaybedilmesi mi, yoksa ulusal onuruna pek düşkün Fransız halkının bir onursuzluğa tepkisi mi; bütün bunlardan başka olarak, seçim öncesinde sosyalist yanlısı gündelik Liberation Gazetesi ve haftalık Le Nouvel Observatoire'ın bile pek hafife aldığı, bir ebe anne ile bir öğretmenden dünyaya gelme, katolik Fransa'da protestan, belledi bir kaç doğru'yu dünya sayan bir lise öğretmeni ya da namuslu bir taşra papazını andıran Jospin'in gösterişsiz ancak dürüst kişiliği mi, şu anda bunlardan hangisinin Fransa solunun son başarısının temel dinamiği olduğunu söyleyecek durumda değiliz. Söyleyebilecek olduğumuz, Komünist Partisi ile küçük ancak acar yeşiller ile yurttaşlık hareketini arkasına alan Jospin'in, Fransa'da ve Paris'te yeni bir hava yaratabildiğidir. Şimdi Fransa'da eğitim ve öğretmenlik en büyük önceliğe sahip, Jospin okullarda yurttaşlık ve ahlak dersine ayrı bir önem veriyor; şimdi Paris'te her gün bir yürüyüş var, deliklerinden fırlamış yaşlı ve eski solcular, işçiler, kadınlar ve erkekler, her gün flamalarını alıp sokağa fırlıyorlar, metrolarda, ilk okul öğrencilerini geride bırakan bir taşkınlıkla marşlarını söylüyorlar, metro çalışanları seslerinde gizleyemedikleri bir sevinçle, "sosyal hareketlilik nedeniyle trenler kesintili olarak işliyorlar, özür dileriz" demeyi ihmal etmiyorlar, Paris, şimdi Paris oluyor.

Büyük Fransız Devrimi yıkıldıktan sonra, insanlığın enkazın altından çıkması için otuz yıldan daha uzun bir zaman gerekmiştir. Napolyon'un yenilgisinden sonra, kendilerini "kırksekizler" denilen, sakallı, pipolu, kırmızı fularlı, devrimci kuşağın tekrar Paris'e egemen olmasına kadar, 1848 Devrimleri'dir, otuz üç yıl geçiyor; zaman zaman bir tek yaprağın kımıldamadığı acılı yıllardır. Ama insanlık için ne güzel; Büyük Ekim Devrimi'nin resmen çözülmesinden henüz beş yıl geçmeden enkazın altından çıkıyoruz, şimdi enkazın altından yükseliyoruz.

Fransız Solu'nun başarısını bir çıkış olarak görmüyorum, enkazı geride bırakmaya başladığımızın işaretlerinden birisidir ve daha önemli işaretlere sahibiz. 1995 yılı sonunda, Fransız ve özellikle Paris demiryolu işçilerinin bir aya yakın bir zaman, bütün hayatı durdurmaları, benim görebildiğim ölçüde, çok kuvvetli bir işarettir. Reagan-Thatcher gericilik döneminde, küçültülen ve etkisi azaltılan sendikacılara karşın, demiryolcular, işçi sınıfının mucizevi gücünü bir kez daha kanıtladılar, umut kapılarına haber verdiler. Paris'te evimde, dünya radyolarını sürekli izliyorum, dar dünyamı genişletmeye çalışıyorum, 1996 yazında, İstanbul cezaevlerinde ölüm orucu, bütün dünyada çok büyük çığlıklar yaratmıştır; bunu, bir "Türkiye Olgusu" saymamız mümkün değildir, bu, insanlığın iyi ve güzel için sonsuz inatı'nı sergiliyor. Aynı zamanlarda Kürt kızlarının, varlıklarını duyurabilmek için, vücutlarını bir atımlık dil yapmaları aynı çerçevededir.

Burada bir parantez açmak durumundayım; şimdi aramızda olmayan bu delikanlı erkek ve kızlarımızın eylemlerini özendiren bir yaklaşımda değilim, tam tersine, daha uzakta duruyorum. Gidenlere bunu duyurmam imkansızdır, ancak kalanlara hep söylüyorum; son kez, karargaha gittiğimde beni karşılayan tören birliğinde kız gerillalar olduğunu farkedince ayrıca dillendirdim, hatırlıyorum, bu yol olmamalıdır. Yapılanın

önemini görmek, tekrarını dilemek anlamına gelmiyor; üstelik yeryüzü tekelli düzenin bütün katliamlarına karşın yine de güzeldir ve çok zaman, Süvari Cousteau'nun bize açıkladığı deniz altından da güzeldir. Yaşamak ise başlıbaşına bir mucize'dir.

Fransızlar, Cousteau'nun cömertçe kaydettiği denizaltı dünyasını biliyorlar; ancak, çok garip, şu anda başbakan olan ve sağcı ya da solcu Fransızlara bir tür onur getirmiş görünen, Jospin'i ve dünyasını hiç bilmiyorlar. Fransızlar, yeni başbakanın Almanya'ya kafa tutmasından çok keyif aldılar; yalnız ne yapacağını ve ne istediğini bilmemekten yakınıyorlar. Bilmediklerini şuradan çıkarıyoruz, Le Nouvel Observatoire'ın geçen haftaki sayısında, şimdiki ulusal eğitim bakanı Claude Allegre'le yapılan, Jospin'in en yakın arkadaşı olduğu gerçeğinden hareketle, "Jospin kimdir" anlamında bir soru-cevabı okuyoruz; bir hafta sonra, Jospin'in fazla açık bularak rahatsızlık duyduğundan haberdar olduğumuz bu mülakatta, beni en çok ilgilendiren, Allegre'nin, Jospin'in, daha önce, sadece Mitterand'a bağlılığından, Avrupa Birliği'nin bu kuruluş anlaşmasını sahiplendiğini söylemesidir.(1) Bu önemlidir; ayrıca bir başka kaynaktan, bir rastlantı sonucu şu anda benim de başucu kitabım olan, Hugo'un, Fransız İhtilali'ni konu alan "Doksan Üç" romanının Jospin'in, tüm zamanlar için, başucu kitabı olduğunu öğreniyoruz; yeni ulusal eğitim bakanına göre, bilim adamları, ressamlar, heykeltraşlar ve yazarlar, Fransa'nın yeni başbakanının hayranlık duyduğu yaratıklardır. Yaratıcı olarak, tefeciler ve bankerlerden başka bir de Red Kit'in yazarını bilen bir Özal'ı veya İsmet Paşa'nın "ummi" bulduğu Bayar'ın "bizim su müdürü" diye küçümsediği ve sadece bir beton temel için kaç torba çimento gittiğinin hesabını bilen, bu nedenle kardeşi Şevket'i, ülkenin "çimento kralı" yapan ve başbakan olmadan önce Amerikan inşaat firması morrison'a yakınlığı nedeniyle bizlerin "Morrison Süleyman" tabir ettiğimiz, şimdiki Türkiye Cumhurbaşkanı'nı hatırlayınca, sevinmeden edemiyorum.

Allegre'nin bizi haberdar ettiğine göre, on beş yıl üniversitede iktisat okumuş Jospin, iktisat ilmine hiç güvenmiyor; Başbakanlık'ta planlamacılık ve üniversitelerde iktisat öğretim üyeliği yapmış bir kimse olarak, başta Amerika'da ve sonra da Türkiye üniversitelerinde okutulan iktisata hiçbir değer biçmemekte Jospin'le aynı yerde bulunuyorum ve bu haberi memnuniyetle karşılıyorum. Bu, iktisat dünyasına vehimler ve kaprislerle yaklaşma anlamına gelmiyor; özel ekonominin de belli zorunlulukları vardır, ancak batı iktisatı bu zorunlulukları anlamada hiçbir işe yaramıyor, bu net'tir. Jospin, politikanın ve politik iradenin iktisata üstünlüğüne inanıyor; Allegre, Jospin'in, "eğer hep özelleştirilecekse yurttaşlar neden vergi ödesinler" dediğini de, tırnak içinde aktarıyor. Bunlar, güzel yaklaşımlardır ve devrimci olmasa, radikal bulunmasa da, Jospin'in yaklaşımı, Madam Theatcher'in gayri meşru oğlu Tony Blair'den çok farklı çıkıyor.

Bu farklılık, başka işaretler de veriyor; Jospin Hükümeti'nin programının mecliste tartışılması sırasında, yeşiller, yurttaşlar ve radikal solcuların kurduğu grup adına eleştirileri yapan milletvekili Crepeau, dinleyenleri büyüleyen bir üslupla yaptığı konuşmada, devlet televizyonlarının birisi naklen veriyordu, "biz dünyanın en iyi mutfağına sahibiz, Fransızlar nasıl macdonald yerler" diye şaşkınlığını ifade ediyor ve her taraftan alkışlanıyordu. Crepeau, bizde en güzel sular ve en güzel şaraplar var, insanlar nasıl coca-cola içebiliyorlar, diye inandırıcı bir şok hali sergiliyordu; bütün bunların ötesinde, "biz Colbert'ten geliyoruz, Amerikan iktisatı bize uymaz" sözleriyle desteklediği hükümeti uyarıyordu.

Colbert mi? On yedinci yüzyıl nazırlarındandır, ciddi iktisatın, batı iktisatçılarının büyük bir ahmaklıkla bir tür alık olarak sundukları, aslında, ilk sistemli sanayileşme ve planlama çabası olan merkantilizmin babasıdır; ben kitaplarımda, bizim tarihlerimizin "Deli Petro" dedikleri, Rus ve Sovyet tarihlerinin, "Velikoy Pyotr", Büyük Petro saydıkları, Çar Petro'nun, Osmanlı Sultanı İkinci Mahmut'un ve Türkiye'nin kurucusu Mustafa Kemal'in önceleyeni olarak takdim ediliyor. Kemalist devletçilik, eninde-sonunda, Colbertist'tir. Crepeau, "biz ayrıyız, Amerika ayrıdır" anlamında konuşuyordu; bunlar şimdi Fransız Parlamentosu'nda sık sık tekrarlanıyor.

Burada kalmıyor; Fransız Parlamentosu'nun bir de soru cevap günü var, kabul günlerine benziyor, milletvekilleri kısa sorular dillendiriyor ve hükümet kısa cevaplar veriyor, ben televizyon başında bu günleri kaçırmıyorum. İsteyen istediği bakana sorabilir, başbakana da sorulabilir, başbakan kendisi cevaplandırmakta veya bir baka-

na bırakmakta özgürdür; ancak Jospin Hükümeti'nin ilk soru-cevap gününde, bir sosyalist milletvekilinin başbakana sorduğu soruyu, doğrudan doğruya Jospin cevaplandırıyordu. Sosyalist milletvekili sosyalist başbakana, son G-Sekiz toplantısında, Clinton'un kendi ekonomik reçetesini, bütün Avrupa'ya "satmak" istemesine ne dediğini soruyordu; Jospin çıktı ve "Clinton'a hiç katılmıyorum" dedi. Yaşamın toplumsal boyutunun önemini ön plana çıkardı ve söyledikleri, "Amerikan ölçüleri bize uymaz" anlamına geliyordu. Şimdi Fransa'da, "Amerikan işi mi, yaramaz" modası yayılmaya başlıyor; çok sevindiricidir.

İlkokula gidiyor muydum, bilmiyorum, bir liman kentindeydim, küçük bir çocuktum, ülkemize ve limanımıza ilk kez Amerikan denizcileri geliyordu, kentin büyük caddelerinin birinde bir köşede Amerikan denizcilerinden birisi elinde kağıt bir doları tutuyordu, yoksul çocuklar sıraya girmişlerdi, denizci alçak tutuyordu, yoksul çocuklar sıçrıyorlardı, o sırada Amerikan dolarını kaldırıyordu, arkasından bir başka yoksul çocuk geliyordu, sıçrıyordu ve diğer bir Amerikalı bahriyeli fotoğraf çekiyordu; bu tablo karşısında, çocuk kalbimde çok acı çektiğimi hatırlıyorum, o günden beri Amerikan olan her şeyden tiksiniyorum. O günden beri merak ediyorum, insan türü böylesine bir alçaklığı nasıl bulabiliyor; bu sorunun cevabını hiç bulamıyorum. Çocukluğumdan kalma, bu Amerika ile özdeş tiksinti ve kin, o günden beri, belki elli yıldır, beni bir türlü bırakmadı ve ben de, benim bu kutsal Amerikan kin ve tiksintimden, hiçbir türde, kopmak istemiyorum. Bu nedenle, belki hatırlanıyor, Özgür Üniversite'yi kurduğumuzda, Türk ya da Kürt, öğrencilerimizin jean'leriyle geldiğini görünce müthiş şaşırmıştım; yasakladım, "şalvar giysinler, kilot çeksinler, pantolon geçirsinler, bizim kurumlarımıza, Amerikan olan giremez, ilkedir." Bu nedenle, Paris'teki bu "Amerikan mı, yaramaz" modasını pek seviyorum ve bu nedenle şu sırada Paris'te yaşadığım için hoşnutluk duyuyorum.

Washington, şu anda ülkemizde, şeriat kanallarının tahrip edilmesini istememektedir; Türkiye'de her zaman Amerikan siyaset çizgisinin şaşmaz bir izleyicisi olan Baykal, Çiller ve Erbakan'la birlikte "seçim, hemen şimdi" sloganıyla, ülkemizde ortaya çıkan akılcı dalgaları indirmek istemektedir.

Ancak yanlış izlenim vermek istemiyorum, burada bir çözüm görmediğimi belirtmek durumundayım. Fransızların ve Fransız Solu'nun, şu andaki perspektifleri içinde, hiçbir zaman aşamayacakları duvarları bulunuyor; Avrupa, Amerika'nın teknolojik ve büyük ölçekli rekabeti karşısında, tek çözüm olarak, birleşmeyi görüyor ve böylece belli başlı sanayilerini daha büyük bir ölçeğe ve dolayısıyla teknolojik uygulamaya çıkartabileceğine inanıyor. Bütün diğer koşullar veri sayıldığında, böyle bir bakış gerçekçidir; ancak, karşılığında, işsizliğe razı olma bir yana, "uyanık yurttaş" insan türünden vazgeçmek kaçınılmazdır. Çünkü işletmelerin daha da büyüdüğü bir dünyada ve özellikle bütün yayın ve "medya" tesislerinin en büyük sermayenin bir parçası olduğu bir ahlakta, bunlara yönelik bir tepki, Amerika'da dilbilimci Naom Chomsky ve Türkiye'de sadece Toplumsal Kurtuluş çevresiyle sınırlı kaldığı sürece, "uyanık" olanı bir yana, edilgen olmayan insanı unutmak zorunludur. Fransız Solu, antik trajedilerin kahramanları örneği, ölümlerine yaklaşan bir trende, uyanık yurttaş üzerine güzel tiradlar okumak durumundadır.

Güzel mi? Yetmişli yılların ortasında, şimdi aramızdan göçük saygıdeğer Behice Boran ve iki emekçi ile, İstanbul'da bir hanın alt katında, yeniden kurmaya karar verdiğimiz Türkiye İşçi Partisi'nin programını hazırladığımız günleri hatırlıyorum. Bir de, Marx'ın, Capital'in ilk önce Rusça'ya çevrilmek istendiğini duyduğu zaman, "bu doğulular, Avrupa'daki en son modaya düşkündürler" anlamına gelen veciz cümlesini hiç unutmuyorum; Mitterand ve Marchais anlaşmışlardı, bir komünist-sosyalist "ortak program" ortaya çıkmıştı. Batı'dan gelen her sihirli formüle atlama içgüdüsüne sahip Sovyetler Birliği Komünist Partisi, bu rahatlatıcı reçeteyi hemen benimsiyordu, Londra aksırdığı zaman Avustralya'nın nezle olması yollu, uydu komünist partiler, bu arada yeniden canlanmaya çalışan Türkiye

Eşref Bitlis

1917'de Malatya'da doğan Eşref Bitlis, 1936'da Harp Akademisi'ni bitirdi. Aynı akademide öğretim üyeliği yaptı. Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanlığı Harekat ve Eğitim Şube Müdürlüğü, Alay Komutanlığı görevlerinde bulundu. 1990'da Orgeneralliğe yükselen Bitlis, Jandarma Genel Komutanlığı'na atandı.

Orgeneral Eşref Bitlis ve beraberindeki 4 subayın bulunduğu uçak kalkıştan kısa bir süre sonra düşmüş ve kurtulan olmamıştı.

Bonn, Genaral Bitlis'in katlinin kendisine yönelik bir mesaj olduğunu hemen anlamıştır.

Komünist Partisi, bu mucize ilacı derhal birkaç hadis'e indirmiş ve hap şeklinde sürüyordu. Laz İsmail "marchais" oluyor ve hesaplarına göre o zamanlar gözde Ecevit'e de "mitterand" rolü düşüyordu; "ortak program" masamıza gelmişti. Boran, sempati duymuyordu, ancak yine de etkisinden kurtulamıyordu; ben ise, kesinlikle karşıydım ve her türlü "demokratik" edebiyata prim vermeyen, tekellere dokunmadan tekelleri "kuşatma" sözünü metafizik sayan bir anlayış içindeydim, yine de ortaya çıkan programın eklektik bir mantığı olduğunu sanıyorum. Ancak şimdiki konum daha da trajiktir, bugün Fransız Solu'nda, metafizik de olsa, "tekelleri kuşatma" yollu bir söylem bile bulunmamaktadır; bu yüzden yeni yurttaş edebiyatının bir edebiyat olarak kalacağını söyleyecek kadar iktisat bilgisine sahip bulunuyorum.

Peki nereye kadar gider? Bu soruya cevap bulabilmek için kaynağını bilmek zorunludur; öyle, sözcüğün küçümseyici anlamıyla bu bir "aydın" tepkisi değildir, bunu kaydetmek gerekiyor. Dünya'dan, Paris'ten, kendimize, Ankara'ya gelmek için ve yolu kısaltmak üzere, son zamanların iki önemli uluslararası olayına değinmek istiyorum. Bir: Afrika'nın bağımsızlık liderlerinden Lumumba ile yan yana olmuş Kabila'nın, eski adı Zaire olan bugünkü Demokratik Kongo'da ilerleyişi önlenemez bir noktaya gelince, emperyalizm daha yumuşak bir yaklaşım peşinde koşuyordu; Zaire, eski bir Fransız sömürgesi olmakla birlikte, bütün liderlerin frankofon olmalarına karşın, devrilmek üzere olan diktatör Mobutu, bir Amerikan diktatörüydü. Burada önemli olan, Washington'un, devrilen bir diktatörden sonraki oluşumların sahne düzenlemesinde, Paris'e en küçük bir rol vermemesi ve bunu reddetmesidir. Fransız politikasıyla ilgili Fransızlar bu durumu tek sözcükle "istiskal" sayıyorlardı. Washington, Fransızca konuşulan bir toprağa Fransız politikacıları sokmuyordu. İki: Bu o kadar önemli değil, Chirac, başkan seçilince, golist geleneklere uygun olarak çok net bir "Arap çizgisi" ilan etti ve Arap halklarının dostu olduğunu ileri sürüyordu. Doğrusu o sıralarda ben henüz Chirac'ın bir Fransa Demirel'i olduğunu ve Chirac'ın laflarının hiçbir değeri bulunmadığını bilmiyordum; Chirac'ın bu Arap açılımı zamanında, benim tanıdığım Fransızlar arasında heyecan duyan bir tek kimse bile olmadı. Burası da önemli değil; önemli olan, Amerikan seçimlerinden hemen önce, İsrail-Filistin çatışmasının en gergin olduğu bir zamanda Chirac o zamanki dışişleri bakanı Herve de Charette'i, Filistin'e ve Telaviv'e gönderdi; ancak, Washington'un sert duvarıyla karşılaşıyordu. Washington, Telaviv'den işin içine Fransa'yı sokmamasını istedi ve Fransa dışişleri bakanı bir süre otel kulislerinde bekledikten sonra, döndü. Bizim için çok önemlidir.

Bir başka türden "Monroe Doktrini" ile karşı karşıya bulunuyoruz; Monroe Doktrini, Amerika'nın Avrupa işlerine karışmama taahhüdü karşısında,

Avrupa'nın Amerikan Kıtası işlerine karışmamasıyla ilgiliydi, şimdi, Avrupa'nın, Amerika'nın hiçbir işine karışmaması doktrinini görüyoruz. Amerika'nın iş alanı ise genişlemesini durdurmuyor, bu nokta bizim için ve "sivil ajanlar" bakımından çok önemlidir.

Emperyalizm, değişiyor mu? Bu soru, hep sorulmalıdır ve cevabı doğru olmalıdır, bana göre, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının sırrı bu soruya doğru cevap bulamamakta yatıyor. Doğru cevap, emperyalizmin özünün hiçbir zaman değişmeyeceğidir; aletleri değişebiliyor. Değişmelerin neler olabileceğini kavrayabilmek için ilk adım, çok şükür ki büyük bir sezgiyle, bizim Toplumsal Kurtuluş'ta "Go Home! Devrim Jandarması ABD Kapı Dışarı" başlığıyla halkımıza duyurduğumuz, Amerika'nın yeni doktrinini incelemektir; "seçmeli caydırıcılık" ya da "düşük yoğunluklu savaş" doktrininin ilk kısa ve toptan ifadesini burada görüyoruz.(2) Burada gördüğümüz, emperyalizmin, temel alet-lerinin artık, borç tuzağı veya askeri üsler mekanizmalarını aştığıdır; emperyalizm, daha yaygın ve daha "insan" düzeyinde bir politik diktatorya uygulayabiliyor. Çok açık olarak söyleyebilecek durumdayım; kemalizmden kalma, her gelişmenin bize özgü olduğu momentini bir düşünce alışkanlığı olmaktan çıkarmak zorundayız. Madam Çiller türünden, önemli özelliği Amerikan tabiyeti olan tiplerin yönetimin kritik yerlerine getirilmesi, sadece bize özgü değildir; Amerika, Sovyet sisteminin çözüldüğü yerler başta olmak üzere, kritik yerlere kişileri getirmeyi, basını ve televizyonu, banka sistemini, tarımcıları, şimdi moda "sivil toplum" örgütleri denilen ajanları, kullanmayı bir politika yapmıştır. Şimdi emperyalizm, bu boynuzlara dayanıyor ve üzerinde oturuyor.

Artık söylemim netleşmiş olmalıdır; şimdi Amerika'nın Paris'e ve Bonn'a, Türkiye'de politikayı yasakladığını söyleyebilecek bir aşamaya gelmiş bulunuyorum. Bu yepyeni bir durumdur; daha önceleri bu durumu bu netlikte göremiyordum ve seziyordum. Ancak sezgi de bilim öncesidir; bu sezgiyle, Jandarma Genel Komutanı General Eşref Bitlis'in sözde bir uçak kazasıyla bu dünyadan göçüşünün haftasında, bunun bir suikast olduğunu yazabildim, şimdi avukat Nusret Senem'in kanıtlamaya çalıştığı bu cinayeti, haftasında ortaya koyarken, Amerika'nın, Almanya'nın Türkiye'de Alman politikasına bağlı bir önemli generale tahammül edemeyeceği noktasından hareket ediyordum. Şimdi bir adım daha ileri gidiyorum; açıklayacağım, Bonn'a, Türkiye'de politika yasaklanmıştır ve politikanın yasaklandığı yerlerde "aydın dansları" ve pek çok ödül dağıtımı, soldan sağın ithal ettiği bir repertuar'dır. Bonn, General Bitlis'in katlinin kendisine yönelik bir mesaj olduğunu hemen anlamıştır ve bir şaşkınlık döneminden sonra, Yaşar Kemal'in ünlü Der Spiegel yazısıyla başlayarak, kendisine yeni bir kanal açmaya çalışmıştır. Kemal'e yeni ödüller verme, Theodorakis ile teneke sesli Türk sazcısı Livaneli'ye skandalla kesilen konserler düzenleme, bazı alamancı Türk iş adamlarına ödül verme, bu çaresizlik içinde, Almanya'ya açık bırakılan tek kanaldır. Paris ve Bonn'a, Türkiye politikasında etkili olabilmek için, "sivil toplum" örgütlerinde ve sivil ajanlarda, sessizce Amerika ile yarışmak düşüyor.

TİT kanalizasyonu kurutulmadan ülkemizin gırtlağına kadar yükselen pislikten kurtulması mümkün değildir. İki: Bir yeniçeri güruhuna dönüşen polis içinde çok büyük bir tasfiye olmadan, ülkemizde burjuva legalitesinin bile yeniden kurulabileceğini düşünmek zordur. TİT ile bu güruh arasında organik bağlar net olarak ortaya çıkıyor.

Bu noktaya dönmek durumundayım; incelememin başlığı da bu noktayla ilgili olduğumu gösteriyor. Ancak önce Fransız boyutunu bırakarak Washington'un Ankara bağlantısına ve bunun doğuracağı tepkilere değinmek istiyorum. "Tezler" dizisinde üzerinde çok durdum, bir kez, Türkiye'nin coğrafyasının stratejik olduğu düşüncesi, bir On Dokuzuncu yüzyıl köhne inancıdır. Teknolojilerin ve toplumsal oluşumların bu kadar hızlı değiştiği bir dünyada bir coğrafyayı stratejik saymak mümkün değildir; ayrıca "loji" sözcüğünün bilimsel bilmek anlamına geldiği, "log" ekinin ise bir konuyu bilimsel olarak bilene eklendiğini

artık biliyoruz. Ben de "sovyetolog" ve "kürdolog" olduktan sonra bu ara "iranolog" olmaya çalışıyorum, İran'ı diliyle ve tarihiyle öğrenmeyi ve mümkün olursa da öğretmeyi deniyorum. İran, bizden daha çok Avrupa ile Asya arasında bir köprü olduğu iddiasındadır, bana göre bu iddia öyle kolay kolay bir kenara atılamaz; İran da, stratejik olduğunu ileri sürüyor. Ben bunları pek önemsemiyorum.

Yalnız, Sovyet sisteminin yıkılması, hangi nitelemeyi tercih edeceğimizi bilemiyoruz, dünyada ticaret ile bankacılığın tekrar ön plana çıkması, belki kritik kolonyalizm diyebileceğimiz yeni bir döneme girmemiz, Amerika'nın İç Asya ve Afrika pazarlarına, son derece muhtaç bir hale gelmesi, Amerika'nın Türkiye'ye bakışını yepyeni bir düzeye çıkarıyor. Bu çıkışın öyküsü, Toplumsal Kurtuluş'ta ve benim "Emperyalist Türkiye" yazılarımda var; bir tür hiyerarşik bir emperyalist sistem içinde, Washington'un özellikle İç Asya'ya kendi adına Türkiye'nin girişini planladığını görüyoruz. Bu planlamanın, sovyet sisteminin çöküşünden önce başladığını gösteren kayıtlar ise, benim "Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Çözülüşü" çalışmamda var; Amerikan teknik basınının incelemesine göre, Sovyetler'in çökmek üzere olduğunu planlayan ve gören Washington, geniş İç Asya pazarına, Türkiye'yi bir taşaron olarak sokmaya hazırlanıyor. Heyhat! Bizim, Başbakanlık Planlama'da, yanımızda çalışırken pek çapsız olduğunu gördüğümüz ve her zaman tekrarlıyorum, bu nedenle ve başka nedenle değil, yedek subaylığını Planlama'da yapanlar arasında kendisine görev önermediğimiz tek insan olan Özal'ın olağanüstü yeteneksizliğini Washington da anlamakta gecikmiyor.(3) Ölümünde bunun etkisi var mı? Bilemiyoruz, bildiğimiz, Amerika açısından da ölçüsüz olduğu bir zamanda, tarihsel olarak en haklı bir noktada ölmesidir.

Bundan sonra, Washington'un İç Asya'ya açılışı daha çok kendi eline aldığını görüyoruz. Bunun anlamı, Washington'un Türkiye'ye verdiği önem, hem İç Asya'ya açılma ve hem de, artık bütün tekeller ülkelerinin, karşılaştıkları derin işsizlik problemi karşısında ticareti ve özellikle dış ticareti en önemli mekanizma olarak gördükleri bir zamanda, Amerika için ayrı bir önem kazanan Afrika bağlantıları açısından, artmıştır. Daha da önemlisi, artık Amerikan emperyalizmi, özünü değiştirmemekle birlikte, aletlerini yenilemiş bulunuyor; imf'nin genel karargahının oluşturduğu borç tuzakları ya da pentagon'a bağlı askeri üsler, yeni emperyalist aletler karşısında daha arka planlara düşmüş durumdadırlar. Bizim, zamanında Toplumsal Kurtuluş'ta duyurduğumuz gibi, "düşük yoğunluklu savaş" ve medya, banka, parti, kadrolar, tarım, odalar bu yeni savaş usulünün alanlarıdır. Amerika, burada, eylülist darbeyle birlikte, çok büyük mesafeler kaydetmiştir; şu anda ülkemiz, önemli ölçüde bir Amerikan adamları tarlası halindedir.

Şimdi bu tarladan söz etmek üzereyim; ancak, bu yeni durum karşısında, Türkiye aydını ve solunu, yeni duruma uygun bir düşünme alışkanlığı edinmeye yönelik uyarılarımı sürdürmek istiyorum. Söyleyeceğim şudur; 1980 öncesinde, Tür-

Yasemin ÇONGAR

TÜRKİYE'yi sarsan istihbarat skandalının kilit ardı Bülent Orakoğlu. Genelkurmay Başkanlığının darbe hazırlığına ilişkin bilgi ve belgelerin Emniyet teşkilatına ulaştığını ve sivil hiyerarşi içinde Çankaya Köşkü'ne çıkartıldığını zamanın Kabul etti.

Emniyet İstihbarat Daire Başkan Vekili olduğu üç aylık dönemde, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin çalışmalarıyla ilgili olarak "istihbarat topladığını ve rapor ettiğini" yalanlamıyor, ancak bir görevin yasal görev tanımının dışına çıkmadığını belirten Orakoğlu, olayın skandala dönüştürülmesinde "Emniyet'in etkin çalışmasını engellemekte çaban aktif bazı üst düzeyli devlet yetkililerinin rol oynadığını" öne sürdü.

Kilit isim kim

"Esas, devletin yasal istihbarat çalışmasını basına sızdıran kilit ismi açıklasanıza. Cumhurbaşkanına giden rapor nasıl oldu da tekrardan alt kademeye inerek dışarı sızdı? Başbakanlık Bakanı Yaşar Topçu, Çankaya Köşkü'nün dinlendiği iddiasını bir devlet yetkilisinden duyduğunu söylüyor.

Bülent Orakoğlu Türkiye'ye arkadaşımız Yasemin Çongar'la birlikte geldi. New York - İstanbul uçağında casusluk skandalı ile ilgili tüm ayrıntıları Milliyet'e anlatan Orakoğlu oldukça rahat görünüyordu. Orakoğlu'nun açıklamalarının bir savunmadan ziyade, süreci sorgulayan ifadeler içermesi dikkat çekti.

Ufuk Güldemir'in Amerikan ağı örmekteki ilk katkısı şu anda büyük bir gazetenin Washington temsilcisi Yasemin Çongar'dır.

kiye siyasetinin paradokslarından birisini açıklamış, gelecek bir askeri müdahalenin, Erbakan'ı hapse atmakla birlikte, Erbakan'ın ve Demirel'in yapamadıklarını, daha aşırı ölçüde uygulayacaklarını haber vermiştim, doğru çıkmıştır. Başkaları unutulabilir, yetmişli yıllarda Demirel ve Erbakan, ülkemizi, bütün hırslarına karşın, İslam Konferansı Örgütü içine sokamamıştır, çünkü, Türk anayasası buna engeldir; ancak bu sokuş işlemini, eylülist darbe gerçekleştirmiştir. O kadar olmasa bile, şimdi yeni bir paradoksu görmek durumundayız; Erbakan-Çiller ikilisine karşı bir politik demarche, Washington'un çizgilerine terstir. Bu nedenle, Türk generallerinin böyle bir politikayı yürürlüğe koymaları, Amerikan direktifiyle değil, Amerika'yı ikna ederek ve belirli pazarlıklarla olmuştur. Washington, ellili yıllarının Bağdat Paktı'ndan da önemli, Ankara-Telaviv yakınlaşmasını, Türk generallerini işin içine sokmadan gerçekleştiremeyeceğini bilecek durumdadır; Türk genelkurmayı da, sadece Kürt Savaşı için değil başka nedenlerle ihtiyaç duyduğu bu yakınlaşmayı, Washington'un, Erbakan-Çiller ikilisine yönelik manevralarını baltalamaması için, pazarlık masasına yatırmıştır. Washington, bu ikilinin, İran'a yönelmek türünden söz dinlemez ilk adımlarını bile bir süre sonra sineye çekmiştir; çünkü, İç Asya'ya yönelişinde ve daha önemlisi, kendine gelmekte olan Rusya'yı sürekli rahatsız edebilmek için, islam kozunu hep elinde tutmak istemektedir. "Türk-İslam" kozu, şu anda, özellikle bir Amerikan açılımıdır.

Prof. Nur Vergin ve Tip eski milletvekili, Türk solunun yüzkarası Çetin Altan, Amerikan çizgisinin Straus Huppe tarafından kurulan iyi bir ekibi oluyorlar.

Ancak geçerken burada, Amerika'nın buradaki imkanlarının sınırsız olmadığı konusunda, bir uyarıya ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Birçoklarının iddialarının aksine, bizim, "Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Çözülüşü" çalışmamızda ısrarla ortaya sürdüğümüz üzere, Sovyet sistemi, bir ekonomik başarısızlık sonucu ortadan kalkmamıştır; çöküş, tümüyle ideolojik'tir ve yalnızca sovyet komünistleri açısından dramatiktir. Sovyet ülkesi Rusya'da beş yılda yapılan, Türkiye'de son elli yılda yapılanın aynıdır; daha hızlı bir biçimde, emekçi sınıfların yarattığı zenginliklerin belli ellere aktarımı gerçekleştiriliyor. Bu sarsıntıdan sonra, bir geri ekonomiyi miras alan sovyet sosyalizminin, yıkılırken, uzay araştırmalarında dünyaya hâlâ öncülük eden, ve dünyanın en sanayileşmiş sekiz ülkesi arasına konan, bir yapıyı dünya gericiliğine hediye ettiği bugün pek nettir. Tekelleriyle ve ekonomik alt yapısı sağlam, oligarşik Rusya ekonomisi, ayaklarının üzerine oturmak üzeredir. Büyük Ekim Devrimi'nin dünya gericiliğine hediyesidir.

Net olan bir nokta da, bazı sosyalizan rötuşlar hariç, sovyet dış politikası ile önceki çarlık ve sonraki bağımsız devlet topluluğu dış politikası arasında tam bir devamlılığın gözlenmesidir; bu nedenle Washington, yeni Rusya'yı hep kollamak durumunda kalıyor. Bu kollama çerçevesinde ve çok daha argümanlı anlatımını, ülkeye dönüş yapmadan önce tamamlamayı planladığım kitaplara bırakma koşuluyla, şu iki tez'i, istenirse, şimdilik hipotez'i de denebilir, formüle etmekle yetinmek istiyorum. Bir: Türkoloji, İngiliz emperyalizminin yarattığı bir disiplin'dir. İki: Kürdoloji Rus emperyalizminin çıkardığı, bir araştırma kolu olmuştur. Türkolojinin doğuşunda, Rus emperyalizminin Sibirya ve İç Asya'yı kolonize etmesinde, Türkik kavimleri uyandırmak isteyen, Londra'nın elini çok rahatlıkla görüyoruz; burada, Vambery türü, Londra'ya bağlı Macar maceraperestler, Macarların da Türk olduklarına inandırılarak, harekete geçirilmiştir. Moskova'nın buna cevabı, Kürdoloji olmuştur; Kürdoloji'nin

Hikmet Çetin müteahhit Ali'nin memurudur; Murat Karayalçın inşaat müteahhitleriyle içli-dışlıdır ve kuşkusuz Madam Çiller inşaat sektörünün kadınıdır.

kurucusu sayılan Minorskiy'in, bilim yoluna geçmeden önce, bir Rus devlet görevlisi olması ve Kürtler üzerine çalışmalara bu çerçevede başlaması ve Kürt bilgisini popülerize eden Nikitin'in, İran Kürdistanı'nda görevli bir Rus diplomatı olması yeteri kadar aydınlatıcı sayılmalıdır. Daha da fazlası var, benim Kürdoloji'nin ilk ciddi kitabı(4) saydığım çalışma, Çarlık Orduları için ve bir Rus Albay'ı tarafından hazırlanıyor ve Rusya'nın güney savaşlarında, Kürtlerin davranışını ele alıyor. Önemlidir.

Şimdi bu söylediklerime bir tek ekleme yapılabilir; Türkolojinin doğuşunda, Londra merkezli emperyalizmin yerine, Washington merkezli emperyalizmi koymak zorunludur. Washington, Rusya'yı hem Batı'sından, Avrupa'dan ve hem de Güney'inden ve içinden kuşatmak gereğini duymaktadır; içine ve özellikle İç Asya'ya yönelik manivela denetiminde, "Türk-İslam" programı çok önemli bir yer tutuyor; Washington'un, Kürt tanıdıklarının Kürt kökenli olduğunu söyledikleri Seyyar Vaiz Fethullah'ın nurculuğunu çok kollaması, buna karşı, Genelkurmay'ın fethullahın subaylarını tasfiye etmesi, bu çerçeveye yerleşiyor. Moskova ise buna karşılık, eskisinden daha fazla, Kürdoloji'ye katkılarını hatırlıyor ve Kürt Kartı'nı, artan ölçüde, masaya koyuyor.

Bir matriks çıkarmaya çalışıyorum; Chp'nin oyunu, her iki kartta da, bu matrikse büyük bir uyum gösteriyor. Bin dokuzyüz doksanbirden beri, dyp'nin uydusu olmuş bir chp'nin, Madam Çiller'in yanında her türlü onursuz politikaları uygulamış bir Baykal liderliğinin, son zamanlarda, yalnızca star türünden Washington'a bağlı yayın kuruluşlarının üflemesiyle bir rüzgarı yakaladığı havasıyla ve garip bir söylemle "seçim seçim" diye ayaklarını yere vurması, Washington senaryolarına çok uygundur. Washington, şu anda ülkemizde, şeriat kanallarının tahrip edilmesini istememektedir; Türkiye'de her zaman Amerikan siyaset çizgisinin şaşmaz bir izleyicisi olan Baykal, Çiller ve Erbakan'la birlikte "seçim, hemen şimdi" sloganıyla, ülkemizde ortaya çıkan akılcı dalgaları indirmek istemektedir. Star türünden Washington'un en gecekondu televizyonunda, sürekli olarak küfürbaz imam-hatipli Yılmaz ile Baykal'ın propagandasının yapılması rastlantı olarak ortaya çıkmıyor.

Bir ağ örülmüştür ve bu ağın örülmesinde, eylülist darbeden hemen sonra Ankara'ya Amerikan büyükelçisi olarak gelen Robert Straus-Hupe stratejik bir rol oynamıştır; Amerika'da sağcı politikacıların seçim kampanyalarını yönetmede uzmanlık kazanmış yaşlı profesör-diplomat Straus-Hupe'nin işine basınla başladığını biliyoruz; benim saptamalarıma göre, Strauss-Hupe'nin Amerikan politikasına bağladığı ilk gazeteci, İttihatçı Ahmet Cemal Paşa'nın torunu ve bağlandığı sırada, Cumhuriyet Gazetesi'nin yöneticisi Hasan Cemal'dir. Cemal ise ilk önce, aynı gazeteden Ufuk Güldemir'i, Amerikan politikasına yatırmışltır; Güldemir, şu anda, Star'ın yöneticisi olarak en Amerikancı politikayı sürdürmekte, "Güneş Motel" skandallarını keşfetmekte, Erbakan-Çiller ikilisine tam destekle, Şevket Yılmaz ile Deniz Baykal propagandası yapmaktadır. Güldemir'in, Amerikan ağı örmekteki ilk katkısı da, şu anda büyük bir gazetenin Washington temsilcisi

olan Yasemin Çongar'dır; ağ buradan gidiyor.

Burada iki nokta var; ben bunların, Amerikan örgütlerinin maaşlı memuru olduklarını söylemiyorum, buna ihtiyaç yoktur, çünkü, Türk tekelleri artık çok daha imkanlıdır ve bunlara, Amerika'nın verebileceğinden daha fazlasını ödeyebiliyor. İkinci nokta, ağın bir yerde atılmadığıdır; Ali Kırca, başka bir ağa düşürülendir, sıra başıdır ve şimdi "ay ti vi" içinde ve bunlara bağlı gazetelerde Amerikan çizgisinin sadık bir uygulayıcısı durumundadır. Bunu, Güldemir'den daha iyi yaptığı kesindir; çünkü bazen ben "ay ti vi" bültenlerinin doğrudan doğruya Washington'da hazırladığı izlenimini bile ediniyorum. Kırca'nın ağının nasıl yürüdüğünü bırakıyorum; Cumhuriyet'te atılan ağ ile "ay ti vi" ağı, daha sonra, birleşmiştir; Hasan Cemal, grubuyla, "ay ti vi" gazetelerine katılmıştır.

Bu, ağın bir yanıdır; asıl daha önemli bölümü, bunlarla bağlantılı olarak, kurulabilen politik mekanizmalardır. Neden olduğunu bilemiyoruz; Ankara'daki Amerikan büyükelçisi Straus-Hupe, hemen Turgut Özal'ın ve hem de Erdal İnönü'nün politikada fazla kalıcı olmayacağı hesabını yapmış ve yerlerine geçecekleri planlamaya başlamıştır. Tahmin edileceği gibi, Straus-Hupe'nin, İnönü yerine, shp-chp çizgisi için düşündüğü politikacı Deniz Baykal'dır; uzatmak istemiyorum, başka bilgileri bir tarafa atarak, şimdi Amerikan bağlantısı Güldemir'in başında bulunduğu Star ile Hasan Cemal ve arkadaşlarının Sabah Gazetesi ile "ay ti vi" medyasının, her zaman Baykal'ın sözcüsü olduğunu eklemekle yetiniyorum. Basını ve politikasıyla, bankaları ve odalarıyla bir ağı çizerken, asıl Özal'ın yerine, Straus-Hupe'nin hazırladığı adaya geliyorum.

Bu politikacı, Bedrettin Dalan'dır; Straus-Hupe, pek çok buluşmayla bu işi hazırlamıştır. İstanbul Belediye Başkanı olduğu sırada, inanılmaz bir servet sahibi olan ve Demirel'in "Dalan değil Dolan" dediği bu köylü çocuğu için, liderliğe hazırlanırken, bir grup oluşturulmuştur; bu grup, çok ilginçtir. O sırada kimsenin tanımadığı ve tüsiad'da boy gösteren Profesör Tansu Çiller, ticaret odalarından Yalım Erez, Türkiye'nin sola eğildiği sırada, aktör Fikret Hakan ile evlenerek adını ilk kez duyuran, Profesör Nur Vergin ve Tip eski milletvekili, Türkiye solunun yüz karası gazeteci Çetin Altan, bu gruptan ilk akla gelenler oluyor. Kabul etmek gerek, çok zengin olarak bir köşeye çekilen Dalan hariç, Straus-Hupe, iyi bir ekip kuruyor; gelişmeler göstermektedir.

Kısa tutmak durumundayım; bu işte iki küçük "terslik" ortaya çıkıyor, ilginçtir. Bunlardan birisi, Erzurumlu yoksul çocuk Dalan'ın, bu havalar içinde kendisinden geçmesi ve Madam Çiller'e duygu ve hayranlık yükü çok yüksek şiirler yazmaya başlamasıdır. Belki Dalan da sonradan öğreniyor ve biz de bu Madam'ı tanıdıkça, Madam'ın her içine girdiği grupta kendisine duygulu şiirler yazacak birisini çıkarmayı bir meslek haline getirdiğini, özel ansiklopedilerimize katmış bulunuyoruz. İkincisi, bu grup içinde, gazeteci Çetin Altan'ın, Özal'ın casusu olduğunun anlaşılmasıdır; Özal'ın isteği üzerine Altan, Dalan'ı, Özal'ın yerine geçme konusunda ciddi bir niyeti olup olmadığıyla ilgili olarak zorluyor ve niyetten emin olunca, bunu, Özal'a bildiriyor. İşin bundan sonraki bölümü herkesin malumudur; Turgut Özal, İstanbul'a geliyor, belediye işleriyle ilgileneceğini ilan ediyor, bir helikoptere biniyor, yanına Dalan'ı almıyor ve bu, kopuşun işaretidir. Turgut Özal'ın tek başına bindiği bir helikopter ile İstanbul semalarında belediyecilik oynadığı bu zaman noktasını, Türkiye basını Dalan-Özal kopuşu olarak kaydediyor; gazetelerde var.

Aydınımızın ve solumuzun, düşünme sisteminde, bir başka zaaf noktası daha ortaya çıkıyor; aydınımız, sınıf çözümlemesini, bir mantık yürütmesinde, sadece işçi sınıfından söz etmekte görüyor. Çok yanıltıcıdır; sınıf çözümlemesi, bir analitik ahenk'i, maddi temellerine oturtabilmektir. Bundan öte de, sınıflar, hareketsiz kütleler değildir; sınıflar, hareket ettiği sürece varolabiliyorlar.

Bundan sonrası da biliniyor; Demirel, politikada bir eskicidir ve ihanet edebileceğini ispatlamış kimselerle çalışma konusunda büyük bir tutkun-

luk gösteriyor. Murat Belge'nin ihaneti kişisel tatmin yolu haline getirmesi örneği, Demirel'in de, sağlam insanları yanında tutmamak türünden bir ahlakı vardır; Yalım Erez ile Madam Çiller'i derhal ve "Dalan'a Dolan" dediğini unutarak, Bedrettin Dalan'ı daha sonra ithal ediyor. Şimdi daha iyi görüyoruz, Çiller, politikaya girer girmez aptallıklarını sergilemeye başlayınca fatura Demirel'e çıkarılıyor, Türkiye politikasına, Turgut Özal, Necmettin Erbakan'dan sonra bir de Madam'ı hediye etmiş olan Demirel de, bilinen aldırmazlığıyla, "aldırmayın, bizim vitrinimizdir" cevabını veriyor; zaman, hırsıyla ahlakı ve yetenekleri ters orantılı bu kızda, başkanlık merakı da körüklüyor. Straus-Hupe grubundan Profesör Vergin, Said-i Kürdi'nin nurculuk öğrencisiyken kendi başına bir nur tarikatı kuran, çok zengin olan ve şu anda, İç Asya'ya yayılmada Washington'un pek önem verdiği Seyyar Vaiz Fethullah'ın eteğini öpen profesörler arasına katılıyor; Amerika'da bu işi Profesör Şerif Mardin ve her zaman yobazlığa bir penceresini açık bırakan Cumhuriyet'te ise şimdi Profesör Toktamış Ateş yapıyor. Dalan ve Çiller'e gelince, "anap olmadı, neden dyp olmasın" anlayışıyla, Demirel, sonrasında, dyp genel başkanı olmak üzere karşı karşıya geliyorlar; birbirlerine şiir yerine sert laflar atıyorlar. Başka yerlerde gösterdim, Madam Çiller'in seçildiği gün zamanın Amerikan Dışişleri Bakanı, açıklanmayan bir gerekçe ile, Türkiye'dedir, sanki seçimlere nezaret ediyor; Türkiye'de ilk Amerikan burslusu olmakla övünen ve Adalet Partisi başkanlığı yarışına, zamanın Amerikan Başkan Yardımcısı Johnson'un koltuğunun altında çektirdiği fotoğrafla giren Demirel de, o tarihte Madam Çiller'i durdurabilecek tek kimse olan Cindoruk'un aday olmasını önleyerek, bunu çok sonraları Cindoruk açıklıyordu, Washington'un tercihinin gerçekleşmesine katkısını eksik etmiyor. Bu bir darbedir; Milli Güvenlik Kurulu düzeyinde hazırlığı var.

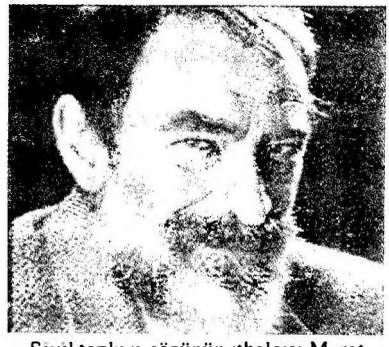

Sivil toplum sözünün ithalcısı Murat Belge, ülkemizin yobazlarını sivil toplum kutsallığı gerekçesiyle savunuyor.

Görülüyor, ortada sınıf veya askeri üslerin aktif bir rolü yoktur; ancak, emperyalizm, sivil ajanları vasıtasıyla, ülkelerin yazgısındaki ahtapot etkisini sürdürebiliyor. Imf veya üsler yoktur; ancak Madam Çiller'in buraya gelişi sırasında, Hasan Cemal'in, şimdi karşıtı, Sabah Gazetesi'nin o zamanki baş yazarı Güneri Civaoğlu'nun çığırtkanlık ölçüsünde desteklerini, tüsiad'ın bütün gücüyle, eski maaşlısı Madam Çiller'i başbakan koltuğuna ittiğini hatırlamak yeterlidir. Shp-chp çizgisinin o zamanki başı Erdal İnönü'nün, önce İsmet Sezgin genel başkan olmazsa koalisyonu sürdürmeyiz demesine karşın, sonradan sözünü geri alarak, Çiller'i başbakan koltuğuna oturtması da bu çerçeve içinde ahenklidir; bu ne kadar Amerikan çıkarlarına uygunsa, şimdilerde, bir zamanlar, "biz Mesut Yılmaz'la blue jean'lerimizi çeker pikniğe gideriz" yollu sevimlilik ve Amerikan kültürü örnekleri veren Baykal'ın, şimdi, enindesonunda Çiller-Erbakan kartını oynaması da Amerikan korosuna denk düşmektedir. Bu noktaya, tekrar dönmek üzere, şimdi gelişmelerin bir başka boyutunu ele almak istiyorum.

Aydınımızın ve solumuzun, düşünme sisteminde, bir başka zaaf noktası daha ortaya çıkıyor; aydınımız, sınıf çözümlemesini, bir mantık yürütmesinde, sadece işçi sınıfından söz etmekte görüyor. Çok yanıltıcıdır; sınıf çözümlemesi, bir analitik ahenk'i, maddi temellerine oturtabilmektir. Bundan öte de, sınıflar, hareketsiz kütleler değildir; sınıflar, hareket ettiği sürece varolabiliyorlar.

Bu yöntemsel müdahale ile yaptığım emperyalizmin siyasal çözümlemesinin maddi temellerine, çok kısa olarak, değinmek istiyorum. Türkiye'den ayrılmadan önce, Ülke-Gündem zinciri gazetelerde, "En" başlıklı bir inceleme yayınladığımı hatırlıyorum; ülkemizdeki bu gaddar yönetimin, "en" gözü dönmüş üç sektöre, turizm-inşaat-tekstil sektörlerine dayandığını anlatmaya çalışıyorum. Bugün aynı yerdeyim; şu farkla ki, ileri sürdüğüm temelin, çok daha etkili olduğunu düşünüyorum.

Çözümlemede en çok örneklendirmeyi sevmiyorum; Demirel, bir inşaat sektörü politikacısıdır. Aile, kardeşi ve şu anda anap'ın yıldızlarından, öğrenciliğinde "komando" tabir edilen İlhan'ın kayınbabası, Şevket Demirel, inşaat sektörüne bağımlı çimento kralı'dır. Şimdi kumar sektörü turizm sektörünün içindedir; Demirel'in, kumar-

hanelerle ilgili olarak çıkan yasayı veto etmesi, sektörüne bağımlılıktır. Kuşkusuz Madam Çiller, inşaat sektörü kadınıdır; hırsız babasının üzerine geçirdiği arsalarda inşaat işi yapmaktadır. Chp'yi bir kategori olarak ayrıca ele alacağım, Erbakan'ın altın ve döviz spekülasyonu yaptığını karısından haber almış bulunuyoruz, bir kenara bırakıyorum; Erdal İnönü'nün de, bir emlak rantiyesi olduğunu unutmuyorum. Mesut Yılmaz'ın hayatta yaptığı tek işi, kısa süreli trt tercümanlığı bir kenara bırakılırsa, tekstilcilik'tir ve kardeşi önemli bir tekstilci olmakla övünüyor.

Devam ediyorum; Demirel'in adamı, "en ti vi" sahibi, Cavit Çağlar, tekstilcidir; bir ara parti başkanı olan Cem Boyner de büyük bir tekstil tekelinin sahibidir. "Liberal Parti" başkanı adıyla bütün televizyonlara çıkartılan, söyledikleri nedeniyle her ülkede en kısa zamanda bir akıl hastanesine yatırılabilecek olan, Besim Tibuk, seyahat acentalığından ülkemizin büyük kumarhaneler krallarından birisi haline gelmiştir. Öldürülen Topal'ın mı, yoksa ağzı bozuk Tibuk'un mu daha çok kumarhanesi olduğu tartışmalıdır. Şu anda "parti" olarak görülen bazı "sivil örgütler", sadece "TİT" paravanalarıdır.

Devam ediyorum; inşaat sektörü, turizm sektörü ve tekstil sektörü, ülkemizde kara para ile iç içe gitmektedir; bu yüzden, büyük tekstilciler veya büyük inşaatçılar, mutlaka banka kuruyorlar. Cavit Çağlar'ın banka kurması, büyük inşaatçı Ayhan Şahenk'in pek çok bankalara sahip olması bir rastlantı değildir; şu sırada, Denver'deki G'ler toplantısında bile, Türkiye'deki kara para kanalları üzerinde durulması da bir rastlantı olmuyor. Bir noktayı daha ekliyorum; özellikle kara para işine bulaşanlar, Ortaçağ'da korsan-tüccarların katedral yaptırması türünden mutlaka televizyon kuruyorlar ve gazete işine giriyorlar. Özal'ın "prensi" olarak Türkiye'ye gelen sonra birkaç banka edindikten sonra show ti vi ve benzerlerine sahip olan Erol Aksoy da istisna oluşturmuyor; askerliğini Cemal Tural'ın yanında emir eri olarak yapan Çağlar'ın da televizyonlar kurması ve sayısını artırması bu çerçevededir.

Örnekleri artırmak istemiyorum, çünkü bu "TİT" üzerinde ayrı bir inceleme planlıyorum; turizm-inşaat-tekstil, ülkemizin en kan emici, en şeriatçı, en baskıcı, en ahlaksız kanalıdır ve daha doğrusu kanalizasyonudur. İnsanın, bu sektörü yazarken, kusmasını önlemesi çok zordur; son zamanlarda, adları bir bir dökülen bütün ülkücü katillerin, ya inşaat ya da tekstil ya da her ikisinde birden olmaları da rastlantı olmuyor. Çatlı markalı ülkücü katilin, ülkemizin tanınmış inşaatçı ve tanınmış faşist Sazak Ailesi Şirketleri ile bağlantılı olduğu da ortaya çıkmıştır; eski polis şefi Mehmet Ağar'ın adı da, Kıbrıs Türk Kesimi'ndeki kara para aklama bankalarına kadar uzanıyor, basın yine de haber veriyor.

CUMHURİYET GAZETESİ, HAFTAYA BAKIŞ

BAYKAL DEĞİŞTİ Mİ?

AHMET TANER KIŞLALI

Bilin bakalım şu sözler kime ait:
"Atatürk'ün, Menderes'in, Demirel'in, Özal'ın, Türkiye'ye kazandırdıkları ilerlemelerin 2000'li yıllarda yaşayacak olanını biz gerçekleştireceğiz..."
Bu sözler Çiller'in mi? Cindoruk'un mu? Yoksa Mesut Yılmaz'ın mı?
Hiçbiri değil!.. Deniz Baykal'ın!
Emekli öğretmen H.Hüseyin Aksoy, demecin çıktığı Hürriyet gazetesini kesip yollamış. Soruyor: "Bu lafın neresini düzelteceksiniz"
Ve ekliyor:
"CHP Genel Başkanı'nın Cumhuriyet boyunca Türkiye'ye önemli katkı yapanları sayarken, CHP genel başkanlarını atlamasını mı? Bugünkü bütün inatçılığına rağmen, Türkiye'de sol adını ilk kez iktidara taşıyan Ecevit'i geçtim; demokrasinin kurucusu olan İnönü'nün bile adını anmamasını mı? Yoksa Atatürk'le Özal'ın adını bir çizginin devamı imiş gibi zikretmesin mi?
Ve bunların arkasından gelen bir soru daha var: "Özalcılık bu kez de solculuk kılığında mı yakamıza yapışacak?

* * *

CHP'nin yeniden kurulma kurultayında Baykal genel başkan seçilmişti. O kurultayda yaptığı konuşmadan aklımda kalan tek bir tümce var. Yaklaşık olarak şöyleydi:
–İmam-hatipli ile laik liselerde okuyan genci barıştıracağız!
Kim istemez, birbirleriyle kavgalı olmayan insanlardan oluşan bir toplumu! Ama iki ayrı dünyanın insanının devlet eliyle yetiştirilip karşı karşıya getirilmesi bir aymazlıktı. Ve CHP'nin çiçeği burnunda genel başkanı, o aymazlığı sergileyecek yerde, Mendres-Demirel-Özal çizgisinde mavi boncuk dağıtmakla meşguldü.
"Altıok'un üçünü, dördünü atalım!" diyenlerle yola çıktı. Kamuoyu yoklamaları yüzde 1-2'lerde kalınca da, keskin bir viraj döndü:

Şimdi Chp'ye geliyorum, ancak önce, "TİT" incelemesinde geliştirmek üzere iki saptama yapmama izin verileceğini umut ediyorum. Bir: TİT kanalizasyonu kurutulmadan ülkemizin gırtlağına kadar yükselen pislikten kurtulması mümkün değildir. İki: Bir yeniçeri güruhuna dönüşen polis içinde çok büyük bir tasfiye olmadan, ülkemizde burjuva legalitesinin bile yeniden kurulabileceğini düşünmek zordur. TİT ile bu güruh arasında organik bağlar net olarak ortaya çıkıyor. Bundan sonra devam etmek mümkün'dür.

Chp tam bir inşaat sektörü partisidir, başta şimdiki başkanı Baykal'ın bayındır holding ile ilişkisi, benim dışımda da, sık sık ileri sürülmüştür. Hukuk tatbikatı ile ilgisi olmayan, hukuk mezunu olmasına ve hukuk doçenti sayılmasına karşın artık hukuk bilgisinin olmadığına inandığım[5] Baykal'ın, milletvekili olmadığı zamanlar avukatlık yerine inşaat müşavirliği yaparak geçimini sağlaması ihtimal dahilindedir. Ancak en yakını ve yardımcısı, Erol Çevikçe'nin bayındır holding'in memuru olduğu kesindir. Algan Hacaloğlu, Çarmıhlı inşaat grubuna bağlıdır. Erol Tuncer ve Ali Dinçer, inşaat müteahhitliği yaparlar; genel başkan yardımcılarından Ali Topuz ise uzun süre İstanbul'un inşaat kalfaları lobisinin en önemli adamı olmuştur. İnşaatçı Topuz, yetmişli yıllarda, o zaman chp içinde etkili bir Cevdet Hacaloğlu ile birlikte, zamanın chp'li İstanbul Belediye Başkanı dürüst ve pek saygıdeğer insan Ahmet İsvan'ı sabote etmiştir; İstanbul'un bozulmasında bu chp'li inşaat mafyasının rolü önemlidir.

Chp'nin eski başkanlarından Hikmet Çetin, müteahhit Ali'nin memurudur; o kadar öyle ki, son zamanlarda, bir ihtilaf nedeniyle, Çetin, dışişleri bakanlığı'nı terketmekte ısrar edince, müteahhit Ali gelerek, bakanlığı terk etmesini sağlamıştır. Bir eski başkan olan, Murat Karayalçın'ın inşaat müteahhitleriyle içli dışlı oluşu her türlü anlatımı gereksiz yapmaktadır; chp'de inşaatı fiilen yapmanın dışında, başka inşaat bağımlıları da bulunmaktadır.

Bayındırlık eski bakanlarından ve şimdi başkan yardımcılarından Onur Kumbaracıbaşı'nın, İzmit milletvekili olması, bakanlığı sırasında, Kocaeli ihaleleri nedeniyle müteahhitlerle kurduğu yakın ilişkidir. Baykal'ın askerlerinden ,eski Tip'li üsteğmen Eşref Bitlis de Bayındırlık Bakanlığı'nda sağladığı inşaat çevresini sürdürmektedir. Chp, her haliyle bir bir TİT sektörünün politik hareketidir; banka kesimine uzanan ilişkiler ağı içindedir.

Şu sırada, yeni bir denge için milletvekilleri, bir partiden diğerine akmaktadır; rüzgarı yakaladığını iddia eden Baykal'ın partisine, bu incelemeyi yazdığım zaman uğrayan olmamıştır. Eski chp'li

---

–Atatürk'ün ilke ve devrimlerinin sahibiyiz!
Ve son seçimlerde "baraj" o sayede, "kılpayı" aşıldı... Ecevit'in DSP'yi parti yapmamakta direnmesi ve laikliğin tehlikeye düşmesi ile de CHP'nin yelkenleri şişmeye başladı.
Ama partinin, ülkenin yazgısına yeniden egemen olabilecek boyutlara erişmesinin ön koşulları belliydi: Tarihsel kimliği yeniden kazanmak ve hizipçilikten uzak, kitle örgütleriyle kucaklaşmayı sağlayacak bir "demokratik yapı" oluşturmak!
Sayın Baykal, kimlik sorununu netleştirmek amacıyla düzenlenen parti içi eğitim seminerinin açılış konuşmasında Atatürk'ten söz etmedi. "Kemalizm" sözcüğünü ise bir kez ağzına aldı:
–Kemalizmi de tartışacağız!

* * *

CHP'nin 1974'te erken seçim arayışlarına girmesi, karanlık bir MC'ler dönemini açmıştı. O arayışta Deniz Baykal'ın rolü hep söylenir.
1995'te Çiller'le anlaşıp erken seçimi gerçekleştiren de aynı Baykal'dı. Ve o seçim, Türkiye'yi bugünkü bunalıma getiren bir sürecin başlangıcı oldu.
Şimdi RP'yi kapanmaktan ve Çiller'i yok olmaktan kurtarmaya yönelik bir "acele seçim" arayışlarında da; eski ortakların umudu Sayın Baykal'da.
Köşe yazarları, sokakta ki adamın duygularını dile getiriyorlar:
–Baykal Çiller'i üçüncü kez de kurtaracak mı?

* * *

Soru: Atatürk, Mendres, Demirel ve Özal isimleri yan yana gelebilir mi?
Yanıt: Eğer "Atatürk'e evet, ama Kemalizme hayır!" diyorsanız, gelebilir.
Cumhuriyet'in son yarım yüzyılına o çizgi damgasını vurdu. Türkiye işte o çizgi sayesinde bu günkü çıkmaza sürüklendi. Ve o çıkmaz sayesinde de, Kemalizm yeniden umut oldu.
Bu ortamda, çıkıp da o batakçı çizgiye sahip çıkmanın anlamı var mı?
"Azıcık sağa kayacağız" demenin anlamı var mı?
Kemalist sola daha yakın olan Jospin'e değil de, Blair'e övgü düzmenin anlamı var mı?
Bilinen bir şey var:
Sayın Baykal'ın en büyük şansı, Ecevit'in tutumu... Ama, galiba Ecevit'in en büyük şansı da Baykal'ın kendisi!
Ve de ikisinin şansları, Türk solunun şanssızlığı!

Hatay milletvekili Dr.Uyar bile, dyp'den anap'a gitmeyi tercih ediyor; eğer ayrılırsa, chp'ye belki tek gidecek olan, B.Yücel görünüyor. Yücel, Thkp'den anap'a, anap'tan dyp'ye dönerek dönmeyi bir kişilik yaptığı için değil, turizm sektöründen olduğu için chp'ye uygun düşüyor. Bütün bunlardan netlikle ortaya çıkıyor, ortada hiçbir rüzgar yokken Baykal'ın, kimseyi ikna etmeyen, "hemen, şimdi seçim" nakaratı, bütün laik görüntüsüne ve içinde A.Keskin gibi laisizme hesapsız inandığı izlenimini verenlerin bulunmasına karşın, Çiller ve Erbakan'la aynı motife dayanıyor. Washington'u rahatlatmak ve toplumda şeriat ve tarikatlara karşı yüksek rüzgarın dinmesini beklemek; ortak motif'tir. Tekrarlamak durumundayım; TiT, en yobaz ve en ahlak dışı ve en kan dökücü bir programdır ve shp ile chp'nin, ülkemizde en büyük cinayetlerin işlendiği, en büyük hırsızlıkların yapıldığı, en büyük katliamların sergilendiği bir zamanda, Madam Çiller'in uyumlu yardımcılığını üstlenmesi, bunların dar anlamda kör olmalarından değil, inşaat sektörüne bağlı olmalarından ileri geliyor. TİT, güzel'e, canlıya, sevinç'e kör bir politik hareket'tir.

"İnsan Hakları" sivil örgütünde önemli bir Amerikan bağı olduğu yollu düşünceler, benim de bilgi ve değerlendirmelerime uygundur. Almanya'nın da buraya girdiğini görüyoruz. Bu sivil oluşumun "insan hakları vakfı" kanadında aynı ölçüde güçlü bir Alman çengeli var. Taner Akçam'ıyla, Almanya'da Dev-Yolcularla iş ilişkileri kurmuş, "insan hakçı" Helmut Oberdiek ve Ankara'daki elçilik bağlantıları ile, yetmişli yıllar söylemini Mamak'ta terk etmiş Dev-Yol'un bir Alman uzantısı olduğunu söylemek zor değildir.

Şimdi başa dönüyorum; peki burada, özellikle Almanya ve Fransa'ya hangi oyunlar kalıyor, bu soruya cevap arayarak, bu incelemeyi bitirmek istiyorum. Aradığım cevabın anahtarı incelememin başlığındadır; sivil ajanlar alanına girmek, tek açık kapıdır. Şimdi bu açık kapıyı, analitik açıdan, açmayı denemek durumundayım.

Son zamanlarda, şu "sivil toplum" ya da "sivil toplum kuruluşları" sözü, çok kullanılıyor; asıl önemlisi, artık hükümetler veya uluslararası kuruluşların, resmi söyleminde çok önemli bir yer tutuyor. Yeni yeni günlük dile giren ve haber programlarını süsleyen bu sözcüğün en azından yirmi yılı aşan bir tarihi var; burada ben bu tarihe girmek istemiyorum. Yalnız emperyalizmin düşük yoğunluklu savaşının mayınlarından olan bu sözün, Türkiye'ye sokulması da uzun bir mücadeleyle oldu, bizler yine, buna karşı mücadele ettik ve yine bu tür emperyalist senaryoların Türkiye'ye ithalini Murat Belge üstleniyordu. Eylülist darbe öncesinin önemli tartışmalarındandır; Belge and Co., o sıralarda geçerli "demokratik kitle örgütü" sözü yerine, bu "sivil" tekerlemesini ithal ederken de, Marx'a dayanmak istiyordu. Marx'ın Grundrisse'deki bir cümlesine dayanarak, sivil toplumu kutsallaştırmaya ve kiliseler, camiler ile ticaret ve sanayi odalarının, bir tür politizasyonunu savunuyordu.

Bazen "sivil toplum" deniyor ve bazen de, Türkçede "enco" olarak telaffuz ediliyor; "ngo", her halde, non-governmental organization sözcüklerinin baş harflerinden çıkıyor; şimdi, ülkemizin yobazları da, ya zaman zaman sivil toplum örgütlerini, enco'ları harekete çağırıyorlar ya da kendileriyle ilgili bir her türlü sınırlama çabasını, sivil toplum örgütlerinin kutsallığı gerekçesiyle püskürtmeyi deniyorlar. Nedir?

Ne olduğunu cevaplandırabilmek için, Türkiye politikasıyla ilgili iki hatırlatmanın yeteceğini düşünüyorum; bunlardan birisi, kısa bir zaman önce İstanbul'da yapılan ve benim dünya soluna karşı bir soytarılık olarak gördüğüm, taşeronluğunu ülkemizin eski solcularının üstlendiği, Habitat'dır. Habitat sırasında hep "sivil toplum" ya da "enco" sözü işitilmiştir; içi boşaltılmış bir takım kuruluşlar ve depolitizasyon yüklü yapılar, sosyal ve politik sahnesine çıkarıldılar. Bu, bir; asıl daha açıklayıcı olan, Ankara'nın, yakın zamanlara kadar Irak Kürdistanı'nda çalışan "sivil toplum" ve "enco'ları" bir tür casus örgütleri olarak görmesidir; Türkiye dışişleri bakanlığı, Irak Kürdistanı'nda bu kuruluşların casusluk yaptıklarını ısrarla savundu ve daha sonra da bunların yasaklanmasını sağladı. Çok öğretici buluyorum;

Türkiye dışişleri bakanlığı, "sivil toplum" ya da "enco" ağının casus olduğuna inanabiliyor. Bu, önemli bir saptama'dır.

Nasıl? Bu soruya benim verebileceğim cevap, uluslararası politik mücadelede, bu yapıların, çok ciddiyetle kullanılmasıdır. Türkiye dışişleri bakanlığı'nın bunu böyle bilmesi ve Amerika'ya bunu kabul ettirmesi açıklayıcıdır; çünkü, Amerika, birçok yerde, bu tür yapıları kullanarak, kendi emperyalist politikalarını realize etmektedir.

Ödep'i, İhd'nin bir üstünde, biraz daha neşeli, ancak bazını Tkp ile Dev-Yol'un cesetlerinin, bağlantılarını Amerika ile Almanya'nın oluşturduğu, bir üst "sivil örgüt" olarak ele almak durumundayız; bütün davranışları yılgın bakış açılarıyla dış bağlantılarının damgasını taşıyor. Bunlar, marksist düşüncenin elifba'sıyla bile ilgilerini kesmişlerdir.

Bu deneyimin çok çarpıcı örneklerinden birisi, Ankara'da kurulan "İnsan Hakları Derneği" olmuştur; çok kısa olarak, bunu aktarmak istiyorum. Ancak utanarak yazmak zorundayım, adı kesinlikle bu olmamakla birlikte böyle bir "dernek", eylülist darbeden sonra, ülkemizdeki hemen hemen bütün yeni yapıların, ekin-bilar, özgür üniversite, Küba Halkıyla Dayanışma ve benzeri girişimlerde olduğu gibi, önce benim kafamda doğmuştu; hazırlıkları, doğallıkla benim Karakusunlar Köyü'ndeki evimde ve bir de, çok yakın ilişkiler içinde bulunduğum, Aykut, Kazım, Hüsnü ile İbrahim Bey arkadaşlarımın avukatlık bürosunda geçiyordu, bu arkadaşlarım da bilgilidirler. Bunlardan Hüsnü Öndül, bir süre sonra, genel sekreter olmuştur; dolayısıyla, bu söylediklerimin üzerinde yazmalarını ve yanlışsam beni düzeltmelerini beklemek, durumundayım. Başkaları da var ve benim söylemek istediğim şudur: Hazırlıkları sonuçlandıracağımız bir aşamada, birdenbire, bütün hazırlıkları yürüten benimle, Bilgesu'nun dışlanması, o zamana kadar hiçbir şekilde ve hiçbirimizin aklına bile getirmediği bir şekilde, kurulacak Dernek'in adının, "İnsan Hakları" olarak değiştirilmesi senaryoları ortaya çıktı; başkaları da var, bu çıkışta. Emekli Albay ve avukat Emin Değer, Dev-Yol'dan Melih Pekdemir'in karısı Ayşe Pekdemir ve Siyasal Bilgiler Fakültesi eski asistanlarından Haluk Gerger, önemli roller oynadılar.

Rollerden ve kişilerden daha çok önemli olan şudur: O zamana kadar "İnsan Hakları" hiç kimsenin aklına gelmiyordu ve bugün daha iyi biliyoruz. "İnsan Hakları" yetmişli yıllarda, Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nda Sovyetler Birliği'ni destabilize edebilmek için geliştirilen ve uygulanan programın adıdır. "İnsan Hakları" bugün de, Çin'i destabilize etmek için, Washington'un en önemli programıdır; bu o kadar öyledir ki, Washington

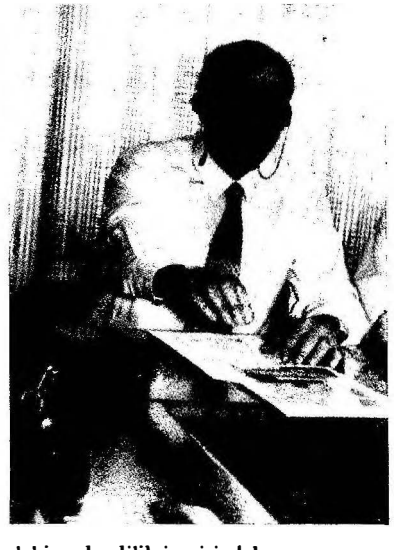

Birdal ve Önen ekibi Amerikancı Türk-İslam programını meşrulaştıracak bir eylemlilik içerisindeler.

için Peru'da, Türkiye'de, başka bir yerde, her gün sokaklarında birkaç kişinin kurşunlandığı ve hapishanelerinde Çarlık Rusyası'nın vahşetinin bile arandığı Batı basınında yazılan Rusya'da hiçbir "insan hakkı" sorunu bulunmuyor ve sadece Dalay Lama'nın insan hakları sorunu bulunuyor. Çünkü Çin'i destabilize etmek ve bu arada ticaret ağını geliştirmek Washington için çok önemlidir.

Bu, benim "insan hakları" lafı çıktığından ve Washington'un hiç güvenmediği bizlere karşı cephe alındığı seksenli yılların ortasından beri hep düşündüğüm bir konudur; ama, bugün önemini yitirmişe benziyor. Çünkü "insan hakları" lafı ve çabalarının, Washington'un bir dış ilişkiler programı olduğu Batı basınında da yazılıyor. Bizde de öyle oldu; başına Türkiye sol hareketinin çevresinde olan ve kariyerist içgüdüleri güçlü, Helvacı ile Birdal, getirildikten sonra, bu dernek, önemsiz ve daha çok Tkp'lilerle Dev-Yol'luların halkla ilişkilerini üstlenen ve Türkiye'de yükselen direnişi kırma hesaplarıyla, büyük medyanın büyük desteğiyle, Ankara'ya indirilen, Türkiye Birleşik Komünist Partisi, o zamanlar kullandığım sözcükle Töbekarları, güzelleyen bir kuruluş oldu.(6) Vedat Aydın'ın önemli huruç hareketine kadar, Türkiye'de mücadele, gerçek mücadeleyi sürdüren, dövülen, ezilen, dala atılan hiçbir kimsenin hiçbir hakkıyla ilgilenmiyordu; gerçekten bir "sivil toplum" örgütü olduğu doğrudur.

"İnsan Hakları" sivil örgütünde önemli bir Amerikan bağı olduğu yollu düşünceler, benim de bilgi ve değerlendirmelerime uygundur. Ancak tek kalmıyor; Almanya'nın da buraya girdiğini görüyoruz. Burada, görüneni, benim uzun uzun anlatmama ihtiyaç bulunmuyor; bu sivil oluşumun "insan hakları vakfı" kanadında aynı ölçüde güçlü bir Alman çengeli var. Bu çengele, Dev-Yol ve Hamburg çengeli demek de mümkündür. Taner Akçam'ıyla, aksansız bir Türkçesine ek olarak Almanya'da Dev-Yolcularla iş ilişkileri kurmuş, "insan hakçı" Helmut Oberdiek ve Ankara'daki elçilik bağlantıları ile, yetmişli yıllar söylemini Mamak'ta terk etmiş Dev-Yol'un bir Alman uzantısı olduğunu söylemek zor değildir. (7) Olayların kısa anlatımı da bunu doğruluyor. Burada en öğretici ve çarpıcı olan, her iki kanatın başında bulunan Akın Birdal ile Yavuz Önen'in, bir konudan dolayı, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne sanık oldukları zamanda, Ankara'daki Amerikan ve Alman elçiliğinin hiç saklamadan korumacı şemsiyesini açması olmuştur. Ankara'daki iki elçilik, tıpkı Osmanlı'nın son zamanlarında olduğu gibi, bu iki başkanı "aslanın ağzından" ya da Dgm'den hızla çekip çıkarmıştır. Zayıf tarihte yaşananlar, bugün daha açık olarak yaşanıyor; açıkta olması, önemsiz sayılması için neden sayılmamalıdır.

Şu anda Paris'te kütüphanemde de bulunan, gizliliği geçtiği için açık hale gelen, Fransız Dışişleri Bakanlığı arşivleri, Kürtlerin azizleştirdikleri Bedirhan Ailesi'nin, Birinci Savaş sırasında ve Kürtlüğün ilk büyük politizasyonu sürecinde, Fransa'nın İstanbul elçiliğine, Şeyh Ubeydullah'ın oğlu olan ve Sait'in isyanından sonra, hiç ilgisi olmamasına karşın asılan, Seyit Abdülkadir'i, İngilizci olarak ihbar ettiğini ve Fransızların Bedirhanları "sadık adamları" saydıklarını açıklıkla gösteriyor; "insan hakları" sivil aktörlerinin, dünyanın iki büyük devletinin elçilikleriyle çok fazla içli-dışlı oldukları net ve utanılacak bir du-

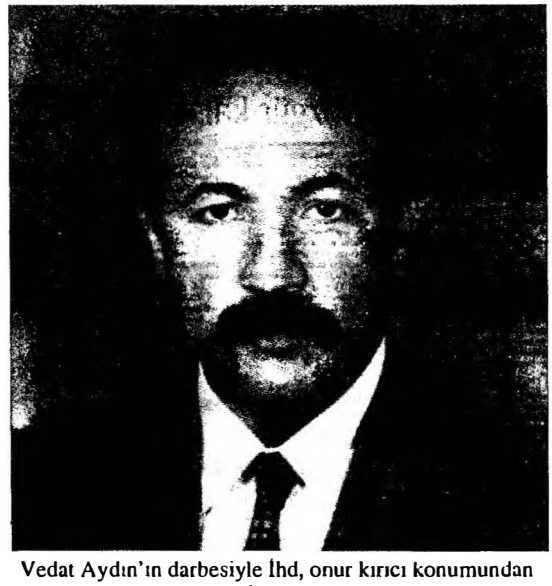

Vedat Aydın'ın darbesiyle İhd, onur kırıcı konumundan çıkmıştır.

rumdur. Bu sivil örgütlerin bu ilişkiler karşısında aldıkları açıktır; ne verdiklerini kesinlikle bilemiyoruz. Bildiğimiz, Birdal-Önen ekibinin, ülkemizde, Amerikancı Türk-İslam programını meşrulaştıracak bir eylemlilik içine girmeleridir; "ihd", bazı yobaz yapıları meşrulaştırma hevesi içindedir.

Mağdur Kürt eylemcilerinin, şu anda tek melce

olarak, ihd binalarına sığındıkları doğrudur; ancak, emperyalist sefaretlerle sıkı bağ içinde bulunanların, tutarlı hak savunucuları olmaları da zordur. Bunu, son olarak düzenleneceği duyurulan, çok harcamalı, uluslararası Kürt Konferansı'nda da görüyoruz. Konferans'ı eninde-sonunda yapmayan da ihd merkezi olmuştur; [8] "yapıyor" görünmeyi tercih ettiği kesindir.

Bu çerçevede, ödep'i, ihd'nin bir üstünde, biraz daha neşeli, ancak bazını Tkp ile Dev-Yol'un cesetlerinin, bağlantılarını Amerika ile Almanya'nın oluşturduğu, bir üst "sivil örgüt" olarak ele almak durumundayız; bütün davranışları yılgın bakış açılarıyla dış bağlantılarının damgasını taşıyor. Bunlar, marksist düşüncenin elifba'sıyla bile ilgilerini kesmişlerdir; çıktığı zaman belki anlaşılabilir; ancak izleyen olaylar ve açıklamalardan sonra da, geçen sonbahardan beri ülkedeki gelişmeleri ve en üst noktalarda, benzerine ancak yüzyılın başlarında payitaht İstanbul'da rastlanan, politik kavgaları, Susurluk denilen bir yerde bir kamyon ile bir otomobilin çatışmasına bağlayacak kadar safdil, ya da meyhane düşkünüdürler. Bir kuşağın ister yılgınlıkla isterse alkolün etkisiyle olsun, beyninin keçelenmesi daha nasıl ortaya çıkabilir! Benim yazılarım, tarihli olarak, ülkede yayınlanıyor; tavsiye ediyorum, daha geçen, ben devletin içinde, isimlerini de vererek, "icra komitesi" adıyla, General Çevik Bir'in, Müsteşar Onur Öymen ile Müsteşar Sönmez Köksal'ın isimlerini geçirerek bir yeni siyasal hareketten söz ediyordum. Bir rastlantıdır, rastlantı olması 3 Kasım 1996 gecesi olmasıyla ilgilidir, med-tv'nin Hollanda'dan yayınlandığı bir canlı açık oturumda, içişleri bakanlığında kayıtları olmalıdır, ben bir çakışma olacağını haber veriyordum; kamyonla otomobilin çatışması bizler konuşurken gerçekleşiyormuş, sonradan öğreniyoruz. Şunu eklemem gerek; bunları, beyni alkolle keçelenmemiş ve ülkesini hassasiyetle izleyen herkes söyleyebilir; önemli değildir. Önemli olan, otomobilde ölenlerin birisinin, ülkücü katil Çatlı olduğunun, hemen gizli servisler tarafından sızdırılarak açıklanmasına karşın, Ödep adında bu sivil örgüt hâlâ çarpık bir söylemi sürdürüyor.

Bizim, ister Kürt ve isterse Türk veya başka bir halktan olsun, aklın egemenliğinden ödün verecek hiçbir akımla bir arada olmamız mümkün değildir; bizim, hem halk bağımsızlığımız, hem onurumuz ve hem de hülyalı bir akıl egemenliği için böyleleriyle, refahla flört edenlerle, bitmez tükenmez bir savaşımız vardır. Bizim yolumuz ayrıdır ve güzel'dir.

Benim söyleyeceğim ikidir; birincisi, bu ödep'in başında bulunan kimse, yök üniversitelerinde bir öğretim üye yardımcısıdır. İkincisi, General Çevik Bir de, Genelkurmay Başkan yardımcısıdır, ikisi de devlet memurudur ve ikisi de politikanın içinde görünüyorlar. Ancak biz Türk gericiliğini biliyoruz, Harekat Ordusu Kurmay Başkanı, Tip başkanlarından şimdi aramızdan göçük Mehmet Ali Aybar'ın akrabası Hüseyin Hüsnü Paşa, Harekat Ordusu'nun İstanbul'u şeriat güçlerinden kurtarmasından yıllar sonra, bir başka gerici dönemde, evinden gecelik entarisiyle alınmış ve şimdi Siyasal Bilimler Fakültesi olan Bekir Ağa Koğuşu'na götürülerek hapsedilmiştir; Türk gericiliği kindardır. Adını verdiğim Öymen ile Köksal'ı kişi düzeyinde tanıyorum, General Bir'i tanımıyorum; ancak eğer Erbakan-Çiller ekibi tam hakim olursa, General Bir'i hapse koyacakları kesindir ve Washington'a yakın olduğu ileri sürülüyor, yalnız, bu işte Washington'un, Birdal'ı ve Bonn'un Önen'i kurtardığı gibi, Bir'i kurtaramayacağını da söyleyebiliyorum. Ancak ödep'in başkanının bu ölçüde bile bir risk almadığı ortadadır ve bunun utancı, bu damat ferit soyluları destekleyen Mihri Belli için yeterlidir.

İkincisi, emperyalizmin düşük yoğunluklu savaş doktrininde, Türkiye türü ülkelerde, ordunun yönetime gelmesi değil, zaman zaman açık bir biçimde sahnede olması model'dir. Genelkurmay'ın, bu konumda sürdürebildikleri ölçüde, yönetime gelmek istemediğini, Erbakan tayfası da anlamıştır ve son zamanlardaki kabadayılıkları bu anlayışın bir sonucu olarak ortaya çıkıyor. Bütün bunlar varken, "ne şeriat ne darbe" ve arkasından eleştirilere dayanamayarak "ne refahyol ne hazırol" türü şiarlar, İstanbul barlarının kokularını taşımaları bir yana, refah'a göz kırp-

maktadır ve dış bağlantılara uygundur. Hele son olarak bu da tutmayınca, bizlerin imam-hatipleri kökten kapatma ve imam-hatip kökenlileri tasfiye önerimize göre çok hafif kalan, sekiz yıllık "kesintisiz eğitim" için bir karşılık olarak ortaya atılan "kesintisiz demokrasi" lafı, ahmakça olmasının yanında, "kesintisiz devrim" sözünü bir ara çok kullanan ve yazan yiğit gençlerimizden Mahir Çayan'a hakarettir.

Paris'e geçmeden önce, bir tekrara izin verileceğini umut ediyorum. Seksenli yıllarda, şimdi aramızdan göçük Aziz Nesin ile birlikte başlattığımız büyük aydın rezistansını, politik alanlara aktarmayı planlarken ve ortak bir partinin imkanlarını araştırmak üzere, saygıdeğer Mehmet Ali Aybar, Doğu Perinçek ile benim konuşmacı olarak katıldığım Şişli'de hınca hınç dolu bir toplantımız olmuştu; bu toplantı, eylülist dönemde, açık toplantılarda ve politik kapsamda, "kürt" sözcüğünün ilk kez telaffuz edildiği toplantıdır. Bu telaffuza ek olarak, orada dillendirdiğimiz, "kemalizm bizi ileri götürmez, ancak biz kemalizmden geri düşmeyiz" sözümüz bugün de geçerliliğini koruyor. Bizim, ister Kürt ve isterse Türk veya başka bir halktan olsun, aklın egemenliğinden ödün verecek hiçbir akımla bir arada olmamız mümkün değildir; bizim, hem halk bağımsızlığımız, hem onurumuz ve hem de hülyalı bir akıl egemenliği için böyleleriyle, refahla flört edenlerle, bitmez tükenmez bir savaşımız vardır. Bizim yolumuz ayrıdır ve güzel'dir.

Artık Paris'e gelebiliriz; bir açıdan Paris'e gelmek aynı zamanda Yaşar Kemal'e dönmektir. Bu dönüşte, artık Avrupa'da kazanılan "ün" ve benzerlerinin, öyle kendiliğinden gelişmeler olmadığını ve çok zaman da özenle üretildiğini düşünmek durumundayız. Bu belirtilirken, aklımda hep öyle, Yaşar Kemal bulunmuyor; çünkü, ün'ün Sultan Ahmet Meydanı'nda dikilitaş olmaması türünden, Yaşar Kemal de artık ünlü birisi değildir. Ayrıca bir zamanlar, İngiliz sömürgesi Hindistan'da Oxford'tan alınmış diploma çok iş yapıyormuş, bir Hintli de mezun olmamış, ülkesine dönünce, kapısına "Oxford'tan Terk" tabelasını yazdırmış; aynı ölçüde işe yaradığı söyleniyor. Ülkemizde de, Yaşar Kemal'le birlikte Nobel Ödülü ölçüsünde, belki de daha güçlü, "Nobel'e Aday" ödülü icat edilmiştir; çocukça ve aşağılık kompleks dozu yüksek bir durumdur.

Yaşar Kemal'e Fransa imkanları daralmıştır, bu yüzden yetiştirmesi Livaneli ile birlikte Almanya sektörüne geçmiştir.

Bir noktada net olmamız gerekiyor; Cemal Süreya'nın bir kez Sezen Aksu için çok güzel yakıştırdığı gibi, Cemal Süreya, Aksu'nun ömründe sadece bir tek sarşı söylediğine işaret ediyordu, Kemal de, bütün ömründe sadece bir roman yazmıştır. Bu roman da, Che Guevara'nın Latin Amerika Dağları'nı ve Vietnam gerillaları'nın, Vietnam kırlarını oynattıkları bir zamanda, dağ havasının Avrupa'da estiği altmışlı yıllarda ilgi görmüştür; insanlığın hiçbir temel duyuşunu sezemeyen Kemal'in öyle kalıcı bir roman yazarı olması imkansızdır. Paris'te Yaşar Kemal'in kitapları şimdi sadece ikinci el kitaplar raflarındadır; bir de ülkesinden daha çok Avrupa'da duyulmayı önemli sayan bazı gazetecilerin dilindedir.

Burası o kadar önemli değil; beni burada politik olmayan kişiler de fazla ilgilendirmiyor. Bu incelemede kişilere bakışım, laboratuarında kimyacının deney tüplerine bakışı türündendir ve bana gözlem yapmam imkanı verdiği ölçüde incelememe girebiliyorlar. Yaşar Kemal'in bu romanıyla hesaplaşmayı daha elverişli bir zamana bıraktıktan sonra, bu sivil ajanlar üretimi sisteminin, Paris alanına eğilmek istiyorum; Paris'te az gelişmiş bir dünyalının "ün" kazanarak ülkesine dönmesinin üç kapısı mevcuttur. Bir: Sovyetler Birliği yıkılmadan daha kuvvetliydi, ancak şimdi de etkilidir ve birinci kapı Fransız Komünist Partisi kapısıdır. İki: İkinci kapı, Sosyalist Parti kapısıdır. Üç: Yahudi Cemaati kapısıdır.

Aslında bu ayrımım da çok analitiktir; çünkü, Fransa'yı bilenler, bu üç kapının neredeyse bir olduğuna tanıklık ederler. Fransız Komünist Partisi, İsrail'in yediği her darbede büyük yas törenleri yapan ve Filistin katliamlarının hiç birisini duymayan, yahudi ağırlığı çok yüksek bir oluşumdur. Sosyalist Parti'yi de Fransız

General Çevik Bir, Onur Öymen ve Sönmez Koksal yeni siyasal hareketin icracıları oluyorlar.

yahudi cemaati ve entelektüelleri önemli ölçüde etkiliyorlar; dolayısıyla, Fransa'da açık olan tek kapı, yahudi kapısı oluyor.

Bir gözlem olarak Yaşar Kemal, bu çözümlemeyi zenginleştiriyor; tanınmasında, Komünist Parti ile başlayan ve ancak Mitterand ve Kültür Bakanı Lang ile sosyalist parti çevresine bağlanan bir sırrı görebiliyoruz. Fakat bütün bunların ötesinde, bir yere dayanmadan hiçbir adım atamayan, Aydın Üzerine Tezler'i yazarken incelediğim pek çok anıda adı "Ağam Yaşar" olarak geçen Kemal'in evliliğiyle başlayarak, dönme bir aileden gelen Abdi İpekçi'nin katli üzerine, sol aydın cinayetlerinin hepsini unutarak, para ile tutulan Kürt cenaze ağıtçılarını geride bırakan bir çırpınmayla ve Avrupa'da İpekçi'nin öldürüldüğü bir Türkiye'ye dönmeyeceğini duyuran tutumuyla, bu son nokta zamanında benim tepkimi çekmişti, yahudi kapılarını açmasını ve açık tutmasını çok iyi bilmiştir. Ancak şu anda, Yaşar Kemal'e Fransa'da imkanlar daralmıştır ve Kemal, bu yüzden, yetiştirmesi Livaneli ile birlikte, Almanya sektörüne geçmiştir. Çizmeye çalıştığım yeni sisteme uygun olarak, Alman Dışişleri Bakanı Kinkel, Kemal'in alacağı ödüller veya Theodorakis ile Livaneli için planlanan, fiyasko nedeniyle hemen vazgeçilen konserlerle, doğrudan doğruya ilgileniyor; tekrar da olsa altını çizmem gerekli, yeni sistemde, "sivil" işler doğrudan doğruya resmi bakanlıkların elindedir. Bu, bu ölçüde net görünüyor.

Öyleyse şimdi söz yahudi bağlantısına gelmiş olmaktadır; çok kısa olarak, yazacaklarım var. Bir: Fransa'da Türkoloji ve Türkiye ile ilgili akademik kurumların hemen hemen tamamı yahudilerin elindedir. Bu yahudilerin Türk ilericiliğine bakışı, ülkü ocaklarının bakışından farksızdır. İki: Son zamanlarda, bunun, dünyanın her yanında, entelektüel ağda önemli olan yahudilerin, genel tutumu olması ihtimal dahilindedir. Üç: Yakın zamanda, ciddi Amerikan gazeteleri, Türk Hükümeti'nin, Amerika'da, Amerikalılara, çok büyük paralar vererek, kendi görüşleri doğrultusunda, kitaplar yazdırdıklarını haber verdiler. Bu arada, yahudi kökenli ünlü Amerikalı Türkolog Bernard Lewis, Türkiye'de hiçbir zaman bir ermeni kıyımı olmadığı yollu yepyeni savları nedeniyle, Parisli ermeniler tarafından mahkemeye verildi ve mahkum ettirildi. Dört: Aynı Lewis'in, 1995 basımlı, "The Middle East" adlı kitabını, Türkiye'nin dolarla yazdırıp yazdırmadığını bilmiyorum; ancak, bu incelemede, yerini çizdiğim, "Sabah Gazetesi" tarafından, bir "gençlik yayını" olarak, 1996 yılında, Türkçe basılması düşündürücüdür. Ayrıca doğru olduğu yerlerde, Türk yurttaşlık bilgilerini aşamayan, yeni olan yerlerde çok zaman yanlış ve yanlış olmayan yanları yavan bu "Ortadoğu" kitabını ülkesini seven Türkiye tarihçilerinin dikkatine sunuyorum. İnceleyip eleştirdikleri takdirde kendilerine güvenlerinin artacağını haber veriyorum; İngilizcesini elde ettiğim de ben de yazmayı planlıyorum.

Beş: "Fatih" kitabımda, Mehmet'in annesinin hıristiyan olduğunu ve bu yüzden, mezar taşında babası yerine "bin Abdullah" yazıldığını aktarmıştım; [9] aydın çalışmalarım sırasında Sevgili Ruhi Su'yu incelerken, babasının öldürülen bir ermeni olabileceğini, eğer böyleyse mutlaka babasının adının "Abdullah" olması gerektiğini hipotez olarak koymuştum ve bunun doğru çıktığı biliniyor. Tarihçi yöntemin karinelerindendir; beş yüz yıl sonra, öldürülen ve adsız bir hıristiyana hâlâ "Abdullah" adını koyuyoruz, Mevlit'teki "çünkü Abdullahtan oldı hamile" dizesinin etkisidir. Tersi de var, hıristiyan dünyası Mehmet'in oğlu Cem'i hep gizli bir hıristiyan saymıştır; bizde ise, müslümanlığa dönen aileler, belli bir bağı sürdürmek için, "erder", "keyder" türü er'li veya

"erman", "bezmen" türü men'li, man'lı soyadları veya "cem" adını alıyorlar. Bey'men'in sahibi "Cem Boyner" bunlardan mı? İsmail Cem'in, Cem Mansur'un, Cem Vakko'nun, Cem Özer'in, Cem Karaca'nın böyle olduğunu biliyoruz; eğer Boyner de böyleyse, Paris'te sosyalistleri de beğenmeyen pek radikal ve şu anda bakan B. Kouchner'in, Cem Boyner'i parti başı olduğu zamanda, İstanbul'a gidip desteklemesinin ya da sahnede henüz durmasını bilmeyen bir Cem Mansur'un orkestra şefi olarak Türkiye'ye gönderilmesinin sırlarını çözebiliyoruz.

Altı: Ülkücü katillerin sergilenmesi ve Genelkurmay brifingleri, yakın zaman tarihimizle ilgili olarak çok önemli iki tarihi netlikte bilmemize imkan vermiştir. Bunlardan birisi, Genelkurmay brifinglerinde, Milli Güvenlik Kurulu'nda, PKK ve daha doğrusu Kürt Yükselişi'nin dostlarını birinci tehlike saymayla ilgili olarak, 1992 tarihinde bir doktrin kabul ettiğini açıklamasıdır. Bunu çok aydınlatıcı buluyorum; bu doktrinin uygulanması için, Mumcu'nun, Bitlis'in, Özal'ın ölümleri ve kendisini fazla sorumluluğa sokmaktan korkan Demirel'in daha "sorumsuz" bir yere kaydırılmasıyla, yerine hukuk ve meşruiyetten habersiz gözü kara bir Amerikan yurttaşının yerleştirilmesi gerekmiştir. Benim, şimdi biraz beni de şaşırtan bir isabetle, Madam'ın dyp başına geçirilmesini, iki gün sonrasında, "darbe" olarak nitelendirmem buraya oturuyor. Bu kadar değil; şimdi tutuklu özel tim şefi İbrahim Şahin ise ifadelerinde, özel timin kurulmasına, 1982 yılında başlandığını yarbay Eken tarafından eğitimle görevlendirildiğini söylemiştir; bu eylülist generaller, hem genelkurmay ve hem de yakın zaman çözümlemelerimiz için önemli bir bilgi olmaktadır.

Bilimin, olağan görünende, olağan olmayanı görebilmekle başladığını yazabilecek durumdayım; seksenli yıllarda, birden bire, Türk sahne sanatçılarının, Paris'e gelin gittiklerini görmeye başlıyoruz. Bayrak, Akın, Sayın bunlar arasındadır; sanki görücü yoluyla, çoğu Paris'te bir garip yahudi iş adamıyla evleniyorlar, aslında pek de evlenmiyorlar ve sonunda, Emel Sayın'da olduğu gibi, karı-koca, Kıbrıs'ın Türk ya da Grek kesimlerinde tatil yapma konusunda anlaşamayarak ayrılıyorlar. Ben başından beri, bunların, Türk mafyası ile mit'in ortak organizasyonları olduğunu düşünüyordum; şimdi bu düşüncem daha güçlüdür. Türk gizli servisleriyle İsrail gizli servisleri arasındaki ilişkinin bu zamanda ve yine askeri yönetimde başladığını söyleyebiliriz. Fransa'da güçlü Ermeni şehir gerillaları için başlayan bu bağlantının sonradan Türkiye Solu'na ve başka alanlara yöneldiğini varsayabiliriz; 1991 yazında, zamanın Amerikan Başkanı Bush'un İstanbul'a gelişi sırasında, Vedat Aydın'ın katliyle aynı zamana denk düşen bir hafta içinde, devrimci sol'un en deneyimli kadrolarının ortadan kaldırılmasında, İsrail-Amerikan istihbaratlarını görmek durumundayız.

Şimdi daha iyi görüyoruz.

Ayrıca dünyamızın çok büyük güzelliklere gebe olduğunu da hissediyoruz.

Şimdi daha iyiyiz; Dünya'daki ilk büyük Sosyalist Düzen'in yıkıldığı zamanda, Paris'te bir sosyalist devlet başkanı ve bir sosyalist başbakan bulunması çok öğretici ve acıdır. Şimdi Fransa, bu büyük suç ortaklığının, kıvranması ve tasfiyesi içindedir. Türkiye ise yeni yeşermeye başlayan sosyalist damarı tıkamak istemesinin kendisini de tıkadığını görmek üzeredir.

Şimdi dünyamızın derdi sosyalizmin az olmasındadır■

NOTLAR

1."Il a approuvé Maastricht par fidelite à Mitterand", Le Nouvel Observatiore, 19-25 Haziran 1997, s. 58.

2. Akış Yayıncılık, bu yazıyı, Tarihçe kitabıma almış bulunuyorum, oradan izlenebilir. Y.Küçük, Tarihçe, İstanbul,1997, s. 133 ve sonrası.

3. Doğru mu? "Kirlenme" başlıklı bir inceleme hazırlıyorum, burada göstereceğim, ancak söylediklerimin bir kanıtı var. Eylülist darbe sonrası Türkiye'yi en çok bozan üç tip, Özal, Erbakan ve Çiller'dir. Bunların son ikisinin çapsızlığı net bir biçimde ortadadır; üçüncüsü de bunlara benziyor. Ancak bu bir ispat değildir; asıl ispat, bunları çağıranla ilgilidir, Demirel, Türkiye politikasına hiçbir zaman doğru-dürüst bir kimse, bir kapıya mandal olabilecek bir yaratık çağırmamıştır. Çiller, Erbakan ve Özal, üçü de, Demirel'in seçtikleridir.

4. Kürdoloji'nin ilk ciddi kitabı, Çarlık Orduları Kafkasya Karargâhı'ndan Albay Aver'yanov tarafından, yazılmıştır; pek değerli Sovyet kürdolog Lazarev'in bazı çalışmalarında atıf yapılan, ancak ne Sovyetler'de ve ne de Batı'da henüz hak ettiği ölçüde değerlendirilmeyen bu kitabı, yıllardır arıyorum ve Paris

kütüphanelerini henüz tüketmiş olmamakla bir yapılan, ancak ne Sovyetler'de ve ne de Batı'da henüz hak ettiği ölçüde değerlendirilmeyen bu kitabı, yıllardır arıyorum ve Paris kütüphanelerini henüz tüketmiş olmamakla birlikte, şu anda da bulabilmiş değilim. Ancak, 1900 yılında Tiflis'te basılan bu kitap, çok yakın bir zamanda, çok garip bir biçimde, Türkiye'de basılmış bulunuyor; kitabı yayınlayan, kitabın Osmanlıca'ya çevrildiğini ve bir er olan babasına, düzeltilmesi için verildiğini ileri sürüyor. Bu, Abdullah Varlı'dır; Varlı'nın milli kütüphane'den emekli olması, bende kitabın Milli Kütüphane'nin okuyucuya verilmeyen kitapları arasında da bulunabileceği izlenimi uyandırdı. Ancak, Varlı'nın yayınlanmasında, yazarın adı bile yanlıştır ve bu nedenle çeviriye güvenemiyorum. Çevrinin, Osmanlı ya da Cumhuriyet döneminde, bakkal Rusçası bilen bir subay tarafından yapılmış olması ihtimal dahilindedir; ancak yayınlanması yine de yararlıdır ve çevirisi kolay olduğu için, fazla da sakıncalı görünmüyor. Ben, kitabın Türkçe yayınlanan biçimini ve aslını, bu çalışmayı izlemek isteyebilecekler için, aşağıya alıyorum. Avyarov, Osmanlı-Rus ve İran Savaşları'nda Kürtler 1801-1900, İstanbul, 1995 P.İ. Aver'yanov, Kurdı v Voynah Rossii s Persicy i Turtsiey v teçenic XIX stoletiya-Sovremennoe politiçeskoe polojenic turyetskih, persidskih i russkih kurdov-İstoriçeskih oçerk, Tiflis, 1900.

5.Baykal'ın zaman zaman büyük bir kabadayılıkla, memurin muhakemet yasasının ve milletvekili dokunulmazlığının yumuşatılması iddiaları, solculukla ilgisi olmaması bir yana, tam bir hukuk skandalıdır. Solculukla ilgisi yoktur; yasa, daha çok memuru, kamu çıkarlarını korumada gösterdiği titizlik nedeniyle korumayı amaçlıyor, bir "solcu" partinin memurları, kıyımlara açık bir hale getirmeyi savunması düşünülmemelidir. Dokunulmazlık ise, enindesonunda, meclisin kararına bağlı olmak durumundadır, nasıl yazılırsa yazılsın, meclisten karar almadan bir milletvekilinin yargılanmasına imkan veren bir sistem, dokunulmazlığı ortadan kaldırmak anlamındadır. Öte yandan, katil, işkenceci, kumarcı öldüren devlet memurları yakalanmıyorsa, bu memurin yasasından değil, savcıların bile katillere dokunmak istememesindendir; nitekim, dokunmaya mecbur olduklarında, son örnekler gösteriyor, memurin muhakemet yasası, engel olmamaktadır. Ayrıca, Türkiye parlamentosu, ne kadar güçlü olursa olsun, çoğunluğa sahip milletvekillerinin dokunulmazlıklarını kaldırmada blokaj yapmakta ve buna karşılık, Tip'li ya da Dep'li milletvekillerinin dokunulmazlıklarını kaldırmada hiç tereddüt etmemektedir. Baykal'ın bu tutumu, hem gericidir ve hem de engin bir hukuk cehaletini sergiliyor. Bütün ülkelerde memurin muhakemet yasası, ülke sever küçük memur ve milletvekili dokunulmazlığı, muhalif milletvekilleri içindir.

6.İhd'nin bu onur kırıcı konumdan çıkışı, Vedat Aydın'ın darbesiyle olmuştur; şimdi aramızdan göçük Vedat Aydın, Alımcı Zeki Okçuoğlu'nun da katılımıyla, bir İhd kongresi'nde Kürtçe konuşarak İhd'nin yeniden yapılanmasının başlatıcısı oldu. Tutuklandı ve daha sonra da kaçırılarak hunharca öldürüldü; ben bu öldürmede, Vedat Aydın'ın bu önemli darbesinin etkisini hep görmüşümdür. Ancak Aydın'ın çıkışıyla, İhd içindeki karyeristlerin çoğu ürküntüyle ayrıldılar ve Dev-Yollular da insan hakları vakfı'nda toplandılar. Artık Tkp ve Dev-Yolluların mahkemeleri bittiği ve bir mücadeleleri de olmadığı için, pek de ihtiyaç duymuyorlardı; İhd, Kürt tabanına oturan bir kuruluşa dönüştü.

7. Dev-Yol'u iyi tanıyan PKK Genel Başkanı Öcalan'ın, Dev-Yol inisiyatifi ile Ödep kurulduğu zaman, med-tv'de, bunu hemen, bir Alman inisiyatifi olarak değerlendirmesi şaşırtıcı sayılmamalıdır; ancak bu elmanın bir yanını görmek'tir. Diğer yanda Amerika var.

8. Avrupa'nın çeşitli yerlerinden bu konferans için Ankara'ya gidenlerin bir kısmı beni buldular ve şaşkınlıklarıyla gözlemlerini benimle tartışmak istediler; benim onlara söylediğim, özetle, Ankara'nın bu konferansı yasaklamak için fazla ısrarlı davranmadığı, bunun bir yöntemi olduğu, bizim, Aziz Nesin ile birlikte, seksenli yılların en sıcak zamanında, ekinbilar toplantılarımızın hepsini, o zaman İstanbul'un emniyetine hakim Ünal Erkan-Mehmet Ağar'ın önce yasakladığını, ısrarımız üzerine, en son anda, çok zaman benim müdür muavini Mehmet Ağar'la telefon konuşmam üzerine hepsini yaptığımızı, eğer istenseydi, belki lüks otelde değil başka bir sendika binasında, konferansların yapılabileceği olmuştur. Muhataplarım çok şaşırdılar, "aynen böyle oldu" dediler; bütün yabancılar, tanımlanan bir binada yapmak istiyor. Birdal, "yapamam" diyor. Ankara'ya gidenler bundan ve "sekiz bakan bizi destekliyor" derken, bunların hepsinin refahlı olmasından da rahatsızdılar. Sözlerine güven olmaz, takiyeci refahlıların, sözlerine en çok güvenenlerden birisi, İhd adlı sivil örgüttür.

9.Yalçın Küçük, 21 Yaşında Bir Çocuk Fatih Sultan Mehmet, İstanbul, 1990, s. 138.

Bilgesu Erenus'la "Gece" üzerine

'İnsandan Umut Kesilmez'

Bir başka kurum için hazırlanan, ancak yayınlanmayan bu söyleşide Bilgesu Erenus, yayıncı ve şair Seyit Nezir'in sorularını yanıtlarken, "Günümüz roman yazarlığı ve romancılığı kendine güvenden uzak diye düşünüyorum, tarihsel kesitlerin içerildiği insan ilişkilerine pek rastlanmıyor günümüz romanında' diyor.

Seyit NEZİR: Yirmiyi aşkın oyun yazdıktan sonra romana yönelmek nasıl bir duygu? Sence roman yazarlığı nedir?

Bilgesu ERENUS: Toplumsal sorunları gözardı ederek yazma türünden bir yeteneğim yok. Yaşananları günü gününe aktaran oyunlar yazmaya sürdürdüğüm için, seksenin ortalarından bu yana kendi perdesi arkasına gizlenme çabasındaki tiyatroyla ayrı düştük. Gözlemlerimi ve düşüncelerimi paylaşmadan yaşama yeteneğine de sahip değilim. Bu nedenle, tiyatroyla dirsek temasımı yitirmeden, kendimi başka uğraşlarla da çoğaltma çabasına girdim, yıllardır kendime yeni kapılar aralıyorum; roman, müzik ve senaryo. Tiyatro çalışmalarımda, çeşitli düzlemleri içiçe veren oyunlar oluşturdum, sahnenin olanaklarını zorladım hep, yetinmedim. Bu deneylerimi romana taşımak bu yüzden fazla güç olmadı. Romana yönelmemde beni en fazla, izleyiciyle okuyucu arasındaki fark bocalatıyor. Tiyatroda oyununuzun oynandığı salona girdiğinizde, izleyiciyi izlemek fırsatı bulabiliyorsunuz. Onun tepkilerinden, neyi başarıp neyi başaramadığınızı anlamanız hiç zor değil, alkışı kasdetmiyorum, asıl belirleyici olan izleyicinin beden dili... Ya koltuğuna yayılıp izler sizin verdiklerinizi, ya sürekli kıpırtılar içindedir ya da sahneden kopmamak için bütün bedeni kulak kesilir, oyunun sonuna dek koltuğunun arkasına bile yaslanamaz. Roman okuyucularını yazdıklarımı okurken göremiyor olmam, beni boşluğa düşürüyor, beğenip beğenmediklerini değil, okurken ne hissettiklerini öğrenmek istiyorum, buna ulaşabilmek de bu koşullarda

pek mümkün görünmüyor.

■Burada günümüz roman yazarlığı ve romancılığı üstüne söyleyeceklerin de olmalı...

Günümüz roman yazarlığı ve romancılığı kendine güvenden uzak diye düşünüyorum, tarihsel kesitlerin içerildiği insan ilişkilerine pek rastlanmıyor günümüz romanında. Oysa üzerinde bulunduğumuz coğrafya buna öylesine elverişli ki...

■Konu yazarın dünya karşısındaki tutumuna gelip dayanıyor. Yazma eylemiyle bu tutum arasında nasıl bir bağlantı var sence?

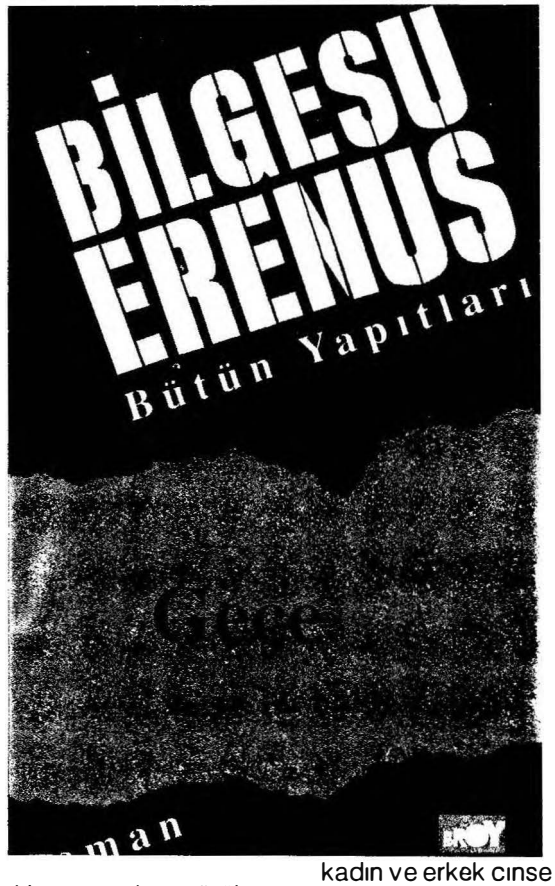

Yazarın dünya karşısındaki tutumu, hor görülen ve yoksul insanlardan yana, başkaldırıdan yana olmalı. Yazar sistemle asla uzlaşamaz. Kendini ve yazdıklarını riske atmaktan çekinmemek zorunda. Bu saf tutuşun dışında kalabiliyorsa, kendisine yazarlık yerine başka bir meslek bulmak zorunda, yazdıklarının yazma eylemiyle en ufak bir ilişkisi yoktur zaten, ne kendini ne de başkalarını kandırmasın.

■ Bu belirlemelerin ışığında "Gece " üstüne daha köşeli konuşabiliriz şimdi; Mesudanım'ın kupon biriktirme huyundan başlayarak diyesim geliyor...

Oyun ve romanlarımda kahramanlarımı yaşadıkları günün pisliğine iyice bulanmış olarak göstermekten çekinmiyorum... Mesudanım'ın kupon biriktirmesi, şu içinde yaşadığımız günlerin lanetlenmişliğine dair önemli bir ayrıntıdır, günceli tekrarlama pahasına bu onur kırıcı durumu görmezden gelemezdim. Kaldı ki bu kuponların savaş sendromuna yakalanmış bir oğulun hayatı pahasına edinilmiş olduğu, yalnız Mesudanım tarafından ferkedilmiyor, "Gece" boyunca öteki roman kişileri de kendi boylarının ölçüsünde kötü bir rüyadan uyanırcasına algılıyorlar bunu. Az önce söylediklerime dönecek olursam; boğazına dek pisliğe bulaşmış insanlara yönelttiğim derinlemesine bir bakış, onların kendi içlerinde arınmasını sağlıyor, hata ve sevaplarının bilincine varıp, değişme özlemi duyuyorlar. Özetle söylenecek olursa, insandan umut kesilmez!..

■Romanda olumlu yönler, daha çok, Mesudanım, Elif ve küçük Elvan'da gözleniyor. Tamer, Komiser Süleyman ve Soner ise olumsuzluklarıyla öne çıkıyor...

Cinsiyet ayrımcılığı yaptığımı söylemek istemiyorsun umarım... Ben kirli savaşı ve sonuçlarını tartışırken, kadın ve erkek cinse yakıştırılan toplumsal rolleri de irdelemek istedim. Romanda, yalnız erkek egemenliğini değil, devletin erkini de temsil eden Komiser Süleyman'ın, oğullarına Tamer ve Soner adlarını vermesi hiç de rastlantı değil! Gece, tüm Er'liklerine karşın bu üç erkeğin de, çok zor bir durumda kuşatılmışlığını duyuruyor. Olumlu özelliklerin kadın cinsinde toplanmasına gelince; o da rastlantı değil; kadınlar, bütün dünyada yüzlerce yıldır bilgi birikiminden yoksun bırakıldılar ama, aynı zamanda yüzlerce yıllık bir pratiğin sahibi onlar... "Gece"de, hiç ummazdım diyebileceğiniz türden kadınlarda, bu yaratıcı pratiğin ortaya çıkışı bu yüzden.

Ayrıca, romanda, erkeklere biçilen toplumsal rolün de değişirlik taşıdığını vurgulamak isteyişim umarım gözden kaçmıyordur; Komiser Süleyman bir yana, Tamer ve Soner adlı oğullarından yana umudumu koruyorum ben. Tamer, babasının da taraflardan biri olduğu ve otuz yıldır süren iç savaşın doğu coğrafyasına sıçratıldığı bu ülkede askerliğini yaparken yaşadıklarından, babasına oranla çok daha cesur sonuçlar çıkartabiliyor. Soner ise, kendisine yöneltilen sıcaklığa hemen yanıt verecek biri, yaşının küçüklüğüne

karşın, romandaki kurgunun gelişimine belki de yalnızca o bilinçli bir şekilde katılıyor, kekelese de herşeyin farkında... Kaldı ki Komiser Süleyman bile zaman zaman, aklının kirinden kurtulabilmek için yakarmıyor mu?

■Bir de sözgelimi Mesudanım'ın, en güç durumlarda bile ince hesaplardan vazgeçmeyişi..

Mesudanım romanda, halkın o çok çelişik yanını vurguluyor, yanıltandır O, cesur ve korkaktır, ihbar ve ihanet eder, sarar sarmalar; senin de vurguladığın gibi, en güç koşullarda çıkar hesapları içindedir, o oranda da bol gönüllüdür, eli açık... Hor görülür, hor görür ama sonunda büyük sayılara vurulduğunda tek gerçek doğrulayandır O. Zaten tarihi de eninde sonunda onlar yazacaktır; Halklar!

■Tamer ve Komiser tıpkı ötekiler gibi yaşamda her an rastlayabileceğimiz somut kahramanlar. Ama bunun ötesinde romanın yayınlandığı günlerden bu yana ülkede yaşananlarca güncelleştiler, adı sanı belli kişileri çağrıştırdılar. Buna Savaş Ay'da değindi Yeni Yüzyıl'da... Ve seni olan biten hiç şaşırtmadı. Nasıl oluyor bu?

Devletin içinde çeteler olduğunu düşünmüyorum ben, çünkü anamalcı devletin bizzat kendisi bu konumda! Böyle düşündüğünüzde şaşırmak yerine çok daha sakin kalabiliyorsunuz. "Gece"de, erkek kahramanlarca uygulanan şiddet, saldırgan mülkiyetçiliğin neden olduğu şiddetin bir izdüşümü değil.ta kendisidir, devlet bileşkesinin tam tamına tarifi yani... Kahramanlarımın, adı sanı belli kişileri çağrıştırıp, güncelleşmelerini, bu yüzden doğal karşılamak gerek.

■Yeniden yazma sorununa dönersek, biçem konusunda bir sorum var. Kahramanlarının iç konuşmalarıyla d iyaloglar arasındaki içiçe geçiş bilinç akımından f arklı ve ustaca... Gerçekle hayal, geçmişle şimdi ve gelecek aynı anda vurgulanıyor. Burada oyun yazarlığının katkısından söz edebilir miyiz?

Oyun ya da roman farketmiyor, başlarken de söylemiştim, insanı, insan ilişkilerini çeşitlendirip, zorlamaktan hoşlanıyorum, sanırım doğrusu da bu. İnsanın değişebilirliğini, geçmiş, şimdi ve gelecekle iç içe aktarırken bütün amacım; okuyucum ve izleyicimle birlikte ve kolaya kaçmadan gelişebilmek... Aksi halde, yaşadığımız ve asla layık olmadığımız şu günleri başka türlü nasıl sorgulayabiliriz?..

BİLGESU ERENUS

GÖZ

ROMAN

BROY YAYINLARI

BASKIDA

SORUMLUSU VE YÖNETMENİ: HASAN BASRİ GÜRSES. P. K. 1364. SİRKECİ-İST.

Tel: (0212) 553 02 93, Fax: 553 02 93 - 2518391

KİTAP LİSTESİ

	Kitabın Yazarı	Kitabın Adı	
1	Howar Fast	**Spartaküs** Çeviren: O. Selim Kunter, 304 s.	.....
2	Margaret Randall	**Sandino'nun Kızları** Çeviren: Mehmet Emin Yurtçu, 224 s.	.....
3	Frantz Fanon	**Siyah Deri Beyaz Maskeler** Çeviren: Mustafa Haksöz, 240 s.	.....
4	Bobby Sands	**Hücremde Bir Gün** Çeviren: Şen Süer, 96 s.	.....
5	A.Bennigsen-C.L.Quelquejay	**Sultan Galiyev-Üçüncü nyacı Devrimin Babası** Çevirenler: Erden Akbulut - T. Ahmet Şensılay, 417 s	.....
6	V. İ. Lenin	**Emperyalizm-Kapitalizmin Sonuncu Aşaması** Çevirenler: A. Yaral - E. Akbulut - Ü. Berkok, 373 s.	.....
7	Friedrich Engels	**İngiltere'de Emekçi Sınıfların Durumu** Çeviren: Oktay Emre, 384 s.	.....
8	Hisrov Ruzbeh	**Komünist Savunma** Çeviren: H. Azeroğlu, 144 s.	.....
9	Angela Davis	**Kadınlar Irk ve Sınıf** Çeviren: İnci Çeliker, 272 s.	.....
10	Frantz Fanon	**Yeryüzünün Lanetlileri** *Önsöz: Jean Paul Sartre* Çeviren: Şen Süer Kaya, 256 s.	.....
11	Raimondo Luraghi	**Sömürgecilik Tarihi** Çeviren: Aydın Emeç, 368 s.	.....
12	Jurgen Kuczynski	**İşçi Sınıfı Tarihi** Çeviren: Galip Üstün, 208 s.	.....
13	Robert P. Millon	**Zapata: Meksika'da Köylü Devrimi** Çeviren: Tektaş Ağaoğlu, 134 s.	.....
14	Jacques Baynac	**Kamo, Lenin'in Fedaisi** *Ek: Maksim Gorki/Kamo* Çeviren: Ali Bertan, 216 s	.....
15	Yves Lacoste	**İbni Haldun: Üçüncü Dünya n Geçmişi/ Tarih Biliminin Doğusu** Çeviren: Mehmet Sert, 270 s	.....
16	Prof. Dr. M. Şehmus Güzel	**Türkiye'de İşçi Hareketi** Yazılar-Belgeler, 360 s.	.....
17	Prof. Dr. M. Şehmus Güzel	**Grev**-Dünyada ve Türkiye'de Grevin tanımı, tarihi, türleri ve uygulanması 150 s.	.....
18	Mustafa Suphi	**Yaşamı Yazıları Yoldaşları**, 270 s.	.....
19	Şefik Hüsnu	**Yaşamı Yazıları Yoldaşları**, 400 s.	.....
20	Behice Boran	**Savunma/** T. İ. P. 4. Kongre Kararları, 192 s.	.....

YENİ KİTAPLAR Mayıs 1997

21	Chinua Achebe	**Ruhum Yeniden doğacak**, 176 s.	.....
22	Fulya Gürses	**Ekmek**, 134 s.	.....
23	Fulya Gürses	**Duvar**, 176 s	.....
24	Fulya Gürses	**Yazılar**, 160 s.	.....

ÇIKACAK KİTAPLAR Haziran-Temmuz 1997

25	A. Colleoni	**Amerikan Emperyalizmi Tarihi**	.....
26	H. Magdof	**Emperyalizm Çağı**	.....
27	I. L. Gendzier	**Frantz Fanon: Eleştirel Biyografik İnceleme**	.....
28	İdris Erdinç	**Komünist Bir İşçinin Anıları**	.....
29	Anna Seghers	**Yoldaşlar**	.....
30	Dolores İbarruri	**Faşizmi Ezeceğiz**	.....

Dağıtım: **TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM**, Narlıbahçe sokak. No: 6/3, 34420 Cağaloğlu-İstanbul, Tel: 0212 527 98 25

Kadınlığa Yönelen Kadın Politikaları

Fulya GÜRSES

Sanatçısı, kürsü sahibi, aydını, edebiyatçısı, yazarı dahil, topyekün kadınlar, öncelikle "kadın olduklarını!" anımsatma endişesi içinde. Ses tonlarından mimiklerine, gülüşlerinden, giysilerine dek 'genç kız'ı yansıtmaya çabalayan yakışıksız durumalışları sergiliyor, yeni yetmelerin beğenisine uygun yaratıcılıklar! üretiyorlar.

"İnsan türünde erkek, hayatı varoluşla aşarak değerler yaratır. Kendisini, dünyayı değiştiren üstün varlık olarak ortaya koyar. Kadına da, bu süreçte, hayatın salt tekrarını sağlamak gibi biyolojik bir görev verir... Böylece "kadınlık durumu", kadının biyolojik yazgısını aşmasını engelleyen bir durum olarak belirir. Varoluşçu etik açısından sıfırlanmış bu trajik konumda kadın, erkeğe karşı kadınlığını ileri sürdükçe insanlığından uzaklaşır. Toplumun kadına özgü erdemler diye sunduğu herşey, kadını yapay bir farklılık alanı içinde tutsaklaştırır." (S. De Bouvoir)

NİHİLİST UÇURUMUN KIYISINDA...

Marki de Sade ve Milan Kundera.

Sürrealist bir gerçeklikte bedene tutunmanın ifadesidirler. Çöküş bunalımının çığlığıdır her ikisi de. Çökmenin, değerden düşmenin, yenik düşmenin ve yozlaşmanın... Tarih dışına sürülmenin nihilist uçurumuna düşerken beden, varoluşun son tutamağı olur.

Kişiliksiz, yüzleri olmayan bedenlere dönüşürler. Et yığınlarına. Acıyla kımıldayan hücreler, zevk çığlıklarının eşliğindeki bayağılık duygularıyla ulaşılır orgazma. Ve kendini yitiriş anında, hiçlikte varoluşunu hissetmeye çabalar. Kayboluşla, koyu bir kendini yitirişe sığınmayla edinilen korunma duygusu, vazgeçilmez olur.

Bir ucu "mistisizm"dir, diğer ucu "adı yok" ve "ait olamamak" olarak ifade etmektedir kendisini.

Erek sonuçlanmış, kadın tarih dışına sürülmüştür. Toplumsal kimlik, toplumsal kimliğe eklenen dişisel kimlik ve salt dişisellik... Tümünün de yararsızlığı çabuk keşfedilmiştir. Keşfedilmiş ve bir kenara atılmıştır. Biçimlendir, kullan, tüket ve bir kenara at onu. Sonuçta, sıradan bir nesneye dönüştürülmüş/dönüşmüştür kadın. Türkiyeli kadının eğreti tutturulmuş kimlikleri "global çağda" işe yaramazlaşmış görünmekte, nihilist uçurumun kıyısında onu sendeletmektedir.

1997'LER... "KADINSI" GERİCİLİĞİN TÜRKİYE YÜZÜ

Türkiyeli kadına 'sağ'dan 'sol'dan dayatılan "kadınsılık" politikası, kadın gericiliğinin ve asıl önemlisi Türkiye toplumunun topyekün

gericiliğe yönelmesinin temel nedeni olmuştur. "Kadın olmak" "kadınsılık", "kadın bakışı", sözde gelişmiş kadının, gelişmiş olması gereken kadının ve gelişmemiş kadının ortak bileşeni durumundadır. Temel bir idol ve hedef olarak gündeme damgasını vurmuştur. Türkiyeli kadının "insan oluş" sürecinde büyük bir geriye dönüşü başlatmış, kadınsı gericilik tuzağına düşürdüğü kadını, toplumsal kimlik erozyonuna uğratmıştır. Kadının ayağına takılan bu pranga, kadınıyla erkeğiyle Türkiye toplumunu gericiliğe sürükleyen bir pranga durumundadır.

"Kadınsı" politikaların çıkmazı içindeki Türkiyeli kadın şaşkın, tükenmiş ve çaresizdir. Rasyonel aydınlanma ölçüsüyle yol almış kadın adımları, modernizmin sorgulandığı global yeni zamanlarda 'kadınsı'lığa doğru çevirmiştir yönünü. Böylelikle, Türkiyeli kadının tüm birikimleri anlamsızlaştırılmış, değer kaybına düşürülmüş, gelişme kavramının bütünlüğü bozulmuştur.

1997'ler Türkiyesi'nde örtülü örtüsüz "kadınsı"lar ülkeyi bir baştan bir başa sarmış bulunuyor. Kadınlar, bütün birikimlerini çöpe atıp "genç dişi"ler olarak yeniden doğmayı ereklemiş görünüyorlar. Kırk yıllık, elli yıllık, otuz yıllık uğraşlar bir hoşnutsuz tarih olarak kendilerinin ve kamuoyunun bilinçaltına itiliyor.

Geçmişlerinin ve anlamlı üretkenliklerinin unutulması, es geçilmesi için çabalıyorlar. Sanatçısı, kürsü sahibi, aydını, edebiyatçısı, yazarı dahil, topyekün kadınlar, öncelikle "kadın olduklarını" anımsatma endişesi içinde. Ses tonlarından mimiklerine, gülüşlerinden, giysilerine dek 'genç kız'ı yansıtmaya çabalayan yakışıksız durum alışları sergiliyor, yeni yetmelerin beğenisine uygun yaratıcılıklar üretiyorlar. Türkiiye toplumunun kalkınma, gelişme ve ilerlemesinin temel dinamiğini oluşturmuş kadın, 19. yüzyıl kadınlık ideolojisinin kıskacına düşürülüp ahmaklaştırılmış ve toplumsal gelişmenin önüne bir set olarak dikilmiş bulunuyor.

ŞERİAT: BİR GÖLGE OYUNUNUN HAYAL PERDESİ

Bu arada, "kadın olmak"tan başka bir özellik taşımayan büyük kadın çoğunluğu ataerkil düzenlerin en koyusundan, islâmiyetin şeriat düzeninden medet ummuş bulunuyorlar. Ancak, şeriat da dahil her türden devlet biçimlerinin yokedilmesini gündemine almış çağdaş dünya, onların bu talebiyle alay ediyor. Bu kadınlar şimdilik "başörtüye özgürlük" fidanlıkları, hanımlara dair parklar, bacıyan-ı Rûm sığınma evleriyle avutuluyorlar.

Bir de müslüman yuppie'lerin çağa uygun hıza eriştirdikleri muta usulü boşanmalarla atbaşı giden imam nikahları var. Örtülü hanımlar, şeriat konusundaki kafakarışıklıklarını mistik sarhoşluğa dalarak unutmak eğilimindeler. Bu arada Türkiye'ye, neo-Osmanlıcı post-feministlerle elele büyük bir gericilik adımı hediye etmiş bulunuyorlar.

"Bizi kadınlar iktidara getirdi" diyor İslâmcı parti'nin Belediye Başkanı, "Kadınlar bizim temel desteğimizdir."

"Kadınların asli görevi çocuk doğurmaktır, yaratılışları buna göredir. Eşitlik uğruna onları iş hayatına sokmayın..." diyerek kadına bakışını özetleyen bir partinin genel başkanı, temel kadın desteğiyle ülke yönetimine gelebiliyor. Toplumun her sınıfsal kesiminden yüzbinlerce kadın, kara çarşaf, tesettür, türban ortak paydasında buluşup "kadınlık durum"larını onore eden bu politikanın sözcülerini iktidara getiriyorlar.

1997 Türkiyesi'nde kadınlar, hayatın dışına çekilerek "kadınsı" sınırlar içinde yaşamayı temel tercihleri olarak gündeme getirmiş bulunuyorlar. Böylece "kadınsı"lık, Türkiye toplumu üzerine bir

Bir gölge oyununda şenatçı kadınlar

kara perde olarak inmiş bulunuyor. 70 yıllık laik Türkiye Cumhuriyeti temel yapısı ile, kurumları, ideolojisi, ilkeleri bazında, "kadınsı"lığın desteğini alan gerici yönetim heveslilerince çökertilmeye çalışılıyor. Burada, kadın gericiliğinin unutulmaz örneklerini yaşayan tarihe bir göz atmak gerekiyor:

"Altmış bin faşist kadın Roma'da bir araya geliyor. Tarihte bir eşi daha görülmemiş bir top-

lantıdır bu. İlk kez ve faşizm sayesinde, kadın, toplumsal hayatta, eş olarak, anne olarak, eğitici olarak asıl yerini alıyor." (Faşizmin Analizi, M. Macciocihi, sh.145)

"...8-13 yaş arası kızların bağlandığı Küçük İtalyanlar: 1. 501. 834 kız; 14-17 yaş arası kızların bağlandığı Genç İtalyanlar: 387. 320 genç kız; 18-21 yaş arası kızları bir araya getiren Genç Faşist Kızlar: 378. 140... Kadın faşist örgütleri, küçük burjuva aydın kadınlarını, genç ilkokul öğretmenlerini, özellikle de aristokrasinin, orta ve büyük burjuvazinin kadınlarını bir araya getirmekteydi. Elleriyle çalışmayan bayanların faşizmiydi bu." (age. sh. 175-176)

"...Tarihçiler, nazi kadınların Hitler için yaptıkları çılgınlıkların kimi zaman kitle taşkınlığı görünümü taşıdığını söylüyorlar... bazı kadın hastalarının, ameliyattan önce anestezi etkisi varmışçasına Hitler'in adını söylediklerini anlatmıştır... genç nazi kadınları üniforma paltolarını çıplak bedenlerine giyiyorlar ve bu kılık içinde muhafızlara Führer'in huzuruna çıkmak istediklerini söylüyorlarmış. Hitler'in şöförüne göre 15 yaşındaki genç kızlar, yaralanırım da onun tarafından yerden kaldırılırım umuduyla, kendilerini Hitler'in arabasının altına atıyorlardı. Führer'e milyonlarca kadın mektubundan başka, özellikle köşe yastığı armağan ediliyordu." (age. sh. 184)

"Kadın olmak"la yetinmek, Alman faşizmini kadınlarla buluşturdu.

Yaşamı için 'kadın rol'lerinden öte bir olanağı edinememiş Türkiyeli kadın çoğunluğu, kadınsı cinselliği koruma altına alan ve "cinsel rol"leri değer sisteminde konumlandıran islâm ataerkini kendine yakın hissetmiştir. Başörtüsünü takıp Kur'an'ın koruyucu kanatları altına girmek istemiştir kadın. Müslüman söylem bu sözcülüğe pek uygun düşmüştür.

Bilindiği gibi faşizm, "Kadının doğasal gerçekliği" üzerine oluşturduğu tezlerle kadınları harekete geçiriyor. Faşizmin en büyük filozofu olarak nitelenen Giovanni Gentile'in "Çağdaş Bilinçte Kadın" başlıklı felsefi görüşleri bu ideolojiyi şöyle özetliyor:

"Kadın artık eskiden istediği hakları arzulamamaktadır... yeniden, yalnızca kadın olmakla yetinen kadın, erkek olmaya kalkışmayan, kendi sınırlarını, dolayı-sıyla kendi değerini bilip kabul eden kadın anlayışına, bu sağlıklı anlayışa döndük... kadın erkeğe oranla yalnız birtakım bedensel sınırlar taşımakla kalmaz, aynı zamanda 'tinsel, zihinsel öz'ünde de sınırlıdır... Toprak gibi sonsuza dek sütanadır... bizimdir o, bizi doğurduğu için değil, besleyip büyüttüğü için, hepimizin anası Toprak ana gibi anamızdır, kadın aracılığıyla bütün canlı doğayı yaratan sonsuz doğanın temsilcisidir..." (age., sh. 207)

Modernizmin geri çekilmesi/çektirilmesi, aydınlanmaya ket vurulması, rasyonel kurumlaşmaların değer kaybına uğramasıyla birlikte de genişlemiştir bu "kadınsı" taban. Ek olarak, toplumsal kimliğinin güvence krizine girdiğini sezen kimi eğitimli kadın kesimleri de, örtü aracılığıyla, kimliklerine dişi kimliğini eklemek zorunluluğu hissetmişlerdir. Ve islâmi politika, "dişilik" koruyucusu konumuyla almıştır Türkiyeli kadının onayını.

Türkiyeli kadın, hep toplumsal düzen talebiyle atmaktadır adımlarını ve bir düzen, yapısına uygun konumlanış istemektedir. Global entegrasyon çabalarıyla birlikte kadın tedirginliğinin de arttığı gözlenmektedir. Geri bıraktırılmış, edimleri sınırlı kadın, yağma ve tüketim düzeninin kaosunda kaybolmak üzeredir. Can korkusuna düş-

müş, ataerkil düzenlerin en koyusundan sığınma hakkı talep etmiştir.

ATAERKİ NEREDE?

Ancak, kadınların bu açıkça ataerkil düzen talepleri, yanıtsız kalmaya mahkûm görülmektedir. Çok didiklenmiş, çokça söylemi yapılmıştır. Ekonomik sosyal koşulların kitleleri paranoyak ettiği toplumda, gücü yetenin zayıfa yönelttiği şiddete bakarak, erkek egemenliği örneklerinin yakalandığı zannına kapılınmıştır. Ataerki pertavsızla aranmış, gerçeklik zorlanmadan bulunamamıştır.

Düzen kuramamış Türkiye'de, ataerkil yapılanma aramak, erkek egemenliği savlamak gafletine düşülmüştür. Sosyal psikolojik gerçekliği koşullanmamış kafayla görmeyi becerebilenler kavramış olmalıdırlar. Türkiye'de, kadına egemen olmayı geçtik, kadına sahip olamayan, elde tutamayan erkek, koskoca bir arabesk, post-arabesk kültür yaratarak ağlamıştır. Yaşamı ve geleceği uğruna feodal değer yargılarını çiğneyerek ailesini parçalamayı göze almış, "geride kalanlar" edebiyatı üretmiştir. Yeni varoşların kadın gerçekliği bedenlerin pazarlanması üzerine kuruludur ve egemen erkek nezaretinde yaşanmaktadır bu çaresizlik. Türkiyeli erkek, kadının egemeni olmak şansını kaybetmiş, kadınını da, çocuklarını da cangıla kaptırmıştır. Yükselen, kadına yönelik şiddet, erkek egemenliğini değil, erkek çaresizliğini ve zavallılığını ifade etmektedir.

Türkiyeli erkek, kadının egemeni olmak şansını kaybetmiş, kadınını da, çocuklarını da cangıla kaptırmıştır. Yükselen, kadına yönelik şiddet, erkek egemenliğini değil, erkek çaresizliğini ve zavallılığını ifade etmektedir.

Şimdiyse kadın, bu çaresiz erkekten medet ummakta, onu yeniden yanına çağırmakta, sahip olunma düşleri kurmaktadır. Örtüyle ifade etmek istediği asıl gerçeklik budur.

Ancak, yanıtsız kalan, yanıtsız kalacak olan bir sesleniştir bu. Kadın, (aslında kadınıyla erkeğiyle Türkiyeli insan) hızla Kundera bataklığına gömülmektedir.

"Modern bir kadın olabilirim; Çalışan bir kadın olabilirim; Dans ve spor yapabilirim; Cennetin şarabıyla serhoş olabilirim; Ruhani sevginin Cinsel hazzını anlatabilirim; Ama aynı zamanda Tanrı'ya inanabilir ve bir müslüman olabilirim;" (Kadın Eserleri Kütüphanesi Ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler Dergisi. s. 19)

Bu sözler, müslüman ideolojiden umarlı olan kadın kesimlerini 'ne'lik düzeyinde iyi tanımlamaktadır. Modern kadın, çalışan kadın, dans eden, spor yapan kadın ve müslüman kadın. İslâmi kadın olgusu böylesi bir yapılanmadadır Türkiye'de. Bu konumlanıştaki kadınların, Allah'a ve erkeğe sığınma talebiyle ortaya çıkması sosyo-psikolojik özgün bir gerçekliğin yaşandığını göstermektedir; kadın konumlanışlarının tedirgin yapılanmışlığını ve kadına güven vermediğini de. Kur'an terbiyesiyle düzene sokulmuş erkeklerin sahip olacağı kadınlar olma düşleri kurmaktadır kadın. Erkek egemenliğinden beklediği koruyuculuğa, Tanrısal egemenliğin koruyuculuğunu eklemek istemektedir.

Toplumsal kimliğin diyetine dönüştürülmüş cinsel yalnızlığını, şizofreniyi, cennetin şarabıyla sarhoş olarak, ruhani sevginin cinsel hazzını yaşayarak yenmeyi ummaktadır. İdealize ettiği müslüman erkek onu tahrik etmekte, kadın bedenine sahip oluşla kurgulanmış islâmiyeti, doğasal dişiliğinin yanıtı gibi hissetmektedir. Toplumsal kimlik olanağı edinmiş kadının müslüman örtünün altına girmesinin sosyo-psikolojik gerçekliğidir bu. Örtü, dişi bedenini ona hissettirmekte, cinsel çağrısını kamusalla uyumlu hale getirmektedir. Toplumsal kimliksiz kadın çoğunluğu ise, sahip olduğu biricik şeyin, "cinsel rol"lerinin değer kazanmasını, yaşamı için konumlanmasını talep etmiş, islâmi politikayı bu nedenle benimsemiştir.

"...Faşizm ...kadınlarla iktidar arasında o özel bağı ayrıca kurmuş bulunuyordu. Bütün anneler, kırlardaki ev kadınları güzeldi; faşizm onların öyle olmasını istiyordu ve erkeklerin de onları öyle düşünmelerini istiyordu. Evlilik yatağına götürülecek kadar istek uyandırıcıydılar. Güzeldiler, anneler için bu bir değerdi doğrusu ama yeniler, genç İtalyan kadınları, hizmetçiler ve okur yazar olmayan kızlar, bütünlemeye kalmış üniversiteli

kızlar için de bir değerdi. Lisedeki beden eğitimi öğretmenim (kadındı) ilk beden hareketlerini öğretirken şöyle demişti: 'Faşizm bütün kadınları güzelleştirir.' Tiksinerek bakıyordum ona, çünkü bir maymun gibi her yanını kıl basmış bir kadındı ama Duçe hayranlığı içine öyle işlemişti ki, kendisinin de kadın çekiciliği taşıyabileceğine inanmaktaydı..." (age. sh. 168)

Sonuç, Kundera düşüşü olmuştur.

Anadolu kentlerinin üniversiteli kızları, okul kapısına dayanan mersedeslere binmekte, üç beş gün sonra müslüman tüccarların, bürokratların dördüncü eşleri olarak imam nikâhı legalliğinde metreslere dönüşmektedirler. Tarikatlar, cinsel rezaletlerle çalkalanmaktadır. Metropol kentlerde resmi nikâh, imam nikâhı konumlanışında cinsel nesnelere dönüşmüş kadınlar, birlikte yaşayabildiklerini, birbirlerini benimsediklerini açıklamak zorunda bırakılmaktadır. Türk Medeni Yasası boş kâğıt parçasına dönüşmüştür. Değeri dişiliğine indirgenmiş kadının, ekonomik zor'un baskısı, albenisine kapıldığı tüketim nesnelerini elde etme, daha yüksek yaşam standardı hırsıyla, değerleri erozyona uğramış ülkede, metalar arasına cinselliğini kattığı bilinmektedir. Ancak, müslüman söylemin devreye girmesiyle birlikte, bu gerçekliğin yeni bir boyut kazandığı anlaşılmaktadır.

Erkek egemenliğini cinsel ilişki düzeyinde algılayan, daha ötesine gücü de niyeti de olmayan, toplumsal değer yargılarını yitirmiş erkeğin, geleceksiz Türkiye'nin 'onursuz' erkeğinin oyuncağı olmuştur kadın. Ve İslâmiyet, bu aşağılık kadın suistimalini kamufle edecek kılıfa dönüştürülmüş, tüketim çağına uygun hızda yozlaştırılan bir kutsal değere indirgenmiştir. Potansiyel işgücünün yarıya yakınının işsiz gezdiği, halkın açlık sınırında yaşadığı bir ülkede, kutsal değerlerin faydacı dürtülere kolayca dönüşebileceği iyi hesaplanmıştır. Gecekonduda ömrünü tüketmeye aday kızlarının, hali yerinde birinin imam nikâhlı karısı olmasını yeğleyecek, yüzbinlerce yoksul aile vardır. Müslüman demagojiyle palazlanmış yeni dolar milyonerleri, bu gerçekliği çoktan tesbit etmiş ve kitlelerin aczinden yararlanmakta gecikmemiştir. Sonuçta, yenik düşen kadın olmuştur. Kadın ve aileden sorumlu bakanlığının kurulduğu, Medeni Yasa'da, kadın lehine düzenlemelere girişildiği bir dönemde, resmi güvenceden yoksun imam nikâhları, muta usulü boşanmalarla kadın bedenleri yağmalanmakta, üç beş aylık tüketimlerin nesnesi olmaktadır.

Gecekonduda ömrünü tüketmeye aday kızlarının, hali yerinde birinin imam nikâhlı karısı olmasını yeğleyecek, yüzbinlerce yoksul aile vardır. Müslüman demagojiyle palazlanmış yeni dolar milyonerleri, bu gerçekliği çoktan tesbit etmiş ve kitlelerin aczinden yararlanmakta gecikmemiştir, sonuçta, yenik düşen kadın olmuştur.

Kadın düşmüştür. Ve Tevfik Fikret'in dediği gibi; "Elbet kadın düşerse alçalır beşer. "

Beşer alçalmıştır.

ORTAOYUNU İZLEYİCİSİNİN YAŞADIĞI KORKU

Altmış yaşındaki kemalist profesör, otuz yaşındaki müslüman politikacı bayana televizyon ekranından seslenmektedir. Başörtülü bayan, öğrencisidir bu Kemalist profesörün. Devlet kuruluşlarının kıyafet yönetmeliğine getirilen yeni düzenlemeye ilişkindir tartışma, örtü serbest bırakılmıştır. "Korkuyorum" demektedir profesör, "Cezayir, İran, Afganistan örnekleri var önümüzde.. gün gelir beni bile öldürebilirsiniz başörtü takmadığım için.. Korkuyorum." Güldüğünü belli eder ses tonuyla, çok eğlenerek yanıtlamaktadır öğrencisi, "Demokrasiye inançlıyız" demektedir, "Çoğulculuk."

Kemalist öğretmeniyle, altmış yaşındaki profesörün korkusuyla alay etmektedir. Şeriat sözcüğünü geçiştirmekte, arada neo-Osmanlıcılığa gönderme yaparak, kavrama güçlüğü çeken profesöre anlam dersleri vermektedir.

Türkiye'de şeriat bir gölge oyunudur. Tıpkı Kemalizm gibi bir gölge oyunudur ve Kemalist profesörle müslüman bayan karşılıklı salvo atışı yaparak insanları eğlendirmeyi sever görünmektedirler. Kandırmayı da.

Tıpkı aydınlanmayla kandırıldığı, aydınlanmanın neferi olup ömür tükettiği gibi, şimdi de şeriatla kandırılmaktadır Türkiyeli kadın.

Şeriatın neferi olmaya çağrılmakta, gelecek kor-

kusu politik taban malzemesi yapılmaktadır.

Kemalist kadınlar ekranlarda boy gösterip, İslâmı politika yapanlara, korkularını ifade etmektedirler. "Dört kadın" demektedirler, "Medeni Yasa'da bunun yeri yok." "Ya, bana da başörtü taktırmaya kalkışırsanız.." demektedirler.

Amerika'nın yeni gözbebekleri olduklarını ilân edenlere, global politikanın Özal'dan sonra en usta uygulayıcıları olan şeriat meddahlarına söylemektedirler bu sözleri. Bu, ülkesini satışa çıkarmış, açık tüketim pazarına dönüştürmüş, artıkları aç Anadolu tüccarlarına yağmalattırmış şeriatın asıl düşmanı İslâmcı politikacıların, şeriat getireceği korkusunu ciddi olarak taşımakta, ürkmektedirler.

Post-modern ideolojilerin topyekün toplumsal kalkınma sürecini bozguna uğratmasıyla birlikte, insanî geri kalmışlık konumunun asıl taşıyıcıları olan çevre ülke kadınları, kalkınma, gelişme, ilerleme kavramlarının bu bulanık ortamında edilgen konumlarıyla özneleşip gericiliği iktidara getiren taban olarak işlev görüyorlar. Türkiye bu oluşumun belirgin bir örneğini oluşturuyor.

Adil düzen diyerek yönetime aday olanların, şeriat getirmeye niyetleri yoktur ama cangılda can derdine düşmüş halkı müslüman söylemle kandırmayı, kadınıyla erkeğiyle bönleştirip, "Allah razı olsun" dilenciliğine düşürmeyi, politik zorunlulukları olarak ilke düzeyinde benimsemişlerdir.

Bu bönleştirme politikasının en büyük zararlarını kadınlar görmüştür. Kadın kesiminde tahribat sanıldığından da büyüktür ve daha da büyükleri kapıda beklemektedir.

İslâm elitistlerinin kadına sunduğu, imam nikâhı, muta usülü boşanmalarla legalleştirilen fahişelikten umar görmeyen kadınlara, Bacıyan-ı Rûm tarzı kadın sığınma evlerinde halı dokutma önerisi olmuştur. "Cinsel taciz var, kadınlar işyeri açarak kendi yaşamlarını garanti altına almalıdır." tarzında, yüzde sekseni yoksulluk sınırının altında yaşayan kadınlara alaysı çağrılarda bulunmaktadırlar. Cebine koyduğu dolarla şımarmış, Avrupalı kadını koynuna alma düşleri gören erkeklerini görmezden gelerek, örtüye, daha ziyade örtünmeye çağırmaktadırlar kadını. Düzene karşı İslâm düzeni (şeriat) diye yola çıkarak, tüm savaşımı 'başörtü özgürlüğü' davasına indirgemişler, iyice ahmaklaştırdıkları kadınları yeni dolar milyonerlerine avuç açar hale getirmişlerdir. Kadın korkusunu pekiştirmekte ısrarlıdır bu hanımlar. Osmanlı saraylarının sultanları sanal gerçekliğinde yaşamak uğruna, faydacı politik dürtülerinden ötesine duyarsız hale gelmişlerdir. Türkiye'de şeriat korkuları taşımak yersiz görünmektedir ancak şeriat meddahlarının, kadınsal düşüşü daha da artarak sürdüreceğine kesin gözüyle bakılmalıdır.

Kemalist kadın, aydınlanmayı yarıda kesip, sadece şeriat korkusuna kapılmıştır.

Bölümü; "Kadının Doğasal Gerçekliği" temelindeki politikalarla, kadın desteği alarak iktidara gelenlerin tarihe geçen uygulamalarını aktararak bitirelim.

"Lebensborn'ler (Hayat Kaynağı)

Lebensborn derneği, doğrudan devlete bağlı olarak 1936'da kurulmuştu. Ailesiz çocuklara ve kocasız kadınlara el koyan devlet, arî ırkın biyolojik mirasını ve temiz ırk değerini korumayı amaçlıyordu. Savaşın ilk günlerinde Reich Führer, günün emrini şöyle ifade etmişti: "Almanya için mücadele etmeye ve ölmeye hazırsanız, Almanya'nın ihtiyacı olan çocuklar için doğum yapmaya da hazır olmalısınız." ...Nasyonal Sosyalist Alman ideoloji için biyolojik sermayenin sürdürülmesi ve korunması, silahlanmanın sürdürülmesi kadar önemli idi. SS'lerin görevi sadece düşmanları yoketmek değil, aynı zamanda Reich için Nordik ırkın çocuklarından yeni bir kuşak hazırlamaktı... Lebensborn'lardan "İnsan Harası" olarak sözedilirdi. Seçilmiş genç erkekler ve genç kızlar, yeniden üretim (doğum)

için Lebensborn'larda biraraya getirilirlerdi. Lebensborn'larda yetimler, Polonyalı, Çek, Sırp, el konularak Almanlaştırılmış 80.000 çocuk vardı. (Heınz Höhne. L'ascensıon de la SS. Hıstoria Hors S. 20.)

"...Toplama kamplarının gardiyanları olan kadın kapo'lar, Hitler'ci gençliğin kızları arasından seçilmişlerdi. Bekar olan bu kızlar, en ufak bir cinsellik ya da aşk duygusu olmaksızın, Hitler'in özel olarak kurdurduğu ve Lebensborn (hayat Kaynağı) adı verilen kliniklerde meçhul bir SS ile bir çocuk dünyaya getirmeye karar veriyorlardı." (M. Macciocchi, Faşizmin Analizi. sh,188, ayrıca bkz. C.C. Royer. İnsan Harası)

Toplama kampının kadın kapo'larının marifetleri bununla sınırlı kalmıyor. "Buchenwald'ın Köpeği" lakabıyla anılan kapo ilginç bir örnek:

"...Kampların en ünlülerinden biri 18 yaşındaki Ilsa Koch'un melek gibi bir görünüşü vardı. Tutuklular için hayat ve ölümün hakimi olan bu kadın, "Buchenwald'ın Köpeğ" olarak tanınırdı... Çok ilginç ve artistik öldürme seansları vardı.. Çırılçıplak erkeklere, karlar üzerinde soğuktan donarak ölünceye kadar defile yaptırırdı.... Pek çok insan öldürdü... Yaktığı, dağladığı insanların derilerini patoloji servisinde soydurur, bu deri parçaların dan abajur, çanta vd. objeler yaptırırdı... 1951'de tutuklandı ve 1957'de hücre-sinde intihar etti." (Femmes SS. Hıstoria Hors Serie. S. 21)

Faşizmin Analizi kitabında, "Sözümü, kadınların faşizme karşı arslanlar gibi çarpıştıklarını söyleyerek bağlayamayacağım" diyor Macciocchi. Ve sürekli sorduğu soru oluyor, "Faşizmin kadınlar üstünde etkisi sorunu, ya da kadınların bazı isteklerinin faşizm içinde kuşatılması sorunu açıklanmaz ve tabu olarak kalmıştır.." Neden? diyor Macciocchi. "feminist hareketler.." diye ekliyor, "hiç değilse şu 20. yüzyılda, Batı Avrupa'da kadınların olumsuz yönden öncülük ettikleri en karanlık bir sayfayı, "faşizm ve nazizm" sayfasını silmişlerdir.

Kadın Kurtuluş Hareketinin teoricileri, kimi zaman da tanrıbilim uzmanları, faşist vebanın kapılarında durakladıkları için, aşırı bilgiç ama aşırı partizan bir tarihi olarak yeniden kaleme almaktadırlar..."(age. sh. 103)

"Bütün o kırk yıllık süre içinde, üç kadın kuşağı için, bu kadın 'insanlık'a reva görülen toplama kampları, ırkçılık, Yahudi kırımı, cinsel baskılar, ineklere ve tavşanlara uygulanan doğurma zorunluluğu, azgın bir ailecilik yönelimi, çalışma ve halk içinde yaşama yasağı, faşist haremcilik'in ve nazi homoseksüelin buyurduğu, papalık genelgeleriyle yüz yıl desteklenmiş, ama kadının yadsıdığı cinsel işlemler karşısında topluluğun tiksinişi, bütün bunlar sanki hiç olmamış gibi..." (age. sh. 104)

Böyle diyor ve çok şaşıyor Macciocchi. 1997'ler Türkiye'sini tasarımlaması beklenemezdi tabii.

BU SÜRECE KİM DUR DİYECEK?

Şimdi, bu sürecin önüne kim, nasıl geçecektir? Kadın düşüşünü durdurmak, kadını yeniden ayağa kaldırıp onurunu iade etmek misyonunu üstlenebilecek kadın kesimi Türkiye'de kalmış mıdır? Bu tek başına bir kadın sorunu mudur? Erkek sorunudur da elbette veya erkeğin de sorunudur. Ancak, Türkiyeli erkeğin büyük çoğunluğuyla, yağma ve talan düzeniyle uyumlaşıp, faydacı dürtülerini gidermeye soyunduğu, ataerkil düzenleri geçtik, herhangi bir düzen kuramayacak kadar toplumundan uzaklaştığı gözlenmektedir. Kadınla beraberliğini cinsel ilişki düzeyinde algılamaya başlayacak kadar alçaldığı da. Toplumsala ait hiçbir değeri kalmamış kafaların erkeği, kullanıp, tüketip, atılacak bir nesne olarak bakmaya başlamıştır her kesimden kadına. Toplumsal düzeydeki erk çaresizliğini, lumpen cinselliğinin ifadesi olarak ürettiği cinsel sözcükleri maç gibi sosyal başarılar!da ortaya dökerek gizlemeye çabalamaktadır. Kundera düşüşünü, neredeyse tecavüze dönüştürdüğü cinsel erk başarılarıyla durduracağını uman erkeklerin, kadını geçtik, kendilerini bile yeniden ayağa kaldıracak cesaretleri, cüretleri ve asıl önemlisi niyetleri yoktur.

Cumhuriyetin kadın adımlarını ve kazanımlarını önemsizleştirmek, çaptan düşürmek uğruna, Osmanlı tarihi didiklenerek kadın özgürlüğü kalkışlarının müstesna örnekleri büyük buluşlar! olarak piyasaya sürülmektedir.

Kadını yeniden ayağa kaldıracak olanlar yine

kadınlar olacaktır. Ama hangi kadınlar? Bu tartışılmalıdır.

NEO-OSMANLI TEMELDE ÇAĞDAŞ GERİCİLİK

"...Erkekler bize, 'iyi küçük kadıncıklar olmaya devam edin. Güçlü olmak, onur, meslek edinmek gibi sıkıcı işleri bize bırakın... Doğayla uyum içinde ve insan tasalarıyla meşgul olduğunuza memnun olun..' dediklerinde çok tehlikeli bir durum başgösteriyor. Bir bakıma.. kadınların vücutları ile aşina olmaları bence fevkalade bir olay. Ama bunu kendi içinde bir değer haline getirmemeli; kadın vücudunun kişiye yeni bir dünya görüşü kazandıracağına inanmamalı. Gülünç ve saçma bir şey olur... Böyle bir şeye inanan kadınlar mantıksız, gizemci, evrenselci bir seviyeye düşerler... Ebedi dişil bir yalandır çünkü doğanın insanın gelişiminde küçücük bir etkisi var; bizler toplumsal yaratıklarız..." (Simone De Bouvoir)

Feminist kadınlar bu misyona soyunacak yetenek ve güce, daha da önemlisi, isteğe sahip midirler?

Türkiye kapılarının dışa bütünüyle açıldığı, ithal ekonomisi devrinin başlatıldığı, Türk-İslâm sentezi ideolojileriyle modernizmin geri çekildiği - çektirildiği Özal dönemi, '84'ler, kadın özgürlüğünün 'feminizm' ad/kavram olarak ortaya çıktığı dönemlerdir. Erkek egemenliğinin hayatın her alanında "eşitlik" düzlemiyle sorgulandığı kısa bir dönem geçirmiştir. Sosyalist sistemin yıkılması, emperyalizmin globalizm (küreselleşme) politikasını ulus devletlere dayattığı dönemlerde, ataerki karşıtlığı, "eşitlik" düzleminden, "farklılık" düzlemine taşınmıştır. Bu farklılık, "dişisellik, kadınsılık" söylemidir. Feminist politikada "kadın bakışı" aktarmacılığına soyunulmuş, post-modern feminizm çalışmaları ile, akademik disiplinlerin rasyonel yöntemleri parçalanmış, bilim ve bilinç bulanıklığı yaratılmıştır. Türkiye toplumu, Türkiye toplumunun kadın gerçekliği ile ilgiler, bu dönemde göstermelik düzeydedir. Global çağ feminist literatürün, çağa uygun! feminist biçim alışların gözlüğü ile olgulara yaklaşma ve çözümleme gayretleri feministleri, islâm elitisti kadınlarla kolkola çağdaş gericiliği Türkiye topraklarına yayma görevlilerine dönüştürmüştür.

"Kadınlık durumu", "kadınsılık", "kadın bakışı", feminist hareketin post-feminist aşamasında ortaya çıkan yeni deyişler oluyor. Irkçılığın ve cinsiyetçiliğin büyük buluşçusu ABD'de Kadın Kurtuluş Hareketinin (feminizm), 'farklılık' ve 'otonomi' adımlarını teorize ediyor. Başlangıç feminizminin, 'eşit haklar için' ve 'toplumsal düzene karşı oluş' savaşımından, 'alternatif konumlanış'a ve 'toplumsal düzen dışına kayış' pasifizmine ulaşan bu post-feminist adım, tarih dışı "kadınsılık"ı her haliyle olumlayarak, kadını toplumsal gelişme kavramının sınırları dışına iteliyor. Kadını insani ve toplumsal oluş tarihinden dıştalayan bu büyük gericilik, düzene yenik düşen Kadın Kurtuluş Hareketinin trajik bir ricatı, kadının utanç verici bir kişiliksizleştirme operasyonu anlamını taşıyor.

Feminist hareket bu yapısıyla islami hareketle yan yana düşmüş oluyor.

Kadınsı gerçekliği her haliyle olumlayan, ABD kaynaklı bu post-feminist gericilik, asıl tahribatını ithal edildiği çevre ülkelerde gösteriyor. Toplumsal kalkınma sürecini yaşayan bu ülkelerde post-feminist tezlerin ithalci işbirlikçileri, kadınları gericiliğin yandaşı ve temel dinamiği haline dönüştürüyorlar. Post-modern ideolojilerin topyekün toplumsal kalkınma sürecini bozguna uğratmasıyla birlikte, in-.

sani geri kalmışlık konumunun asıl taşıyıcıları olan çevre ülke kadınları, kalkınma, gelişme, ilerleme kavramlarının bu bulanık ortamında edilgen konumlarıyla özneleşip gericiliği iktidara getiren taban olarak işlev görüyorlar. Türkiye bu oluşumun belirgin bir örneğini oluşturuyor.

Post-feminizmin Türkiye'ye aktarılması işlevini gören feminist hareket bu yapısıyla, dişiselliği koruma ve konumlandırma savındaki İslâmi politikayla yanyana düşmüş bulunuyor. Daha '86 ve '88'lerde, "...son yıllarda Türkiye'de gelişen feminist hareket ile İslâmcı hareket arasında bazı noktalarda paralellikler olup olmadığı hususu da toplumsal bilimcilerin dikkatini çekmiştir." (Tekeli, 1986; Sirman-Eralp, 1988. Aktaran. Feride Acar. Kadın Bakış Açısından 1980'ler Türkiye'sinde Kadın, sh. 71) şeklinde açıklamalar yapılıyor.

Günümüz Türkiyesi'nde feminizm, ABD dayatması sivil toplum temelinde küresel neo-liberal gericiliğin uygun adımcısı olmuştur. Bunun için bulunan formül Neo-Osmanlıcılıktır. Cumhuriyetin kadın adımlarını ve kazanımlarını önemsizleştirmek, çaptan düşürmek uğruna, Osmanlı tarihi didiklenerek kadın özgürlüğü kalkışlarının müstesna! örnekleri büyük buluşlar! olarak piyasaya sürülmektedir. Şeriat meddahı İslâmcılarla anayasal devlet lâikliğinin tasfiyesinde birleşmeleri ve kemalist-feministleri ırkçı, milliyetçi olarak nitelendirmeleri de bu politikanın gereklerindir. (Pazartesi S.20) "Dişisellik" temelindeki politikalarla hal-i hazır kadın gerçekliğini olumlamak durumunda kalan feministlerin, müslüman hanımlarla yanyana düşmeleri pek tabiidir. Farkımız, her türden erkek egemen devlete, bu arada elbette islâmi devlet (şeriat)e karşı oluşumuz demeleri bir anlam ifade etmiyor. Türkiye'deki islâm demagogların, islâmi devlete, herkesten çok karşı oldukları ve örgütledikleri tabanın Şeriat talebine karşı türlü orta oyununa giriştikleri apaçık bilinmekte-bilmektedirler. Kemalist profesörün şeriat korkusuna, "Türkiye bir Avrupa ülkesidir ve ben de Avrupalıyım." diye yanıt veren, müslüman kadınların sözcüsü, örtüye gizlenmiş bu global çağdaşlığın, anlayana altını çizmektedir.

Kemalist kadınların, Türkiye için sadece şeriat korkusunu taşıyor olmaları üzücüdür. Tam bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin reelleşememesi, son kırıntılarının da tarihe gönderilmeye çabalanması öncelikli üzüntüleri olmalıydı aslında, onlara yakışan buydu. Şeriata'a gelince, üzülmesinler. Şeriat korkuları yersizdir. En azından, müslümanların bu politikacılarının şeriata falan, niyetleri yoktur.

Modernlikleri açık başlarından ibaret kalmış feminist kadınlar, bu "dişisellik" politikalarıyla, Neo-Osmanlıcılığı temellendiren araştırmacılar, mozaik tesbitçisi azınlık yazarları, kadını ayrımcılık temelinde ifadelendiren belge-döküman toplayıcıları olmaktan öteye gidememişlerdir. Uluslararası -global- mesajların yönlendiriciliğinde, tüm enerji, bilgi ve birikimlerini, entegrasyon hedefine yönelttiklerinde ise, ortaya magazin yayıncılığından başka bir şey çıkmamıştır.

Tarihine ulusal ve toplumsal kurtuluşçu, sosyalizm savaşçısı, partizanlar, gerillalar ve fedailer olma misyonunu kazımış Türkiyeli kadını toplumsal belleklerden silme uğraşı içindedirler. Türkiyeli kadını kişiliksezliştirme ve ahmaklaştırma operasyonunun misyonerliğine soyunmuştur bu "dişi"ler. "Çıplak kadın fantezileri.. mübarek sevgililer günü.. ayıp köşeler.. genelev haberleri." yazıcısıdırlar. Kadın kurtuluşu adına somut olarak sunabildikleri tek olanak, Kadın Sığınma Evleri de, Bacıyan-ı Rûm'larla güçbirliği yapma durumunda bile, yaprak dökümüne uğramış kadınların korunma taleplerine yanıt verebilecek kapsama ulaşamayacaktır.

Bu olanağa şimdilerde bir yenisini eklemişlerdir. Kur'an kılıcıyla düşürülmüş kadına, imam nikâhına yasal statü dileyen yakarışlarla çare aramaktadırlar. (Pazartesi S.23) Ne yazık, Türkiye'de feminizm, bu bayanlar eliyle, korkak, sinik, bayağılaşmış kadınsı özneleşmenin simgesi olarak bilinmektedir.

Post-feminist tezlerin savunucusu bu bayanlar, tesettür elitistleriyle birlikte Türkiye'de kadın gericiliğinin oluşmasının temel sorumlusudurlar. Bunların kadın geleceğine dair ciddiye alınacak hiç bir önerileri, söyleyebilecek hiç bir sözleri

kalmamıştır. Gericiliğin anlamını bilenler, kadın politikasından bu sav sahiplerini dışlamak zorundadırlar.

KEMALİST KADINLAR NEREDE?

Şeriat isteyen! kızları uyarmaya çabalayan kemalist kadın, aydınlanmayı yarıda kesip, Yeni Dünya Düzeni'nin küreselleşme politikasına kendini adamış, post-modern düşünceyle bilincini parçalamış kadındır. Kemalizmi, kolyesine taktığı, yakasına broş yaptığı Atatürk suretinden ibarettir. Kemalist TC, kurumları, ideolojisi, ilkeleri, yasaları bazında tasfiye edilirken ses çıkarma gereğini bile duymamıştır.

Bu, önder kemalist kadınlar, islâmcı partinin başbakanlığında yürütülen ulus-devletin yokedilmesi politikasını, Avrupa'yla bütünleşme, çağdaş entegrasyon adımları olarak utkuyla izlemişlerdir. Aydınlanma olanağı elinden alınmış, "dişilik" politikalarının çıkmazına düşürülmüş, can telâşındaki kadının geleceksiz politikalara alet edilmesine kayıtsız kalmışlar, çoğulculuk, demokratik katılım hoşgörüsüne sığınıp susmayı yeğlemişlerdir..

Kemalist kadınların, Türkiye için sadece şeriat korkusunu taşıyor olmaları üzücüdür. Tam bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin reelleşememesi, son kırıntılarının da tarihe gönderilmeye çabalanması öncelikli üzüntüleri olmalıydı aslında, onlara yakışan buydu. Şeriat gelince, üzülmesinler. Şeriat korkuları yersizdir. En azından, müslümanların bu politikacılarının şeriata falan, niyetleri yoktur.

Aydınlanmanın öncüsü kemalist kadınlar şaşkındır. Altmışlarına ulaşmış, çoğu profesör, tamamı toplumsal kariyer sahibidir bu kadınlar. Pek çok Avrupa ülkesinden önce temel kadın haklarını yasalaştırmış ve yaşama geçmesine çabalamış bu ülkede, kürsülerinin itibarını ciddi ölçüde sarsacak toplumsal zelzelelerin tanığı olmuşlardır. Ama gerçeği ve gidişatın yönünü kestiremedikleri gibi, kendi bindikleri dalın kesilmesine de büyük bir özveri ve iştah ile destek olma aymazlığına düşmüşlerdir.

Kürsülerde dirsek çürüterek, kitaplar okuyarak ömür çürütmüşlerdir. Ama kılı kırk yararak ürettikleri bilimsel kadın araştırmalarını, "rasyonel, pozitif bilim disiplini çağı geçti" anlayışıyla tarihin çöplüğüne kendi elleriyle atmışlar veya atıl masına seyirci kalmışlardır. Kemalist devlet anlayış ve olanağıyla, İÜ Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi'ni kurup, post-modern feminist çalışmaların yürütülmesini sağlamaları buna bir örnektir. Bu kurumda bütün yaptıkları, gerek dersler bazında, gerekse "Kadın Araştırmalarında Yöntem" türü yayınlarla kadın bilincinin yöntem düzeyinde parçalanmasını, yolunu bulanıklaştırmayı örnekleyen çeviri çalışmaları aktarmaktır. Global konferanslarda çıkışsızlığa düşmüşler, "dişilik" düzleminde kadın politikası yapan feministlerden farklı görüş getirememenin şaşkınlığına girmişlerdir. Bilinçlerinde yöntemsel düzeye ulaşan kavram karışıklığı nedeniyle, ülke içi kadın sorunlarına yönelik araştırmaları kısırlaşmış, önerileriyse boşlukta kalmıştır.

"Kadın ve Felsefe mi/İnsan ve Felsefe mi" konulu tartışma/seminer, kemalistlerin aczini çok iyi sergileyen örneklerden biridir. Felsefe kürsüsü sahibi kemalist/aydınlanmacı kadın, felsefede "kadın bakışı"nın anlamsızlığını ve bilim dışılığını savunmada yetersizliğe düşmüştür. Daha da ötesi, "acaba.." diyerek kendi kendisini sorgulamış, emekli olacağı yaşta bilimsel kararsızlık örneği yansıtmıştır. Feminist akademisyenlerin, kemalist eğitim kurumlarının akademisyeni olsalar da, toplumsal duyarlılıklarını yitirmiş, bakışlarını merkeze doğru ayarlamış oldukları görünen bir gerçekliktir oysa. Tüm çabaları sisteme has feminist literatürün Türkiye'ye aktarılmasıdır bu bayanların. "Dişilik" ve "Kadın bakışı" düzlemindeki feminizmin Türkiye'nin kadın çalışmalarına uyarlanmasının

Kemalist devlet anlayış ve olanağıyla, İÜ Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi'ni kurup, post-modern feminist çalışmaların yürütülmesini sağlamaları buna bir örnektir. Bu kurumda bütün yaptıkları, gerek dersler bazında, gerekse "Kadın Araştırmalarında Yöntem" gibi yayınlarla kadın bilincinin yöntem düzeyinde parçalanmasını, yolunu bulanıklaştırmayı örnekleyen çeviri çalışmaları aktarmaktır.

Kadın, Behice Boran örneği, kurtuluş yolunda sosyalist toplumsal-insani yapılanmasıyla, mücadeledeki yerini almalıdır.

ne sonuç yaratacağı üzerinde düşünmek bile istemezler. Kendi toplumlarına 'yabancı'laşmışlardır ve kemalist profesörlerin çağdaş!lık uğruna bu 'yabancı'lardan etkileniyor olmaları oldukça üzücüdür.

Sonuç olarak, Jakoben aydınlanmacı kadınlar olmaktan çıkmışlardır. Sözde sivilleştirilmiş toplumun marjinalleştirilmiş kemalist kadın görüşçüleri olarak, sıradanlaştırılmış kimliğiyle ortada kalmıştır kemalist kadın. Açık oturumlarda onbeş yaşındaki başörtülü kızlarla ağız dalaşına girecek kadar basitleşmiş Kemalist kadın, atomize edilmiş kadın kimliklerinin yol göstericisi olma konumunu yitirmiştir. Kendi bindiği dalı bizzat kendisi kesmiştir ve bu konumuyla Türkiyeli kadına yol gösterebilmekten elbetteki acizdir.

TOPLUMSAL GERİCİLİĞE KARŞI DURUŞ

Türkiye'nin kadın adımları toplumsal düzen talepleriyle hep uyumlu atılmıştır. Kadın, varoluşunun toplumsal düzenlemelere bağlı olduğunu sezmiş görülmektedir. "Kadınsılığımızı unutmuştuk..." böyle denildi bir zamanlar, doğrudur. Kemalist ulusal kurtuluş, modernist/ rasyonel kuruluş dönemi ve tam bağımsızlığı, ulusal kalkınma ve gelişmeyi reelleştirme ereğiyle atılan ikinci adım, Sosyalizm adımlarında "kadını" nitelik geri plandadır. Ama emperyalist metropoller kadınının asla erişemediği "eşitlikçi" feminizm dönemleridir bu dönemler aynı zamanda. Kadın, rasyonel çağın "insan"ı olmaya soyunmuştur. Büyük özve-rilerle soyunmuştur. Söz doğrudur, "kadınsı"lığını reddetmek pahasına "insan" olmak istemiştir Türkiyeli kadın.

Beauvoir ne kadar okunmuştur o dönemlerde bilemiyoruz. Ama Beauvoir'i sevindirecek deneyler yaşanmış olduğu kuşkusuzdur. "Kadın doğulmaz, kadın olunur." "Dişisellik" tam da böyle bir şeydir. Kadın olmaya direnilmiştir. Sonuçta, Adalet Ağaoğlu'nun Aysel'i olunmuştur belki de, "ölmeye yatılmış" da olunabilir, ama yaşamaya devam etmenin yolları da hep, yeni kalkışlarda bulunmuştur.

Bu, emperyalist çağda bağımsızlık savaşları veren topraklarda yaşayan kadınların yakaladığı bir şanstır aslında. Adı konulmamış feminist yol alışlardır. Kavramları, yabancı dil öğrenir gibi öğrenmeye eğilimli olmayanlar, bu özgün gerçekliğin bilincinde olmalıdırlar.

Ataerki bir lükstür ve siyasal iktidarın ikirciksiz yapılandığı -yapılanabildiği- toplumsal düzenlere ait bir özellik olma niteliği taşır. Toplumun yarısını "ikinci cins" olarak biçimlendirmek, konumlamak ve denetimde tutabilmek lüksüdür ataerki. Dünya tarihi bilindiği kadarıyla bu ayrıcalığı, bu lüksü, sömürgeci metropol ülkelere tanımış bulunuyor. Çağa hediye ettiği insani haklar kavramından kadını dıştalamayı başarmış! bu düzenler, emperyalist yağmanın sağladığı olanaklara borçludurlar bu başarılarını. Ataerki en sistematik ve kurumsallaşmış tarzını özgür burjuva düzeninin ikirciksiz siyasal iktidarıyla sağlamıştır. Tüm insani haklar düzleminden dışlanmış kadınlar, ezilen sınıf ve sömürge halklarla ortak duyumsamalara girmişler, kendilerini bu kesimlerle özdeş hissetmişlerdir. Bu ülkelerin Kadın Kurtuluş Hareketlerinin işçi sınıfı hareketi, ırkçılık karşıtı ve anti-sömürgeci savaşımla sürekli yanyana durmaya özen göstermesinin altında bu gerçeklik yatar.

Ataerki, merkezin ayrıcalığıdır. Toplumsallığı yağmalanmış, bağımsız gelişimlerinin önü kesilmiş sömürge ülkeler erkeğinin ataerki konumu sözel kalmakta, gerçekliğe dönüşememektedir. Bu toprakların kadınları, kadın kurtuluşunun olanakları açısından emperyalist metropollerin kadınlarından çok daha şanslı sayılırlar. Sömürge erkeğinin, Anti-emperyalist bağımsızlık kalkışlarında kadını dışarıda bırakabilmek gibi bir lükse olanağı yoktur. Kadın, kurtuluş ve kuruluş aşamalarında toplumsal-insani yapılanmışlıkla toplumda yerini alır.

Toplumsal gelişme sürecini sağlıklı sürdürebilen ülkelerde kadının bu konumu yaygınlaşır ve giderek tüm kadın kesimini kapsar. Bu noktadan sonra kadını -ve pek tabii erkeği de- geri biçimlere döndürebilmek asla mümkün olmayacaktır.

Türkiyeli kadın böylesi bir tarihsel dönemi yaşamıştır. Kurtuluş ve kuruluş dönemi, önyargılar ve feminist literatür çevirmeni olarak olguya bakmıyorsak eğer, apaçık feminizan bir içeriktedir. Feminist haklar için bu aşamada, Olimpia de Gouges gibi giyotine gitmek gerekmemiştir belki ama "kadınsı"lığı da olabildiğince dışlayan bir "toplumsal kimlik" geliştirmek zorunlu olmuştur.

Bu bir diyet olarak görülüyorsa, bir anlayışın ifadesidir ve bir diyeceğimiz olamaz elbette. Ancak, tartışılmalı ve yerinde olup olmadığı konusunda bir kez daha düşünülmelidir.

Bu tartışmanın, Türkiyeli kadının bugünkü konumuna bakarak yapılmasında yarar vardır. Kadınlık onurunu yeniden ayağa kaldırmak için gereklidir bu tartışma. Kadın politikasında "kadınsı"lığı sorgulamak zorunlu olmuştur. "Dişilik"in, Türkiyeli kadının yaşamını ve geleceğini ne yönde belirlediği ve belirleyeceği ortaya döküldüğü kadarıyla anlaşılmış bulunmalıdır. Yine de, feminist teori böyle emrediyor diyenler çıkabilir. Bu durumda tartışma, feminizmin ne olduğu konusunda yoğunlaşacaktır. Bu tartışmayı da, yaşadığımız topraklara ayağımızı sıkıca basarak yapmak zorundayız.

Açık oturumlarda onbeş yaşındaki başörtülü kızlarla ağız dalaşına girecek kadar basitleşmiş Kemalist kadın, atomize edilmiş kadın kimliklerinin yol göstericisi olma konumunu yitirmiştir. Kendi bindiği dalı bizzat kendisi kesmiştir ve bu konumuyla Türkiyeli kadına yol gösterebilmekten elbetteki acizdir.

"Kadının Hası Kolay Ezilmez" diyoruz. Bizler has kadınlarız ve bu ülkede has kadınların henüz tükenmediğini de biliyoruz.

Bu ülkede kadın olmaktan artık utanç duyanları, onurunu çiğnenmiş hissedenleri, kadına yönelik saldırı ve alçaltılmanın gerçek acı'sını duyanları, kadın gericiliğinin, topyekün toplumsal gericiliğe yolaçtığını görebilenleri, 'saf'larını belirlemeye davet ediyoruz.■

Yalçın Küçük

el kitabı
birinci kitap

AKIŞ YAYINCILIK

Büyük Parmakkapı Sokak 20/4 Beyoğlu/ İstanbul

Kürt halkının yiğit evladı Vedat Aydın

Diyarbakır'da bir insan hakları toplantısında konuşmasını Kürtçe yapması, özellikle Kürt legal mücadelesinde yeni bir dönemin başlangıcı oldu.
Devlete yakın duran İnsan Hakları Derneği, bu tarihten sonra, Türk ve Kürt devrimci tutsakların açlık grevlerinde, ölüm oruçlarında, Kürt analarına kapılarını açmaya başladı.
İHD'de gerçekleşen Vedat Aydın darbesini, düzen de bir başlangıç saydı ve affetmedi. Vedat Aydın katledildi.